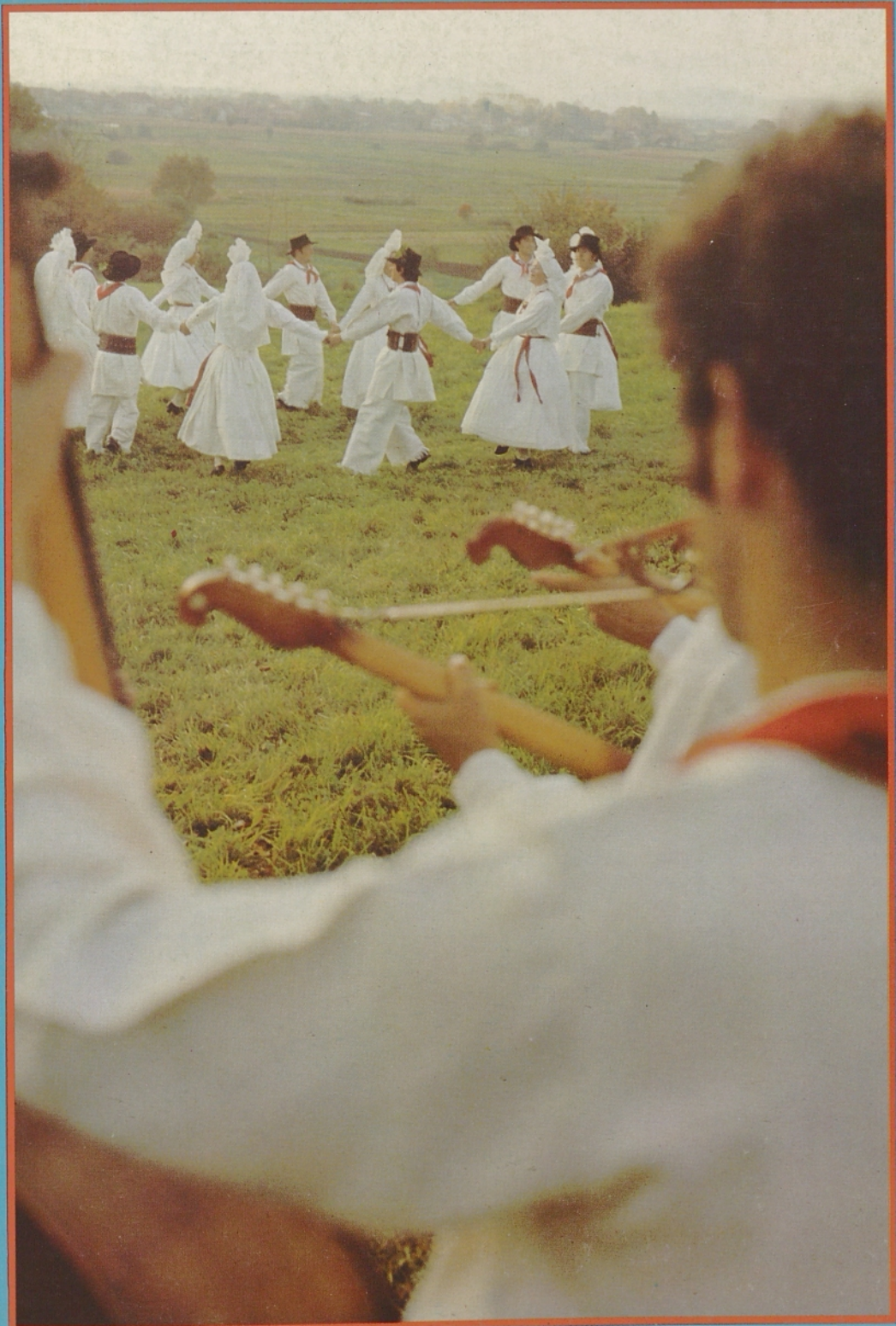

Številka 11 ● november 1983 ● letnik 30

Rodna gruda

Slovenija

NOVO V ZDA

DRAGON – UNION PIVO IZ LJUBLJANE

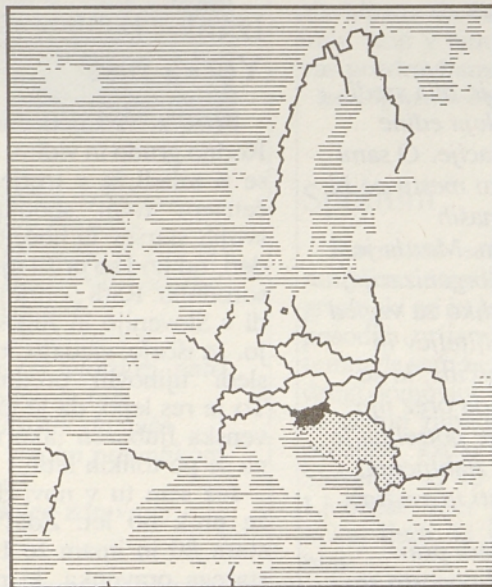
Podrobne informacije o možnosti nakupa
Dragon – Union piva lahko dobite pri
ekskluzivnem uvozniku Dalmatian Bay Wine Co.
Inc., 3335 St. Clair Ave, Cleveland, Ohio 44114.

II 130327

Rodna gruda

Slovenija

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos
por el mundo

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/210-732

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/210-716
Telefon uprave 061/210-757

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Jagoda Vigele

Oblikovanje

Janez Reher, Franc Valetič

Oblikovanje naslovne strani:

Irena Majcen

Uredniški odbor

Marko Kern, Zvone Kržišnik, Tadej Labernik,
Marko Pogačnik, Jože Prešeren, Ina Slokan,
Mila Šenk, Jagoda Vigele, Matjaž Vizjak,
Janez Zrnec

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), dr. Vladimir
Klemenčič, Anna Krasna, Mira Mihelič,
Ernest Petrin, Milan Pogačnik, Drago Seliger,
Lenart Šetinc, Ciril Šter, Ciril Zlobec

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina),
Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)
Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Letna naročnina

Jugoslavija 330 din, Avstrija 170 Asch,
Avstralija 10 aus. \$, Anglija 6 Lstg., Belgija
420 Bfr, Danska 80 Dkr, Finska 48 FM,
Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija
13.000 Lit, Kanada 13 can \$, ZR Nemčija
25 DM, Norveška 65 Nkr, Švedska 60 Skr,
Švica 20 Sfr, ZDA – U. S. A. 11 US \$,
Južnoameriške države 11 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna
Amerika 22 US \$, Avstralija 20 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun:
50100-620-107-257300-2818/5
pri Ljubljanski banki – Plačilo je možno
tudi po mednarodni poštni nakaznici ali
s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica« v priporočenem pismu.
Poština plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

Vaša pisma	2
Dogodki	4
Jugoslavija in svet, Gospodarske novice	6
Korak bliže k domovini staršev	8
Triglav v Buenos Airesu nenehno raste ...	12
Kmetija je še trdo delo, garanja ni več	14
Pesem in ples družita narode	16
Po Sloveniji	18
Turistični vodnik	20
Naravni zakladi Slovenije	21
Slovenija v mojem objektivu – foto: Milan Markelj	22
Sprehod po slovenskih galerijah	24
Korenine: Drugo zasedanje AVNOJ – temelj neodvisnosti	26
Umetniška beseda – Zora Tavčar: Veter v laseh	27
Mladim po srcu	30
Vaše zgodbe – Ivan Pucko: Materinščina	32
Naši po svetu	34
Nove knjige	39
Materinščina	40
Dvojno državljanstvo – tuje in jugoslovansko	41
Mislimo na glas, Filatelija	42
Slovenski lonec, Vaš kotichek	43

Slika na naslovni strani:
Belokranjsko kolo
Foto: Joco Žnidaršič

urednik
vam

vaša
pisma

Pod geslom »Po poti naših pionirjev« je bila sredi poletja v Kanadi proslava zlatega jubileja edine kanadsko-slovenske podporne organizacije. O sami proslavi bomo poročali posebej, na tem mestu pa bi želel spregovoriti nekaj besed o teh »naših pionirjih«, o zvestobi njihovim idealom. Morda je prav Vzajemna podporna zveza Bled, organizacija, ki letos slavi zlati jubilej, nam vsem lahko za vzgled spoštovanja do dela prednikov, utemeljiteljev in ustanoviteljev Zveze. To je prava dediščina, ki se današnje, mlajše generacije zavedajo, da brez nje ne bi bilo ničesar. To je dediščina, ki je potrebna le sprotnega oplajanja, dopolnjevanja in žlahtnenja. Tako jedro nikoli ne izgubi uporabnosti in svežine.

Kot vzgled navajam zvezo Bled v Kanadi prav zaradi tega, ker ni povsod tako. Dokaj pogosto se namreč pojavlja, da novo vodstvo nekega društva pomete z vsem, tudi s tistim, kar je bilo v preteklih obdobjih dobrega in upoštevanja vrednega, preprosto zaradi prevelike zagledanosti vase, morda pa tudi zaradi nemoči, da bi nadaljevalo po stari poti. Mimo pionirskega dela pa ne more nihče. Prej ali slej bo večina članov nekega društva spoznala, da so bile po krivem pozabljene vrednote minulih let. Razmere za društveno delo so danes drugačne, kot so bile v preteklosti, žal v slabšem pomenu.

Življenjska raven spodbuja individualizem, ki trga ljudi iz društev, zato se morajo društva znati prilagajati in ponuditi članom take programe, ki bodo primerni sodobnim oblikam. Jadikovanje, da ni zanimanja za društveno delo, nič ne pomaga, če nihče ne stori ničesar, da bi stvari premaknil na bolje. Prav v takih primerih bi bilo treba poiskati vzglede iz preteklosti, iz pionirskih časov, ko razmere tudi niso bile ugodne za društveno delo, morda veliko manj ugodne kot danes, vendar so zavedni posamezniki zbrali dovolj moči, da so v imenu skupnosti žrtvovali svoje moči in pogosto tudi denar za društveno delo. Zapisniki, če so sploh ohranjeni, žal ne povedo vsega tistega, kar se skriva za dediščino naših pionirjev.

Jože Prešeren

Ižanka iz New Yorka piše

Prav z veseljem berem Rodno grudo in vidim, kako se ti mladi že v tretjem in četrtem rodu spominjajo svojih staršev in hočejo vedeti, od kod so prišli njihovi sorodniki. Radi potujejo tudi v Slovenijo in Jugoslavijo. In iščejo, gledajo, kje so sledi njihovih prednikov, To je res lepo, da je ta slovenska ljubezen tako močna še po tolikih letih.

Jaz sem tu v novi deželi že prek 60 let. Zdaj sem stara 80 in imam že 18 let starega pravnuka, ki prilagam najino sliko. Skupaj sva praznovala najina rojstna dneva.

Prosim Slovence po svetu, naj čimveč pišejo v Rodno grudo. Tako izvemo, kje vse živijo, od kod so doma in vse drugo o njihovem življenju. Vi, ki ste do-

Mary Tursich iz New Yorka z najstarejšim pravnukom – Johnny Brigandi

ma, brez njih ne bi vedeli, kaj je domotožje.

Pozdravljam vse bralce Rodne grude in vse moje sorodnike doma in na tujem.

Mary Tursich, New York City, ZDA

Hvala za poletno šolo

Hvala lepa za poletno šolo slovenščine v Kranju! Naučila sem se veliko slovenščine in vse je bilo zelo dobro organizirano. Program je bil tudi zelo zabaven. Med poletno šolo je nas triinšestdeset študentov videlo tudi skoraj celo Slovenijo – Nova Gorica, Trenta, Vrba, Ljubljana, Celje, Novo mesto, Brežice, Postojna, Bled itd. Vse je bilo tudi zelo poceni. Stanovali smo v domu učencev Ivo Lola Ribar v Kranju in vsak dan smo imeli tečaje in ekskurzije. RTV Ljubljana, Delo in drugi mediji so nas obiskali, fotografirali in vprašali, kako je bilo. Želim pozdraviti in se zahvaliti za Rodno grudo, Slovensko izseljenjsko matico in moje nove prijatelje iz šole. Kar lepo je bilo.

Susan Terselic, University Park, Pa., ZDA

V septembru 1983 je naša dolgoletna naročnica Marija Kancilja iz Stiring Wendla v Franciji praznovala svoj 80. rojstni dan. Še vedno je čila in zdrava ter srečna v krogu svojih najdražjih: hčerke Minke, štirih vnukov in treh pravnukov. V Francijo je prišla leta 1938 iz Šmartnega v Tuhinjski dolini. Mož Lovrenc je šel leto prej, nato pa je prišla za njim s hčerko. Vedno je bila zavedna Slovenka, zato v njeni družini domača beseda nikoli ni zamrla. Zdaj že svojim pravnukom pripoveduje, kako lepa je Slovenija. Tudi mi ji želimo, da bi bila še dolgo zdrava in srečna med svojimi.

Proti tujkam v jeziku

V Rodni grudi za december 1982 sem bral dopis, kjer sta bila podpisana Matt Pechaver in John Sever, ki sta proti nerazumljivim besedam v našem jeziku. Strinjam se z njima, ker branita naše razumljive besede. Tiste nerazumljive tujke rabi- mo toliko kot trn v peti. Mi- slim, da bi moralo protesti- rati proti tujkam še več bralcev.

Jack Tomšič pa je imel dopis v juniju 1983 tudi proti tujkam. V tem dopisu tudi predlaga, naj bi se usta- novil pomožni denarni sklad za vsak primer, če bi se pojavile denarne težave glede izdajanja Rodne grude, ki nas povezuje po vsem svetu. Jaz sem star 89 let in se bo treba posloviti od tega sveta, toda iz srca želim, da bi Rodna gruda povezovala mlajši rod po širnem svetu še mnogo let. Zato sem pri- pravljen denarno prispevati v pomožni sklad za našo re- vijo Rodna gruda.

Dragi rojaki in rojakinje širom sveta, prosim, da bo-

ste tudi vi pripravljeni po svoji moči prispevati v ta pomožni sklad. Prosim, da dobro premislite in sporo- čate Rodni grudi vaše misli. Brez revije Rodne grude bi bili kot ptič brez peruti. Se- veda bo treba dobro premi- sliti, kako urediti in vse, kar spada k takemu začetju.

Luka Sittinger, Cleveland, Ohio, ZDA

Oplotnica

Pošiljam vam 50 Sfr. za Rodno grudo, ker mi je vse zelo všeč. Prosim vas, če vam je mogoče kdaj kaj napi- sati o moji rojstni vasi Oplotnica in o lepem Po- horju.

Mihaela Wunderlin, Zeiningen, Švica

Sončno poletje s snegom

Lepo se zahvaljujem za dostavo revije Rodna gruda – tudi starejše številke so zelo zanimivo branje.

Imamo lepo sončno po- letje, dobili pa smo tudi ne-

kaj snega – to ni čudno, saj smo na višini 1.850 metrov nad morjem.

Tine Dolenc, St. Moritz, Švica

Dobrepolje

Že lani sem vas prosil, da bi v Rodni grudi enkrat kaj pokazali o Dobrepolju, pa do danes nisem še nič opa- zil. Upam, da boste ustregli moji želji v tem letu. Lepo vas pozdravljam.

John Sporar, Scarborough, Ont., Kanada

Spomini

Ravnokar sem prebrala junijsko številko Rodne grude, ki mi jo je ljubeznivo posodila prijateljica. Kljub temu, da sem že mnogo let v drugi domovini, me spomini še vedno zapeljejo domov, posebno kadar govorite o Sloveniji in še posebno o Ljubljani, kjer je še vedno nekaj ljudi, ki jih zelo lju- bim.

Naj zato sama postanem naročnica in vam prilagam naročnino za eno leto po le- talski pošti.

M. Umbrazunas, Sydney, NSW, Avstralija

Slovenska doživetja

Sporočam vam, da sem prejela Rodno grudo za pol

leta in se vam prav iz srca zahvaljujem. Povedati vam moram, da je Rodna gruda zelo zanimiva in je v njej res za vsakogar nekaj zanimi- vega. Prav vse po vrsti sem z zanimanjem prebrala. Prila- gam tudi ček za dveletno letalsko naročnino.

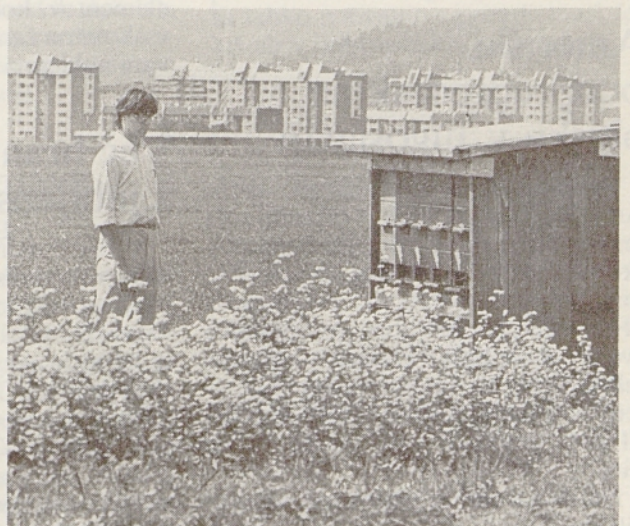
Še enkrat lepa hvala in lep pozdrav vsem, ki se tru- dite, da tudi nas, ki smo da- leč od doma, obveščate z novicami in doživetji doma- če Slovenije ter z ostalimi zanimivostmi in članki.

Rozina Percan, Lane Cove, N.S.W., Avstralija

Novost! Izdelujem kemič- ne svinčnike z vloženo štampljko z naslovom, ki ga želite. Vse skupaj je lahko enkratno darilo. Iz- delujem tudi vse vrste štampljk po zmernih cen- nah. Del čistega dobička je namenjen za tiskovni sklad SIM. Pišite za brez- plačne prospekte na na- slov: **Ludwig Secko, Post- fach 600833, 6000 Frankfurt/M. 60, Deutschland.**

Op. uredništva: Del čiste- ga dobička iz tega dela omenjenega rojaka je na- menjen tudi za izgradnjo kirurškega oddelka bol- nišnice v Murski Soboti.

Čebelja paša na robu Ljubljane (foto: Janez Zrnec)

dogodki

Dom na Kredarici odprt

Slovensko planinstvo je proslavilo 90-letnico organiziranega delovanja s pomembnim dosežkom. V soboto, 17. septembra 1983, so odprli prenovljeni in razširjeni Triglavski dom na Kredarici, plod prizadevanj planinske organizacije in širokega kroga delovnih ljudi ter občanov. Med gosti na tej slovesnosti so bili tudi številni najvišji predstavniki družbeno-političnega življenja Slovenije.

Triglavski dom, ki je bil premajhen za vse obiskovalce slovenskih gora, so začeli prenavljati leta 1981, dve poletji pa je bilo tod najvišje gradbišče v Jugoslaviji, saj leži dom 2515 metrov visoko. Pri delu oziroma pri dovažanju materiala so pomagali tudi helikopteri iz vojske in milice, ki so prepeljali okrog 700 ton materiala.

Znano je, da je bila prva Triglavska koča odprta že leta 1896, pobudo zanjo pa je dal župnik iz Dovjega Jakob Aljaž, ki je znan tudi kot skladatelj. Tako kot za prvo kočo, ki jo je Aljaž zgradil kot protiutež takratnemu nemštvu v naših gorah, je bila tudi prenova doma slovenska akcija, saj je denar prispevalo veliko delovnih ljudi in organizacij.

Slovenska planinska zveza šteje trenutno že nad 102.000 članov.

Ameriški podpredsednik na obisku v Jugoslaviji

Podpredsednik Združenih držav Amerike George Bush je bil sredi septembra na dvodnevem uradnem obisku v Jugoslaviji. Uradne pogovore je imel s predsednikom predsedstva SFRJ Mikom Špiljkom, predsednico zvezne vlade Milko Planinc in zveznim sekretarjem za zunanje zadeve Lazarjem Mojsvom. George Bush je položil tudi venec na grob Josipa Broza Tita.

Na dvostranskih pogovorih so ocenili vsestranski razvoj ameriško-jugoslovanskih odnosov in se dogovarjali

tudi o premagovanju gospodarskih težav, ki jih ima naša država.

Olimpijski zlatniki in srebrniki

Medtem ko so na tujem v prodaji že dalj časa, so pred nedavnim v olimpijskem Sarajevu tudi uradno predstavili olimpijske zlatnike in srebrnike. Domačemu trgu je na voljo okrog 165 tisoč zlatnikov in srebrnikov, za katere se zlasti zanimajo številni numizmatiki. Srebrnik z nominalno vrednostjo 100 dinarjev velja na tujem 28,5 dolarja, zlatnik z nominalno vrednostjo 5 tisoč dinarjev pa je mogoče v tujini kupiti za okrog 245 dolarjev.

Uranov koncentrat iz Žirovskega vrha

V tovarni, ki jo gradijo ob rudniku urana Žirovski vrh v Poljanski dolini, bodo prihodnje leto začeli predelovati uranovo rudo v uranov koncentrat, ki mu pravijo tudi »rumena pogača«. V tem obratu bodo vsako leto pridobili iz 160 tisoč ton uranove rude 120 ton »rumene pogače« in to po tehnološkem postopku, ki so ga v glavnem razvili naši strokovnjaki. Pogačo bodo obogatili v Združenih državah Amerike in iz nje izdelali 16,6 ton gorivnih elementov, kolikor jih je potrebno za vsakoletno zamenjavo jedrskega goriva v nuklearni elektrarni v Krškem.

Več hranilnih vlog pri Ljubljanski banki

V prvih sedmih mesecih letošnjega leta so predstavništva Ljubljanske banke v tujini uspešno razvijala varčevalno dejavnost med našimi delavci, ki so na začasnem delu v zahodnoevropskih državah. Tako so se njihove hranilne vloge povečale za 147.745.000 mark, kar je 67 odstotkov letnega načrta. V tem času so zbrali za 9,1 odstotka več, kot so načrtovali, še pomembneje pa je, da so zbrali tudi za 3,5 odstotka več kot lani v enakem

obdobju. Največ prihrankov zberejo v informacijskih birojih Ljubljanske banke v ZR Nemčiji, načrtovane zneske pa so presegle tudi v informacijskih birojih v Avstriji in Parizu.

Pričakovani turistični promet

V prvih osmih mesecih letošnjega leta se je turistični promet v Jugoslaviji v primerjavi z enakim lanskim obdobjem povečal za 2 odstotka, pričakovati pa je tudi, da bomo do konca leta s turizmom zaslužili načrtovano milijardo in 150 milijonov dolarjev.

Obisk tujih gostov je bil letos večji kot lani v Istri, na portoroški rivieri pa je bil približno tak kot lani. Upadel je obisk v srednji Dalmaciji. Iz ZR Nemčije je v osmih mesecih prišlo za 9 odstotkov manj, avstrijskih za 6 odstotkov manj. Do konca avgusta je prišlo k nam manj tudi Francozov, Švedov, Švicarjev in Nizozemcev. Več turistov kot lani pa je bilo iz Italije, ZDA, Kanade, Danske, Belgije in Velike Britanije.

Največja zasebna zbirka na svetu

V vili Zagorje v Zagrebu so 26. septembra odprli razstavo dela zasebne zbirke Anteja Topića-Mimare, ki jo je lastnik podaril hrvaškemu ljudstvu. Gre za največjo zasebno zbirko na svetu, v kateri je približno 3500 umetniških predmetov z vsega sveta, med njimi so tudi nekateri stari do 30.000 let. Vrednost celotne zbirke strokovnjaki ocenjujejo na 6 milijard dolarjev!

Na tej prvi, deset let pripravljani razstavi, povezani s številnimi zapleti, je razstavljena približno desetina umetnin, ki so sicer vse v posebnih depojih v Zagrebu. Celotna zbirka, ki bo zagotovo pritegnila v Zagreb številne domače in tuje ljubitelje umetnosti, bo razstavljena takrat, ko bodo zanjo našli oziroma uredili ustrezne prostore.

Občni zbor Matice v Kočevju

Podružnica Slovenske izseljenske matice v Kočevju je imela 23. septembra redni letni občni zbor, na katerem so člani in gostje ocenili njeno delo v zadnjem dveletnem obdobju. Ocenili so, da je bilo delo podružnice uspešno, da se je uveljavila kot eno izmed najpomembnejših in najaktivnejših društev v kočevski občini, hkrati pa je dala podružnica tudi pomemben pri-

spevek k delovanju Slovenske izseljenske matice kot celote. Poleg delovanja v domačem okolju je podružnica še posebej uspešno delovala pri organizaciji gostovanj izseljenskih kulturnih skupin: v letu 1981 so organizirali koncert godbe na pihala iz Clevelanda, v letu 1982 gostovanje pevskega zbora Jadran iz Melbourne in harmonikarskega orkestra iz Pennsylvanije v ZDA, v začetku leta 1983 pa so sprejeli na obisk folklorno skupino društva Triglav iz Buenos Airesa. Vsa gostovanja so pripravili izredno prisrčno in v sodelovanju z domačimi kulturnimi skupinami, za kar so prejeli vrsto zahval in pohval s strani izseljencev. Letos so že drugič organizirali tudi izseljensko srečanje v Dolgi vasi pri Kočevju, ki je izredno lepo uspelo. Na tem srečanju so v kulturnem sporu nastopile tudi sestre Budja s Švedske. Ob tej priložnosti prek naše revije pošiljajo pozdrave tudi vsem kulturnim skupinam, ki so gostovale v Kočevju.

Ob koncu občnega zbora so izvolili tudi novi odbor. Častni predsednik podružnice je Ludvik Troha, povratnik iz Kanade, za predsednika je bil izvoljen Stane Jajtič, za podpredsednika Jože Žagar, za tajnico podružnice pa Irena Poje.

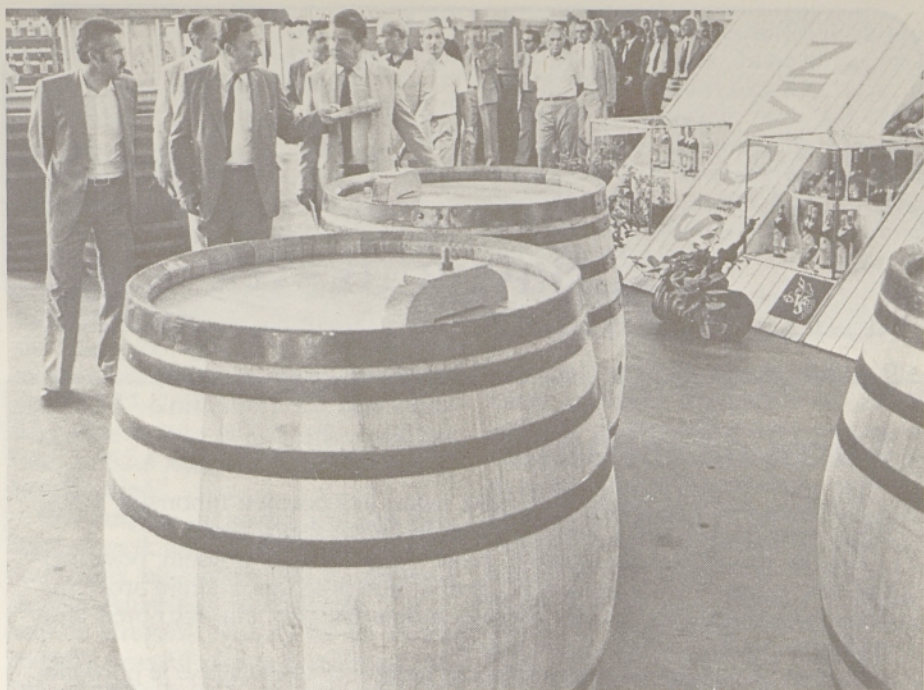
35 let Našega tednika

Naš tednik, glasilo Narodnega sveta koroških Slovencev, in eno od dveh glasil naših tamkajšnjih rojakov, je proslavil 35-letnico delovanja. Osrednja proslava jubileja tega lista je bila v Bilčovsu, kjer so bili tudi številni predstavniki javnega življenja iz Slovenije. Ob 35-letnici izhajanja je Našemu tedniku čestital tudi avstrijski predsednik dr. Rudolf Kirchschräger, ki je med drugim zaželel, naj uredništvo »vztraja pri svojem stališču, hkrati pa naj bo strpno tudi do tistih, ki mislijo drugače«.

Z Američani o sončni energiji

Na Hvaru je bil v septembru petdnevni jugoslovansko-ameriški seminar z naslovom Pretvarjanje sončne energije, ki ga je skupaj s splitsko univerzo organizirala jugoslovanska komisija za prosvetno sodelovanje z Združenimi državami Amerike.

Zaradi sorazmerno skromnih energijskih možnosti, zaradi česar bo do leta 2000 pridobivanje električne energije temeljilo predvsem na premožu in boljšem izkoriščanju obstoječega hidropotenciala, se Jugoslavija še zlasti zanima za izkoriščanje neobičajnih energijskih virov, kakršno je tudi Sonce.

V začetku septembra je bil na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani tudi tradicionalni vinski sejem, na katerem je bila razstavljena vrsta slovitih vin z vsega sveta. Letos so največ zlatih medalj prejela avstrijska vina. Hkrati z razstavo vin je bila na ogled tudi raznovrstna kletarska in vinogradniška oprema (foto: Marjan Zaplatil).

Video-kasete z jugoslovanskimi filmi

Na zahodnoevropskem tržišču so se letošnjo jesen prvikrat pojavile videokasete s kulturno-zabavno vsebino, namenjene predvsem našim delavcem na začasnem delu v tujini. Projekt je rezultat pobude uredništva revije »Novosti iz Jugoslavije« v sodelovanju z zagrebškim Jadran filmom in pariško družbo BVL-Electronic.

Na videokasetah bo mogoče dobiti nekatere zabavno-glasbene oddaje pa tudi celovečerne filme. Predvideno je, da bodo za začetek na kasete presneli 17 jugoslovanskih filmov.

Načrtujejo tudi sestavo posebnega programa videokaset za jugoslovanske izseljence v prekmorskih deželah, za jugoslovanske videokasete z zabavnim programom pa se zanimajo tudi nekatere tuje države.

Živahna izmenjava Aumetz-Idrija

Izmenjava med pobratenima mestoma Idrija in Aumetz poteka po načrtih, ki so jih pripravili predstavniki obeh krajev že ob podpisu dogovora o pobratenju oziroma sodelovanju. Medsebojni obiski so vsestranski in redni, zajemajo pa čedalje širši krog življenja v obeh krajih.

Tako so v juliju letos obiskali Aumetz idrijski košarkarji, ki so tam ostali deset dni in sodelovali na med-

narodnem košarkarskem turnirju in zmagali. Hkrati so navezali prisrčne stike s prebivalci Aumetza, zlasti pa še s člani Slovenskega delavskega društva, pri katerih so med bivanjem v Franciji tudi stanovali.

Aumečani so obisk vrnili v začetku septembra – vendar tokrat godbeniki. Posebno prisrčna srečanja so bila s tistimi, ki so se poznali že od lani, ko je v Aumetzu gostovala idrijska godba. Tudi Aumečani so si ogledali številne idrijske in sploh slovenske znamenitosti, ter priredili več koncertov skupaj z domačini v Idriji in tudi v Portorožu (v okviru srednjeveške tržnice). Idričanom se je torej s pobratenjem z Aumetzom na široko odprl pogled v svet, hkrati pa pomeni to tudi poživitev kulturnega delovanja. Zdaj se lahko pohvalijo s prireditvami, kakršnih v njihovem kraju še ni bilo.

Mirovna gibanja

Letošnja jesen je potrdila že pred nekaj leti porojen fenomen: množična mirovna gibanja, v katerih sodeluje na sto tisoče ljudi.

Ljudje so od nekdaj izražali svoje želje in tudi povsem posebne, kakršna je živeti v miru in varnosti, brez strahu pred uničevalnim orožjem. Toda tako množično, kot to počnejo zadnja tri, štiri leta, niso pred tem tako organizirano sodelovali še nikoli.

Posebnost tega mirovnega gibanja je predvsem v tem, da se je porodilo spontano in povsem neodvisno od vladajoče (politične, gospodarske in druge) elite, celo nasprotno: ne tako redko tudi v nasprotju z njihovimi interesi in politiko.

Zajelo je najširše množice in čeprav televizijski reporterji v želji po atrakciji, kdaj pa kdaj posredujejo na malih zaslonih (kjer je informacija te vrste daleč najbolj učinkovita) predvsem podobo nevsakdanje oblečenih ljudi z dolgimi lasmi (kar pa k sreči tudi ni več simbol neprilagodljivosti), je velikanski in odločno prevladujoči del množice resen, dostojanstven in prepričan v koristnost svojega početja.

Kako koristna so v resnici mirovna gibanja? Koliko lahko dejansko prispevajo k razorožitvi, mirnejšemu in varnejšemu svetu?

Če je soditi po naraščajočih stroških za oboroževanje in vedno novih uničevalnih orožjih, potem je odgovor: ne dosti, celo nič. A vendar učinka mirovnih gibanj te vrste ni mogoče ocenjevati kar poprek in brez podrobnejše analize. Slednja pokaže, da imajo ponekod mirovna gibanja vendarle dokajšen vpliv na odločanje o tako pomembnih rečeh, kot je oboroževanje. Nekaterе vlade manjših članic NATO so, denimo, prav zaradi množičnega odpora prebivalstva začele znova tehtati sklep, da bodo na svojem ozemlju namestile rakete pershing 2.

V omejenem obsegu ima mirovno gibanje torej vendarle svojo moč, je učinkovito.

Pri razmišljanju o mirovnih gibanjih pritegne pozornost tudi dejstvo, da so ta resnično spontana in samoorganizirana le na Zahodu. Na Vzhodu jih ni, če pa so, so zelo skrbno nadzorovana in vodena. Državni in partijski organi tako imenovanih vzhodnoevropskih in nekaterih drugih) socialističnih držav organizirajo množična mirovna gibanja le poredko in v natanko preračunanih okvirih. Razlog za to je seveda v sistemu družbe in notranjepolitičnega delovanja teh držav, v katerih ni prostora za res samonikle in od vlade ali vladajočih slojev neodvisne akcije.

Prav tako je kajpak popolnoma jasno, da mirovna gibanja v teh državah nimajo nikakršnega, niti najbolj omejenega vpliva ali učinka, zakaj odločitve se sprejemajo mimo njih. Kadar v teh državah prirejajo mirovne demonstracije, so to akcije, ki imajo izključno propagandni značaj za uveljavljanje lastnih državnih stališč. Nič drugega.

Zanimivo pa je, da mirovnega gibanja (vsaj v tako množičnem obsegu kot na Zahodu) ni v Jugoslaviji, deželi, kjer so možnosti zanj. Pri nas ni ne spontanega in od družbenih, političnih ali vladnih struktur neodvisnega množičnega mirovnega gibanja in tudi ne takega, ki bi ga te strukture prirejale same.

Teško bi verjeli, da zato, ker Jugoslovanom ni mar, kaj se dogaja po svetu in ne bi čutili stiske, ki jo kar naprej večajo novi valovi oborožitvene mrzlice. Pravšnjo razlago je skoraj nemogoče ponuditi, ena od možnih pa bi morebiti lahko bila trditev, da imamo dovolj in še preveč opraviti z drugimi, bolj otipljivimi gospodarskimi in političnimi domačimi zadregami in da se torej za splošne, svetovne ne utegnemo brigati.

Janez Čuček

Na tuje en avto na zaposlenega

Tovarna avtomobilov Crvena zastava iz Kragujevca predvideva, da bodo letos izvozili okrog 43.000 avtomobilov in s tem presegli lanski izvoz za 34 odstotkov. Vrednost skupnega izvoza te tovarne, ki je bila v prvi polovici leta na seznamu desetih največjih jugoslovanskih izvoznikov, naj bi letos dosegla 280 milijonov dolarjev. Od tega bo vsak četrti dolar zaslužen na konvertibilnem tržišču.

Do konca julija je Crvena zastava izročila tujim kupcem okrog 14.000 vozil. Nekaj več kot 8.000 vozil so izvozili na podlagi mednarodne industrijske kooperacije, vse drugo pa je bil klasičen izvoz. Največji uvozniki Zastavinih avtomobilov v tem obdobju so bile države Egipt, Nizozemska in Grčija.

Skoraj 49.000 delavcev v tem velikem sistemu, za katerega proizvode izdelujejo v 30 mestih v vsej Jugoslaviji, si hkrati nenehno prizadeva za zmanjšanje uvoza. Za avto zastava 128, ki ima za zdaj še za 200 dolarjev uvoženih delov, bodo le-te do prihodnjega leta zmanjšali za polovico. Podobno je tudi pri drugih njihovih avtomobilih. Domača proizvodnja je osvojila že skoraj vse, ostali so le še deli, za katerih proizvodnjo bi potrebovali velike naložbe.

Pohišstvo s Koroške

Tovarna pohištva IPH Holzindustrie v Žitari vasi na avstrijskem Koroškem je najmlajše Slovenijalesovo podjetje v tujini. Ustanovili so ga delovna organizacija Slovenijales-Trgovina in Intrade, samoupravni sporazum pa so podpisale še proizvodne delovne organizacije: Alples, Brest in LIP, Radomlje. Nova tovarna z 8500 kvadratnimi metri delovne površine je bila zgrajena v petnajstih mesecih. Je naj sodobnejše opremljena s stroji za proizvodnjo masivnega pohištva iz borovine. Les bo tovarna dobivala iz bližnjih koroških gozdov v Avstriji. V njej je zaposlenih 84 delavcev, predvsem koroških Slovencev. Investitor je avstrijska tovarna IPH Holzindustrie, ki je tudi nosilec vseh kreditnih obveznosti.

Priprave na gradnjo druge nuklearske

Elektrogospodarstvo Hrvatske in Slovenije ustanavlja delovno organizacijo za gradnjo druge jedrske elektrarne v Jugoslaviji, v Prevlaki, trideset kilometrov od Zagreba ob reki Savi. Elektrarno bosta prav tako kot našo prvo jedrsko elektrarno gradili ti dve republiki skupaj. Pri gradnji tega pomembnega elektroenergetskega objekta želi sedaj sodelovati tudi Vojvodina, da bi si tako zagotovila del električne energije za svoje potrebe. Pričetek gradnje jedrske elektrarne v Prevlaki je predviden za leto 1986. Leta 1993 naj bi jedrska elektrarna že pričela z rednim delom. Naša druga jedrska elektrarna bo letno dajala okrog 3 milijarde kilovatnih ur električne energije.

TAM prvič na frankfurtskem sejmu

TAM je letos od 15. do 25. septembra prvič razstavljal svoje izdelke na mednarodnem avtomobilskem sejmu v Frankfurtu. Skupaj z Avtomontažo so razstavili turistični avtobus s klimatsko napravo, skupaj z Autokaroserijo iz Novega Sada pa avtobus za primestni promet. Na sejmu so prikazali tudi tovornjak s 6 tonami nosilnosti z aktivno vzmeteno kabino, tovornjak z 9 tonami nosilnosti in terensko vozilo, za katerega je na trgu precejšnje povpraševanje.

Na tuje trge s stroji in stavbnim pohištvo

Pred tridesetimi leti so v Logatcu ustanovili Kombinat lesne industrije. V njem je dobilo delo 263 delavcev, danes pa jih v tem kolektivu dela že 1130. S svojimi izdelki se vse bolj uveljavljajo na konvertibilnem trgu. Na leto izvozijo pol milijona stolov za deset milijonov dolarjev. Na tuje nameravajo prodreti tudi z lesnoobdelovalnimi stroji nekaj so jih že prodali na Češkoslovaško – ter s stavbnim pohištvo, po katerem jih najbolj poznamo doma.

Embalaza na zahodni trg

Delovna organizacija Poligalant – Plastika iz Volčje Drage in Primorje Export iz Nove Gorice sta s kupci v Italiji in na Nizozemskem sklenili dober posel o prodaji embalaže za najrazličnejše masti. V letošnjem letu bodo prodali na zahodni trg 2,5 milijona kosov embalaže.

Sama proizvodnja te embalaže je izredno zahtevna, prihodnje leto pa

naj bi jo še povečali. Za embalažo iz Poligalanta – Plastika se zanimajo tudi v Avstriji in Zahodni Nemčiji.

Radenska tudi v ZDA

Ob koncu letošnjega vročega poletja so si nekoliko oddahnili tudi v Slatini Radenci, kjer so v poletnih mesecih delali podaljšan čas po 9 ur, tudi ob sobotah in nedeljah, da so lahko »gasili« žejo po vsej državi. Do konca avgusta so samo na domače tržišče poslali 147,6 milijona litrov mineralne vode, kar je bilo 10 odstotkov več kot lani, in 53,6 milijona litrov brezalkoholnih pijač.

Po manjšem zaostanku v prvem polletju so prek poletja močno povečevali tudi izvoz mineralne vode v Združene države Amerike (za štirikrat), v Kuvajt in drugam. Skupaj so do konca avgusta izvozili okrog 8 milijonov litrov mineralne vode, od tega polovico v Avstrijo.

3 milijone litrov vina v izvoz

Vinag iz Maribora je v prvi polovici letošnjega leta izvozil na konvertibilno tržišče 3 milijone litrov vina, kar je 9 odstotkov več kot v enakem lanskem razdobju. Največ vina so izvozili v Združene države Amerike, Veliko Britanijo in Japonsko. V Vinagu načrtujejo, da bodo letos izvozili na konvertibilno tržišče 6 milijonov litrov vina in s tem ustvarili za 3,5 milijona dolarjev deviznega prihodka.

Uspešno poslovanje Luke Koper

Koprška Luka je v letošnjem prvem polletju dosegla 911 milijonov din dohodka, kar je za polovico več kot v prvi polovici lanskega leta. Devizni priliv je dosegel 7 milijonov dolarjev ali 20% več kot leta 1982.

Prek Luke je šlo okoli 1,072.000 ton različnega blaga brez naftnih derivatov ali 5% manj kot lani, skupaj z naftnimi derivati pa 1,360.000 ton, kar je toliko kot v lanskih prvih šestih mesecih, Uvoz blaga prek koprške Luke se je zmanjšal za 30%, izvoz pa se je povečal.

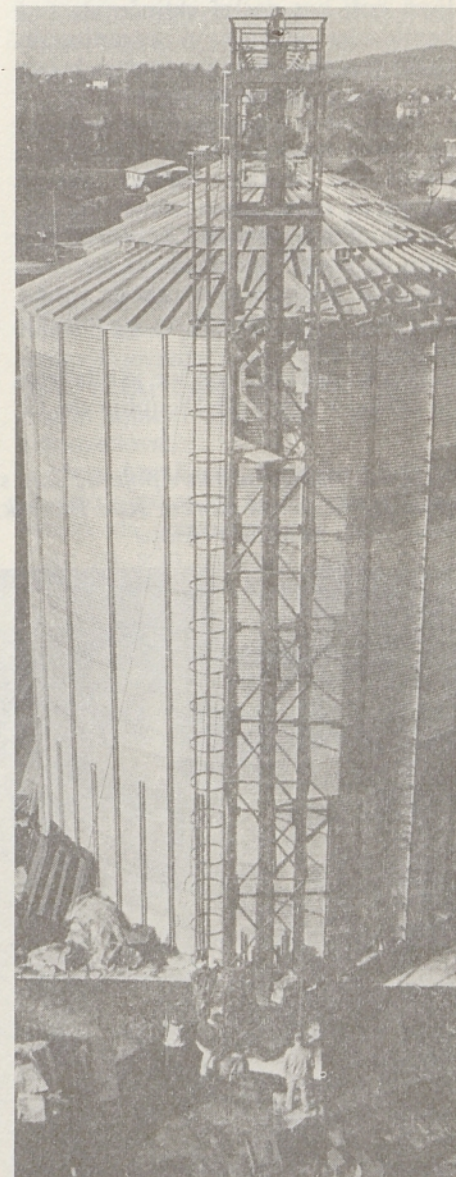
Naročilo za 40 jadrnic

Delovna organizacija Adriatic Club Jugoslavija z Brionov je za prihodnjo turistično sezono naročila 40 jadrnic za izposojanje turistom. 20 jih je naročila pri obrtni zadrugi Galeb iz Vele Luke. Klub bo najel še 60 dodatnih plovil. Adriatic Club Jugoslavija se bo na ta način vključil v program razvoja

navtičnega turizma na Jadranu do leta 1990, ki predvideva, da bo na jugoslovanski obali Jadrana tega leta turistom na voljo 2.850 jadrnic vseh vrst v lasti delovnih organizacij jugoslovanskega turističnega gospodarstva in tujih partnerjev ter zasebnih domačih in tujih navtikov. Na teh plovilih bo skupno okoli 20.000 ležišč.

Domač umetni kavčuk

V tovarno umetnega kavčuka v Elemirju v bližini Zrenjanina so začele prihajati prve pošiljke osnovne surovine za proizvodnjo kavčuka. Surovino je začela pošiljati pančevska petroke-mija. Kot je znano, je poskusna proizvodnja v tovarni umetnega kavčuka ena od največjih naložb v Vojvodini in je veljala okoli 7 milijard dinarjev. Poskusna proizvodnja bo stekla 15. tega meseca, redna pa v oktobru. V tovarni bodo predelali 40.000 ton umetnega kavčuka in 35.000 ton posebnih bencinskih dodatkov.

Silos tovarne močnih krmil v Bršljinu pri Novem mestu (Foto: Janez Zrnc)

Korak bliže k domovini staršev

»Slovenska izseljenska matica tudi v zadnjem času posveča poletni šoli slovenskega jezika velik pomen, saj nam predstavlja sredstvo za zблиževanje mlajših izseljenskih generacij z domovino in vsaj za nas nov način sodelovanja s Slovenci po svetu. Iz izkušenj, ki smo si jih pridobili v dveh letih, kolikor traja šola, bomo storili vse, da bi bila ta šola še boljša, da bi ti mladi Slovenci, ki prihajajo z vseh koncev sveta, še bolj spoznali domovino svojih prednikov.

Šola bo dosegla svoj namen, če nam bo uspelo še to, da bomo ohranili stike z učenci tudi potem, ko se bodo vrnil v svoje nove domovine, če nas bodo še kdaj obiskovali in si tudi tako razširjali znanje, ki so si ga pridobili. Po drugi strani pa bi bilo prav, da bi te mlade ljudi bolj kot doslej vključevala tudi izseljenska društva in organizacije. Prepričan sem, da bi jim marsikdo lahko veliko pomagal pri delu.«

Tako pravi o poletni šoli slovenskega jezika novi predsednik Slovenske izseljenske matice **Matjaž Jančar**. Hkrati ne more mimo zahvale filozofski fakulteti ljubljanske univerze, ki je letos že drugič poskrbela za šolo štiri izkušene lektorje slovenskega jezika, in kranjski srednji šoli za gostoljubje in organizacijo.

Poletna šola slovenščine je bila letos že drugič v dneh od 18. julija do 12.

avgusta v Kranju, udeležilo pa se je je 33 otrok slovenskih izseljencev iz 13 držav. Letos je bila večina udeležencev v starosti od 15 do 20 let. Lepa družina je bila to, z vseh koncev in krajev in vendar jih je kljub počitniškemu vzdušju, pravi tropski vročini in mladostni razposajenosti družila slovenska šola, osnove slovenske slovnice, pogled v slovensko književnost in vse drugo, kar je povezano z našim jezikom in kulturo. Ko smo se zadnji dan šole pogovarjali z njimi, je resnično vsakdo znal nekaj več: ta, ki se je prej znal že dobro pogovarjati po slovensko, je zdaj znal tudi brati in pisati, oni, ki ni znal skoraj ničesar, se je kar dobro pogovarjal. Pa še recite, da se v 80 učnih urah, kolikor se jih zvrsti v slabem mesecu dni, ni mogoče veliko naučiti!

Glede na znanje slovenščine so udeležence šole razdelili v štiri skupine in le v eni skupini so se morali spopadati s prav začetniškim preučevanjem skrivnosti slovenskega jezika. Tudi tem je šlo kar dobro in zdaj se že lahko pogovarjajo po slovensko.

Slovenščina na lastno željo

Ko sem se zadnji dan poletne šole želel pogovoriti z učenci, sem se najprej napotil v začetno skupino, tja, kjer so s seboj prinesli najskromnejše

Sonja Gaberšček in Suzana Jeretin

znanje slovenščine. Odgovori na moja vprašanja so bili tu mešani, pogosto so uhajale angleške ali druge tuje besede, na splošno pa lahko rečem, da sem se tudi s temi učenci pogovarjal po slovensko. Kaj so mi povedali:

Amalia Molek, Argentina: »Sem prvokrat v Sloveniji in se rada učim slovensko, čeprav po rodu nisem Slovenka. Slovenec je moj mož. Všeč nam je slovenska kultura in tudi jezik je zanimiv. Všeč nam je vse staro, arheologija in tudi stara slovenska ljudska glasba, ki smo jo poslušali. Navdušena sem tudi nad sodobno slovensko umetnostjo, ki je na svetovni ravni. V šoli sem se dobro počutila, zdaj govorim že kar dobro slovensko. Tudi na cesti ali v trgovini se lahko pogovarjam tako kot z vami. Po poklicu sem slikarka in nameravam v Sloveniji eno leto študirati slikarstvo.«

Oscar Molek, Argentina: »Oče in mama sta Slovenca. Oče je doma iz Metlike v Beli krajini, mama pa iz Renč na Primorskem. Šola je zanimiva, lektorji so bili zelo dobri, tudi organizacija šole, še posebno izleti – vse je bilo zelo dobro. Tukaj sem prvokrat in Slovenija mi je zelo všeč.«

Aleksandra Tsallou, Grčija: »Mama je Slovenka, oče je Grk. V Poletno šolo sem prišla, ker se počutim Slovenko in bi rada tudi študirala na ljubljanski univerzi. Mogoče bom tudi za stalno živela kar v Sloveniji, ker mi je tukaj zelo všeč. Ta slovenska šola mi je zelo pomagala in najbrž bom prišla še drugo leto.«

Jože Bencak, Kanada: »V Sloveniji sem letos že četrtič. Oče je videl v Rodni grudi razpis za poletno šolo in me je prijavil. Prej sem se slovensko učil le malo. Ta šola je bila moje največje slovensko doživetje. Moj oče je Slovenec, mama pa Avstrijka. Živim v Windsorju, kjer je tudi precej Slovencev.«

Skupina mladih učencev poletne šole slovenskega jezika v Kranju, z leve proti desni: Irena Koren, Jože Bencak, Simona Malone, Aleksander Buczynski in Metka Hoops

Irena Koren, Rosie Berkovič in Mary Anne Kolar

Mira Čuček, Kalifornija, ZDA: »Všeč mi je Slovenija. Slovenci so prijazni ljudje. Tu sem že drugič, zdaj pa sem se želela naučiti tudi slovensko. Očetu je to zelo všeč, za učenje slovensčine pa sem se odločila sama, ker sem slovenskega porekla.«

Jože Provenza, ZDA: »Danes je moj rojstni dan, star sem 19 let. V Slovenijo sem se prišel učiti slovensko pa tudi zaradi potovanja po Jugoslaviji. Moja mama je Slovenka, oče pa je Italijan. Zelo mi je všeč in gotovo bom prišel še kdaj.«

Sonja Nachbaur, Avstrija: »Moja mama je Slovenka, oče pa je Avstrijec. Stara mama živi v Ljubljani. Dolej sem se s staro mamo pogovarjala samo po nemško, zdaj se bom malo tudi po slovensko. Doma govorimo samo nemško. V šoli mi je bilo všeč, posebno izleti in vse drugo.«

Ali Abdel Naser Ali, Egipt: »Vsako leto prihajam v Jugoslavijo, ker mi je tu zelo všeč. V Ljubljani imam tudi prijatelje. Ljudje so zelo prijazni, je lepa narava, za nas pa je tukaj tudi zelo poceni.«

Izredno bogat program šole

V drugi skupini je slovensčina tekla že veliko boljše, saj so vsi govorili slovensko že prej, v šoli pa so si le razširjali znanje. Pogovor z njimi je zato tekel že bolj tekoče.

Irena Koren, Belgija: »Vesela sem, da sem se naučila precej slovenske slovnice, zlasti sklanjatve. Zelo mi je bila všeč družba Slovencev z vseh strani sveta. Vse je bilo tako, kot sem pričakovala. Šola je imela zelo bogat program.«

Suzana Jeretin, ZR Nemčija: »Pri nas doma govorimo slovensko, hodila pa sem tudi v slovensko dopolnilno šolo v Nemčiji, zato govorim še kar dobro, sèm pa sem prišla, da bi se naučila še kaj več.«

Suzana Terselic, ZDA: »Doma sem iz Marylanda, študiram pa v Pennsylvaniji. Mislim, da je bilo v šoli vse zelo dobro. Ne morem verjeti, kaj vse smo videli, izvedeli novega in se naučili. Vse je bilo vredno veliko več, kot smo plačali. Upam, da tega, kar sem se naučila, ne bom pozabila, ker doma

nihče ne govori slovensko. Slovensčino sem se učila že pri profesorju Parternostu, on pa je tudi edini, ki z njim lahko govorim slovensko. Še se bom vrnila v Slovenijo.«

Simona Malone, Anglija: »Moja mama je Slovenka, slovensko pa govorim samo s staro mamo. Ko sem bila majhna, sem tu hodila v šolo, in to, kar sem se takrat naučila, mi je ostalo za vse življenje. Tudi v tej šoli sem se veliko naučila. Upam, da bom lahko govorila več slovensko.«

Milan Maršič, Francija: »Doma govorimo vsi slovensko, zato v šoli nimam večjih težav. Naučil pa sem se precej slovnice, predvsem sklanjatve. V Sloveniji sem že eno leto hodil v šolo. Takrat je bilo težje, sicer pa priznam, da šole nimam rad.«

Sonja Gaberšček, Francija: »Všeč mi je bilo v tej šoli, najbolj pa v domu, kjer smo stanovali. Žal smo v domu med seboj govorili francosko, vendar smo se kljub temu naučili veliko.«

Diego Gomez, Argentina: »V tej šoli sem se odločil, da bom kar ostal v Sloveniji in tukaj študiral. Veliko sem se naučil, zlasti pisati, govoril sem kar dobro že prej. Zanima me televizija in filmska režija in to bi tudi rad študiral, če bo le mogoče. Vidim, da je to v Sloveniji zelo razvito.«

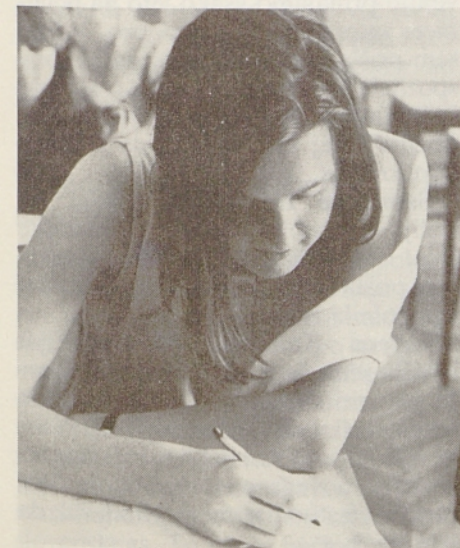
Spoznavanje novih ljudi

V tretji skupini smo se lahko pogovarjali že čisto sproščeno, saj so bili tu učenci, ki so prišli v šolo zgolj zaradi izpopolnjevanja znanja, pa tudi zato, da so nekaj tednov preživeli v prijetni družbi mladih Slovencev. Takole so pripovedovali:

Mary Ann Kolar, Kanada: »Zelo mi je bilo všeč v tej šoli, čeprav lahko rečem, da sem se naučila bolj malo. Zato pa sem spoznala veliko novih prijateljev. Prej sem bila v Sloveniji že

Ena od skupin šole: z leve Irena Koren, Sonja Gaberšček, Simona Malone, Katarina Korošec, lektorica Rosana Čop, Milan Maršič in Suzana Jeretin

Simona Malone

Odkrivanja osnov slovenščine, prva skupina: lektorica, Amalia Molek, Aleksandra Tsallou, Oscar Molek, Thomas Nachbaur, Jože Bencak, Ali Abdel Naser Ali, Nachbaur Sonja in Mira Čuček

štirikrat. Doma v Kanadi starši govornijo z menoj slovensko, jaz pa jim odgovarjam po angleško. Mislim, da bo zdaj malo drugače.«

Julie Petek, ZDA: »V šoli sem se naučila veliko več, kot sem pričakovala. Letos sem bila drugič v Sloveniji. Imela bom zelo lepe spomine na te dni, prav vse si bom zapomnila. Najbolj všeč mi je bilo to, da sem v Sloveniji spoznala toliko novih ljudi.«

Rozi Berkovič, Kanada: »Ta slovenska šola je res enkratna. To je bila edinstvena priložnost, da sem se spoznala z mladimi Slovenci z vsega sveta. Spoznala sem druge kulture, se naučila jezika in bolje sem spoznala Slovenijo. Moja velika želja je, da bi lahko študirala na ljubljanski univerzi.«

Metka Hoops, Nizozemska: »Sem sem prišla predvsem zato, da bi se naučila pravilno slovensko. Moja ma-

ma je doma iz Bovca, zato znam tudi jaz le bovško narečje. V šoli smo se naučili zelo veliko, zlasti sklanjatve. V Slovenijo prihajam vsako leto, tu sem tudi že delala nekaj časa, prihajamo pa tudi na smučanje. Starši se bodo morda vrnili v Slovenijo, tudi oče, ki je Nizozemec, zase pa še ne vem.«

Irena Sturm, Francija: »Doma govorimo v glavnem po francosko, slovenščine pa sem se naučila ob obiskih, saj prihajamo v Slovenijo vsako leto. V šoli sem se naučila predvsem slovnice, pa tudi sicer vem o Sloveniji zdaj veliko več.«

Franci Jazbinšek, ZR Nemčija: »Pri nas doma govorimo samo slovensko, v šoli pa sem se učil predvsem slovnico. Posebej me zanima tudi literatura, o kateri prej nisem vedel veliko. Zdaj bom tudi lažje bral slovenske časopise in mogoče tudi kako knjigo.«

Krištof Ržišnik, ZR Nemčija: »Doma govorimo nemško, ko pridemo v Jugoslavijo pa slovensko. Naučil sem se predvsem sklanjatve in izvedel veliko o slovenski literaturi. Vsako leto znam več. Lani je bil v tej šoli tudi moj brat.«

Bogastvo novih spoznanj

V skupini z najboljšim znanjem slovenščine smo se srečevali tudi z zrejšim pogledom na vse, kar je slovenskega. Prav ta skupina pa je ponujala tudi največ optimizma glede slovenske mladine na tujem.

Aleksander Buczynski, Nizozemska: »Prišel sem predvsem zato, da bi se naučil dobro govoriti in pisati po slovensko, ker mi bo to pomagalo pri študiju. Na Nizozemskem študiram zgodovino in se nameravam specializirati za zgodovino Balkana. Mogoče bom kdaj prišel sem študirat vsaj za eno leto. Slovenščina zame ni težka,

Družina Molek iz Argentine

Kosilo v dijaškem domu »Ivo Lola Ribar« v Kranju

ker je v naši hiši vsakdanjost, sploh pa imam zelo rad tuje jezike.«

Katarina Korošec, Francija: »V Slovenijo prihajamo vsako leto na počitnice, zato govorim kar dobro. V šolo sem prišla predvsem zato, da bi bolje spoznala Slovenijo, slovensko kulturo in literaturo. Najbolj pa mi je bila všeč družba v tej šoli. Upam, da si bomo dopisovali.«

Samantha Degenhart, Italija: »V Italiji sem obiskovala vse slovenske šole, od otroškega vrtca naprej, zato sem prišla sem predvsem zato, da bi si izpopolnila znanje.«

Helená Komatar, ZR Nemčija: »Prišla sem, da bi se naučila bolj tekoče govoriti slovensko. V Nemčiji sem hodila tudi v slovensko dopolnilno šolo. Veliko smo se naučili tukaj, izvedeli veliko novega o slovenščini in Slovencih, zlasti o literaturi. Ní mi žal, da sem prišla.«

Skupina lektorice Andreje Antoni: Diego Gomez, Mary Ann Kolar,

Valentina Završnik, Francija: »Doma govorim z mamo slovensko, z očetom pa francosko, malo si tudi dopisujem s sestričnimi in bratrance. Sicer pa

Pred enim od izletov po Sloveniji

vsako leto prihajamo na počitnice v Slovenijo, v Domžale, kamor se bodo starši najbrž vrnili za stalno. Zase pa še ne vem, kako bo.«

Ker smo bili v šoli zadnji dan pouka, nekaterih učencev že nismo več našli; s starši so že odšli domov. Tako žal v tej reportaži nismo mogli upoštevati tudi njihovih mnenj.

Tesnejša vez z matičnim narodom

Tako so se torej tudi v drugi poletni šoli slovenskega jezika v Kranju spletale nove vezi: po eni strani med mladimi Slovenci na tujem, po drugi pa med njimi in njihovim matičnim narodom. Neprecenljiva je vrednota, če se mladi ljudje zavedajo, kako pomembna narodnostna identifikacija je prav jezik, ob tem pa jim prihaja v zavest še marsikaj drugega, kar je tako značilno slovenskega. To je naš način življenja,

Rosie Berkovič, Metka Hoops, Julie Petek

naša bogata kultura in številne druge vrednote.

Vse to je prišlo do izraza tudi na zaključnem sprejemu ob koncu poletne šole. Sprejem je bil v hotelu Kokra pri Kranju, mimogrede pa so si učenci ogledali tudi grad Brdo, kjer se je pogosto zadrževal tudi predsednik Tito in ki ima za seboj sploh izredno zanimivo zgodovino. Sprejema so se udeležili tudi predstavniki Slovenske izseljenske matice, ki so vsem udeležencem šole izročili praktična in spominska darila, kranjske gimnazije, ki je bila gostitelj šole, predstavniki ljubljanske univerze oziroma filozofske fakultete, ki skrbi za razvoj šole, in drugi. To je bilo še prijetno slovo, potem pa so se šolarji in učitelji razkropilo vsak na svojo stran. Nekaj vezi pa bo prav gotovo ostalo.

Ob koncu smo se pogovarjali še z eno od letošnjih lektorjev, ki so nosili

Skupinski posnetek vseh udeležencev poletne šole in lektorjev v enem od razredov na kranjski gimnaziji. Na sliki manjka nekaj učencev, ki so morali oditi iz Kranja že nekaj dni pred koncem

glavno breme pouka v poletni šoli, in so imeli sploh največ stikov z učenci. Vodja lektorjev je bila letos **Andreja Antoni**, ki je bila doslej že lektorica slovenskega jezika v Krakovu na Poljskem, v prihodnje pa naj bi odšla tudi v Rim. Izkušenj z učenjem slovenskega jezika ima kar dovolj, v poletni šoli pa je letos učila že drugič.

»Z učenci te poletne šole je drugače kot s tujci,« nam je pripovedovala, »saj so to otroci slovenskih staršev, ki so rojeni in odrasčajo v tujini. Zato so precej razdvojeni, večina izmed njih se v Sloveniji ne počuti doma, povsem domače pa se ne počutijo niti v državah, kjer žive. To dvojnost je čutiti tako glede jezika kot glede kulture. Zato vsaj lektorji čutimo, da moramo imeti do njih poseben odnos, ne smemo jim na silo dopovedovati nekaj, česar sami še ne dojemajo povsem.«

Lektorica Andreja je za tem pripovedovala, da učence, zlasti tiste, ki že poznajo osnove slovenskega jezika, v tej šoli ne zanima zgolj jezik. Zanimajo jih vse informacije o Sloveniji, o kulturi, zgodovini, o sodobnem življenju. Prav bi jim prišla kaka primerna knjižica v tujem jeziku, nekakšen priročnik, kjer bi bilo opisano vse na kratko. Številni učenci so si pri nas sami kupovali srednješolske učbenike, da bi videli, kaj se učijo pri nas, predvsem pa zato, ker so pisani dovolj pregledno.

Lektorji med letom sodelujejo tudi pri pripravi učnih načrtov in sploh pomagajo z nasveti pri iskanju dokončne podobe neke stalne oblike izobraževanja potomcev naših rojakov, ki živijo na tujem.

Domovina Slovenija je torej tudi po zaslugi poletne šole slovenskega jezika nekaterim potomcem slovenskih izseljencev, ki živijo na tujem, velik korak bližja.

Jože Prešeren

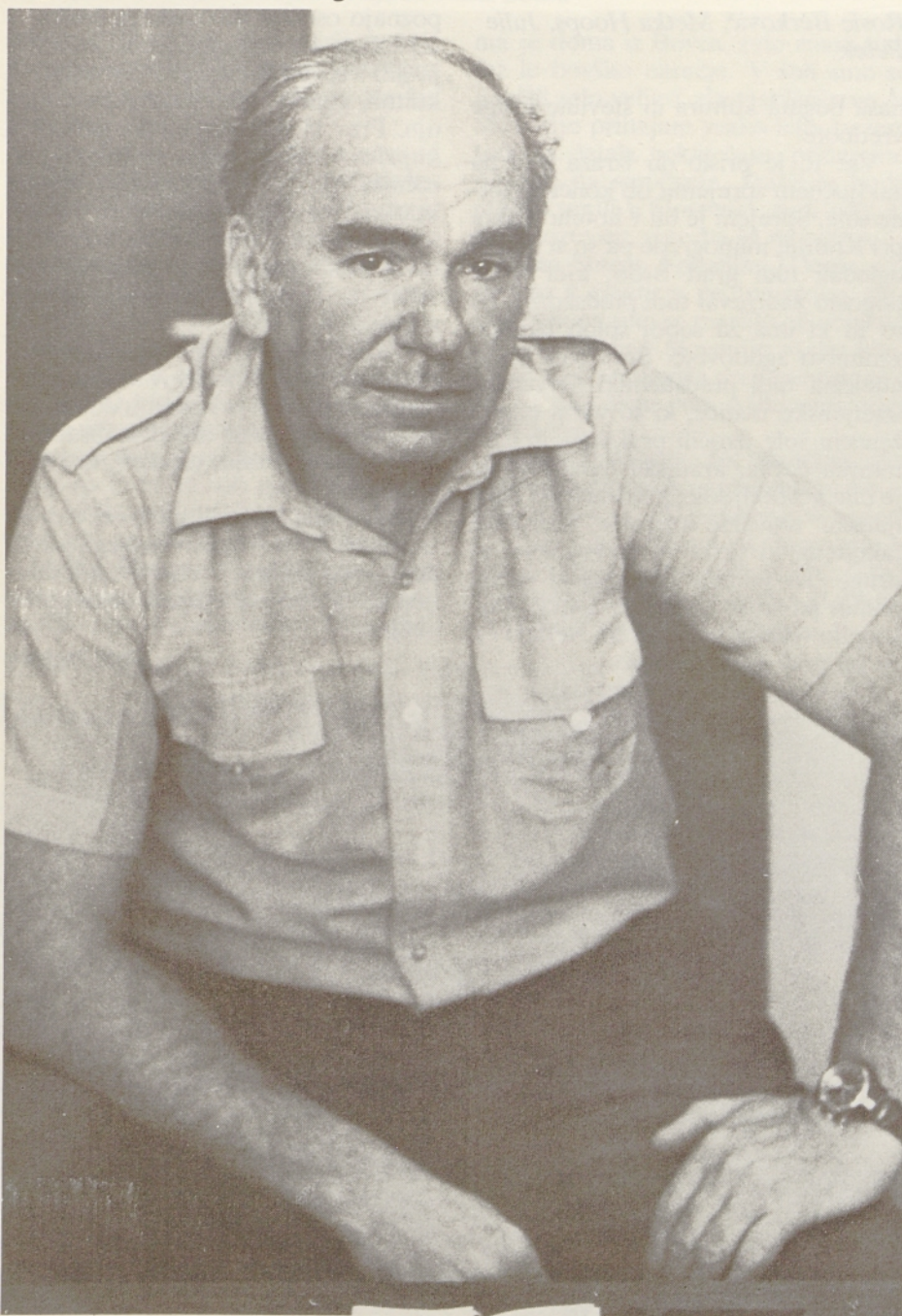
Vse slike: Zaim Šeremet

Boris Košuta:

»Triglav v Buenos Airesu nenehno raste...«

intervju

Boris Košuta, predsednik Slovensko-jugoslovanskega vzajemnega društva Triglav v Buenos Airesu, Argentina

»Triglav« je naš ponos, saj je napredno, sodobno organizirano in izjemno enotno društvo, ki iz dneva v dan pridobiva nove člane. Zdaj jih imamo že okrog dva tisoč,« je pripovedoval predsednik slovensko-jugoslovanskega vzajemnega društva Triglav v Buenos Airesu v Argentini **Boris Košuta**, ki se je v avgustu in septembru mudil na obisku v Italiji, kjer v Križah pri Trstu žive njegovi sorodniki, in Jugoslaviji, kjer je med drugim obiskal Slovensko izseljensko matico in nekatere druge jugoslovanske matice.

Če na kratko ponovimo nekaj o zgodovini tega društva, naj omenimo, da je društvo Triglav nastalo pred desetimi leti z združitvijo treh slovenskih društev (eno od teh se je že pred tem združilo s hrvatskim društvom Bratstvo). Po razprodaji premoženja prejšnjih društev je novo društvo leta 1978 začelo graditi povsem nove prostore, večnamenski center, ki je bil slovesno odprt 10. oktobra 1981 v drevoredu Porcel de Peralta. Prvi predsednik društva je bil Rodolfo Štekar, prvi tajnik pa zdajšnji predsednik Boris Košuta. Članstvo društva predstavlja okrog 80 odstotkov slovenskih rojakov oziroma njihovih potomcev, v zadnjih letih pa vključujejo tudi izseljence drugih jugoslovanskih narodov in tudi nekatere argentinske prijatelje.

Društveno dejavnost Triglava predstavljajo trije odseki: šport, kultura in družabnost. V kulturno dejavnost spadata tako slovenska kot hrvatska šola, knjižnica France Prešeren, ki šteje nad 3500 knjig, kino, ki dvakrat na mesec predvaja tudi jugoslovanske filme, folklorna skupina, ki šteje okrog 80 članov, tamburaški in pevski zbor, glasbena šola idr. Športno udejstvovanje pri Triglavu je izredno bogato. Gojijo šah, odbojko, balincanje, mali nogomet, kegljanje, podvodni ribolov in plavanje, z nekaterimi od teh ekip pa nastopajo tudi v argentinskih državnih prvenstvih. V Triglavovem domu je poleg velike večnamenske dvorane tudi več manjših dvoran oziroma prostorov za kulturne prireditve, športna igrišča z bazenom idr.

»V domu Triglava zelo dobro gospodarimo,« pripoveduje Boris Košuta, »tako da kljub velikim investicijam in posojilom zdaj nimamo niti centa dolga več. Povedal je še, da so v domu v zadnjem času uredili posebno pevsko sobo, v pritličju pa so uredili tudi šolsko sobo, kjer zdaj čakajo avdiovizualno opremo za učenje slovenščine in srbohrvaščine. V društveni knjižnici imajo na voljo poleg številnih knjig tudi vrsto časopisov iz Jugoslavije, Primorski dnevnik iz Trsta in izseljenske liste iz številnih drugih držav.

Boris Košuta, zdajšnji predsednik Triglava, govori predvsem o društvu,

ki mu je zvest že od vsega začetka in ki mu zdaj predseduje. O sebi ne govori rad. Pa vendar, kdo je, od kod je, kako ga je življenjska pot zanesla v Argentino? Ali ima še vedno kaj domotožja po rodni krajih?

»Domotožje je občutek tesnobe in hrepenenja, ki ga nosiš v sebi tudi potem, ko si v življenju dosegel marsikateri pomembni cilj. O prvih letih zelo daleč od doma nerad razmišljam. Ne poznaš jezika in ljudi okrog sebe, pred sabo vidiš samo parnik, ki te bo odpeljal domov. Človeška solidarnost pa ima neizmerno moč. Pomaga ti premostiti ovire in verovati v bodočnost. Prav zaradi tega sem vse od prihoda v Argentino, tega je zdaj že 44 let, vsekozi aktiven pri slovenskih organizacijah,« pripoveduje Boris Košuta.

V Argentino je odpotoval leta 1939 skupaj z mamo. Takrat mu je bilo 15 let. Šla sta za očetom in sestro Milko, ki sta bila v Argentini že dvanajst let. Oče je delal kot kamnosek in je kot številni drugi slovenski rojaki v tistem času med drugim pomagal graditi tudi palačo argentinskega parlamenta. Razen ožjih sorodnikov in nekaterih družinskih prijateljev ni v Argentini poznal nikogar. Vse je bilo tuje in Boris je takrat rad odhajal v pristanišče, kjer je z očmi iskal kako ladjo, ki bi ga lahko odpeljala nazaj v domače kraje...

»Takoj po prihodu v Buenos Aires sem se vključil v Ljudski oder, ki je bil takrat najaktivnejša slovenska izseljenska organizacija in kjer so se zbirali zlasti primorski rojaki,« pripoveduje Boris Košuta. »V društvo sta me pripeljala oče in sovaščan Ludvik Cočič. Medtem sem se počasi naučil tudi španščine, si našel službo in v nekaj letih tudi diplomiral na industrijski šoli. Takrat smo bili Slovenci v Argentini ena sama valika družina. Zlasti smo bili tesno povezani v času druge svetovne vojne. Naša napredna društva so vsa zbirala pomoč opustošeni domovini in osvobodilnemu gibanju v Jugoslaviji, ki se je odločno zavzemalo tudi za priključitev Slovenskega Primorja matični domovini. Naši člani so v ta namen vsak mesec prispevali za služek enega delovnega dne in tako smo rojaki zbrali okrog 3,5 ameriških dolarjev. Po vojni smo ustanovili jugoslovansko mladinsko federacijo, ki je med drugim poslala svoje zastopnike tudi v mladinske delovne brigade, ki so gradile avtocesto bratstva in enotnosti.«

Delovanje v priseljenskih društvih takrat ni bilo lahko, saj so se na oblasti menjavali razni režimi, ki so društva precej ovirali pri delu. Leta 1957 je bil Boris Košuta med ustanovitelji društva Zarja, ki se je nato pred desetimi leti skupaj u ostalimi slovenskimi

društvi združilo v »Triglav«. Slovenci in Jugoslovani v Buenos Airesu so tako vendarle dobili enotno organizacijo, ki danes predstavlja stičišče vseh naših rojakov v Buenos Airesu.

»Danes smo v vseh pogledih vključeni v argentinsko družbo,« pripoveduje Boris Košuta. »Argentina nas je sprejela za svoje in tako postala naša domovina. Številni naši rojaki že zasedajo odgovorna mesta na vseh mogočih področjih javnega življenja. Argentina spoštuje naše porenje in nam priznava naše vezi z Jugoslavijo. Vzdržujemo odlične stike tako z jugoslovanskim diplomatskim predstavništvom kot tudi z organizacijami v matični domovini. Slovenska izseljenska matica je naše središče v domovini, ki igra odlično vlogo povezovalca. Tudi številni naši mladi člani, naši otroci in vnuki želijo biti vse bolj informirani o zgodovini in sodobni Sloveniji in Jugoslaviji. Mladina se uči slovenščine, vse več pa je tudi takih, ki bi želeli obiskati Jugoslavijo.«

Potem je posebej pripovedoval, kakšen izreden odmev je imelo med našimi rojaki v Argentini gostovanje njihove folklorne skupine po Jugoslaviji, ki ga je organizirala Slovenska izseljenska matica. Po vrnitvi so člani pripravili vrsto razgovorov in predavanj, na katerih so pripovedovali o vtisih in predvajali diapozitive, filme idr. »To gostovanje je bilo velik korak naprej v razvoju našega društva,« pravi Boris Košuta.

V zadnjem času pa je bil, vsaj v argentinski javnosti dokaj zapažen

uspeh Triglava – jamarske in potapljaške ekspedicije v Ande. Ta sekcija Triglava je ob sodelovanju znanstvenikov z univerze v La Plati raziskovala doslej še neraziskano jezero in podzemeljsko jamo. Odkrili so doslej neznane vrste rakcev in črvov, ki so med znanstveniki vzbudili precejšnje zanimanje. Pri ekspediciji jim je pomagala z opremo in prevozi celo argentinska vojska. Po vrnitvi v Buenos Aires je skupina pripravila tiskovno konferenco. Tako je o tej njihovi akciji poročal tudi dnevnik »Clarín«, ki pa v poročilu iz neznanih razlogov ni omenil društva Triglav.

Društvo Triglav oziroma njihovo knjižnico iz dneva v dan obiskujejo tudi številni argentinski javni delavci, študentje in drugi, ki iščejo kakršnakoli gradiva o Jugoslaviji v španskem jeziku. Med obiskom se je zato Boris Košuta posebej zanimal tudi za tako informativno gradivo, ki bi ga morali nenehno imeti na voljo pri društvu.

Na pobudo društva Triglav v Buenos Airesu je bila pred nedavnim ustanovljena tudi »Jugoslovansko-argentinska gospodarska zbornica«, v katero je včlanjenih enajst slovenskih rojakov, podjetnikov, predstavnikov argentinskega gospodarstva. Ta zbornica se zavzema za izboljšanje gospodarskega sodelovanja med Jugoslavijo in Argentino, išče nove oblike in možnosti povezovanja s staro domovino.

J.P.

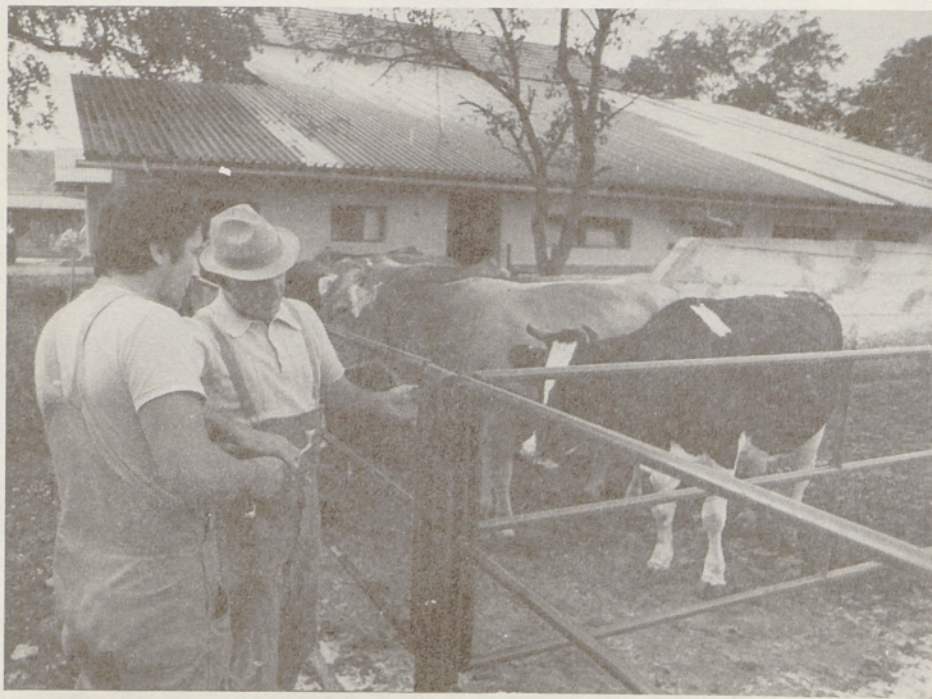
Razgovori s predstavnikoma društva Triglav iz Buenos Airesa na Slovenski izseljenski matici. Na sliki z leve proti desni: Mario Klarič, Mitja Štrukelj, Svetozar Guček, Matjaž Jančar, predsednik SIM, Rado Genorio, Pavle Bojč, Boris Košuta, predsednik Triglava, Marko Pogačnik in Lea Zubčić (foto: Janez Zrnc)

Kmetija je še trdo delo, garanja ni več

Slovensko kmetijstvo je dolga leta brodilo po čudnih poteh. Mladi so zapuščali zemljo in odhajali v službe v bližnje ali daljne kraje. Kdor je imel srečo in je dobil delo kje blizu, je popoldne obdeloval še kos kmetije, sicer pa je zemlja ostala starcem, ki so pridelali komaj zase. Kdor se je ubadal z zemljo, da bi se na kmetiji preživljal, je veljal za neumnega, saj je bilo splošno pravilo, da obiješ v službi tistih osem ur in ob mesecu dobiš gotov denar, na kmetiji pa delaš od jutra do mraka, zaslužek pa je pičel, če je. Tako je služba veljala življenje, kmetija poleg, kdor je še kaj delal pa priboljšek, oziroma dvig standarda. V hlevih je mukala ena krava, da je bilo mleko, v svinjaku je krulil en prašič ali kvečjemu dva za domače kolone, na dišeče hlebce iz krušne peči pa so na vasi že kar pozabili. Vse to pa je zdaj že preteklost.

Kmetijstvo je postalo prednostna panoga. Dima okrog tega je že veliko, ognja pa res še malo, vendar se razgoreva. Prijetno je bilo lani zreti s kakega hriba v dolino, kjer je namesto monotonega zelenila minulih let zdaj žarelo mnogo več zlate barve zoreče pšenice. A kar se je prej trideset let zanemarjalo, ne bo mogoče popraviti v enem letu. Vzgojiti generacijo in jo vrniti na zemljo namesto tiste, ki je od tam ušla, to pač vzame nekaj časa.

Oče in sin sta enotna glede napredka in razvoja kmetije

Pri Curhaleku v Mostecu, le široka Sava loči vas od čateških Toplic, živi na kmetiji šest ljudi. Enainšestdesetletni oče Ivan, tri leta mlajša mati Pepca, sin Ivan, ki je gospodar z ženo Tatjano ter hčerkama Vesno in Tatjano.

Mladih dveh ni bilo doma, saj je bilo prelepo vreme, da bi kmet zdržal doma, bržkone bi ne dobil doma tudi očeta in matere, če se oče ne bi pri škropljenju vinograda prehladil in bi matere ne zadržalo gospodinjstvo.

Curhalekova hiša je močna usmerjena kmetija, saj nihče ne hodi v službo, ker je dela dovolj doma. Goveja čreda mlekarij jim da na dan 220 litrov mleka, ko pa bo popolnjen ves hlev, pa se bo to število še zvišalo.

Da je gospodar sin in ne več on, je oče povedal kar precej: »Ob njegovem navdušenju za kmetijo sem mu posveto tako prepisal, da bo imel še večje veselje. Že od malega je imel veselje z živino, v tem je videl prihodnost, zato se je tudi posvetil živinoreji. Ja, kmet mora zrasti, ne postati! Nas starih pa tudi ni treba vedno poslušati. Mladi morajo naprej, vidijo novosti in izboljšave, mi pa smo le še preveč obremenjeni s starim načinom kmetovanja, ki je res bilo eno samo garanje s pičlim dohodkom. Danes je treba na kmetiji trdo delati, včasih smo pa garali, majhna razlika je že v tem.«

S tako naprednim očetom mlademu Ivanu ni bilo težko uresničiti svojih ciljev.

Curhalekove so Nemci izselili iz prvo leto vojne, iz pregnanstva so se vrnili šele po štirih letih in doma našli izropano domačijo, kjer je bilo treba vse začeti od začetka in znova.

»Od goveje živine smo imeli včasih kar je bilo,« je dejala mati od štedilnika, »kdo pa je gledal na pasmo, samo da je bil rep pri jaslih. Prvo plemensko kravo sivorjave pasme je oče kupil že šestinpetdesetega leta in je potem žival šele ob pravi prehrani pokazala vse svoje kvalitete. Ker smo imeli tudi bika iste pasme, smo začeli puščati naraščaj, saj so bile te krave mnogo boljše od prejšnjih, ki so jim rekli pšenične križanke. Z novo živino pa je bilo mleka vse več, zato smo stopili v kooperacijo z brežiško Agrario.«

Število krav v starem hlevu se je vse bolj večalo. »Takrat smo vse pomolzli na roko,« je pripomnila mati, »sprva smo molzli vsi, ko pa sta se hčeri poročili, pa sama z očetom. Tudi po pet ur na dan nama je vzela molža. Zdaj pa nam že deset let prihrani čas in delo molzni aparat.«

Je že tako, da ljudje vsako novotarijo gledajo z nezaupanjem, prav tak odnos so imeli tu do siliranja koruze. »Še sam nisem vedel, kakšen bo uspeh,« se je nasmehnil oče, »pa tudi način je bil dokaj primitiven. Še z dvema sosedoma skupaj smo kupili streho starega vagona in napravili primitiven silos. Sicer so folijo uničevale miši, tako da je k silaži vdiral zrak, vendar je uspelo.«

Enkrat popoldne sta se s polja onkraj Save vrnili mladi gospodar Ivan z ženo Tatjano, ki se jima je pokvarila prikolica. Ivan je mimogrede popravil okvaro, privarčevanega in od posojil, ki smo jih dobili preko Agrarie,« je pripovedoval med delom. »Da bom postal kmet, sem se odločil takoj po šoli. Veliko sem se naučil ob očetu, hodil pa sem tudi na predavanja in ekskurzije. In z ene takih ekskurzij, iz Ptujja, sem prinesel tudi idejo za naš hlev, kakršnih je v ptujski okolici že nekaj.«

»Zadnja pridobitev, posodobitev naše živinoreje pa je novi hlev, ki nas je stal veliko denarja, privarčevanega in od posojil, ki smo jih dobili preko Agrarie,« je pripovedoval med delom. »Da bom postal kmet, sem se odločil takoj po šoli. Veliko sem se naučil ob očetu, hodil pa sem tudi na predavanja in ekskurzije. In z ene takih ekskurzij, iz Ptujja, sem prinesel tudi idejo za naš hlev, kakršnih je v ptujski okolici že nekaj.«

Mladi gospodar

Curhalekov hlev je namreč »samopostrežen«, to pomeni, da se krave prosto gibljejo in lahko hodijo ven v ograjen prostor jest. Hranijo se iz ležečih silosov, ki sicer zavzemajo več prostora kot stoječi, vendar jih je lažje polniti in koristiti. Da bi krave ne pohodile silaže, je le-ta zavarovana z rešetko, ki jo krave pri hranjenju potiskajo pred seboj. Potisnejo pa jo lahko le toliko, kolikor krme so že odjedle. Temu pravijo pomične jaslji. Dobra stran tega sistema je, da se žival hrani pač takrat, ko je lačna in da se giblje zunaj na soncu tudi brez paše, če zanj ni prostora.

Med živino, katere število se giblje okrog štirideset glav, je največ krav sivorjave pasme in le nekaj frizijk, ki slovijo kot najboljše mlekarice, pri mesu pa se s svojo sivorjavo vrstnico ne morejo primerjati. Kmet pa mora misliti na vse.

Žena Tatjana, ki se je pripravljala za molžo, je prej delala v tovarni Jutranjka, pa je ob tolikšni kmetiji morala službo pustiti. Na vprašanje, če ji je žal, je skomignila z rameni: »Tam je bilo dela osem ur, tu pa od ranega jutra do noči pa še od vremena si odvisen.«

Včasih so se kmetje pritoževali nad

Žena Tatjana se pripravlja na strojno molžo

davki, danes jih mori vse kaj drugega. Draga so umetna gnojila, draga je nafta in elektrika, brez česar ni sodobnega kmetijstva. Prevelike pa so razlike med tistim, kar dobijo za svoj pridelek, in tistim, kar morajo kupiti za reprodukcijo. To mnogim jemlje voljo za delo in nadaljnje investicije.

Janez Zrnec

Bolje je delo pred seboj storjeno kakor za seboj puščeno.

Bolna je: delati ne more; godci zagodejo, plesat pa pojde.

Brez mendranja ne zleze platno tkalcu na brdo.

Če človek z rokami ne dožene, mora z jezikom potisniti.

Če dolgo sekaš, mora pasti tudi najdebelejši hrast.

Čigar prejo prela, tega kruh jela.

Delaj, kakor da bi večno živel, moli, kakor da bi jutri umrl.

Delo beli jelo.

Dovolj krušnikov, a malo delavcev.

Pesem in ples družita narode

»Beltinski folklorni festival se že od svojih začetkov odvija pod geslom Pesem in ples družita narode. Res jih družita in eden od brezštevlnih neomajanih dokazov je tudi prireditev v Beltincih.« Tako je v uvodu slavnostnega govora na osrednji prireditvi 13. folklornega festivala dejal dr. Matjaž Kmecl, predsednik republiškega komiteja za kulturo. Poudaril pa je tudi, da so dober ples, pristna folklor, nepovtorjena pesem, vedno znova tudi srečanja z izviri samobitnosti in posebnosti – kar današnji svet zmeraj bolj potrebuje. Bolj ko izgubljam svoj obraz v serijskih izdelkih, bolj neusmiljeno, ko mažemo prvobitne vode, trave, gore, zrak, vse iz česar je življenje – z življenjem pa tudi človek in s človekom kultura – globlja, nujnejša je potreba po novem in novem iskanju izvirnih izročil.

Beltinska folklorna tradicija, letos obeležena s 45-letnico domače folklorne skupine in Kociprove bande, ki je njen nepogrešljiv del, je prav gotovo tako izročilo. Poleg domače, ga je na novem beltinskem odru izpričalo šest gostujočih folklornih skupin in potrdilo sejem domače obrti v beltinskem parku. Tam se je v nedeljo, 7. avgusta popoldne zbrala množica ljubiteljev folklorne in drugih obiskovalcev iz domačega kraja in drugod, prireditev pa potrdila, da največja pomurska poletna kulturna manifestacija prerašča lokalne okvire.

Osrednja prireditev 13. folklornega festivala v Beltincih se je pričela z živopisano povorko vseh sodelujočih po ulicah tega največjega kraja na Dolinskem.

Beltinska folklorna skupina slavi te dni 45-letnico, prav toliko let pa so njen nepogrešljivi del Kocipri. Najstarejši med njimi jih ima skoraj osem križev na plečih, a Jože še vedno basira, tudi Janez ni kdo ve mlajši, pa vztraja z violino, klarinetist je Anton Rajnar in za cimbalami nepogrešljiv Miško Baranja.

Čeprav napovedana in pričakovana folklorna skupina iz Rožnova na Češkem ni prispela na cilj in je morala prvi večer festivala vskočiti domača skupina, je bil petkov večer pristno folklorno doživetje, domači plesalci in godci pa so opravičili visoki jubilej beltinske folklorne. V soboto je na bel-

tinskem odru nastopila folklorna skupina Sava iz Kranja, program pa so popestrili tudi njihovi pevci in godci. V okviru 13. beltinskega folklornega festivala pa sta potekali tudi prireditvi v Radencih in Moravskih Toplicah. V znanem zdravilišču je nastopila folklorna skupina iz Sakalovec v Porabju na Madžarskem, v termalnih toplicah pa so zaplesali zamejski Korošci iz Globasnice. Istega večera so na narodnostno mešanem ozemlju v Dobrovniku, kjer živijo poleg Slovencev v sožitju tudi Madžari, nastopili folkloristi – naši delavci na začasnem delu v Reinkweilu in domača skupina. Pristna folklor je bila značilnost nedeljskega srečanja v Beltincih, kjer so prvi ogreli dokaj hladno avgustovsko popoldne kopjaši iz Markovec. Za njimi so se predstavili plesalci iz Novega Marofa na Hrvaškem in zaplesali folkloristi kulturno-umetniškega društva Jozsef Atila iz Motvarjevec. Sledili so jim člani folklorne skupine Anton Štrafela iz Markovec pri Ptujju, pa iskrivi plesalci iz Kranja, stalni gostje beltinskih festivalov – folkloristi iz Sakalovec in prav tako iz Porabja – ljudske pevke iz Slovenske vasi. Folklorni festival v Beltincih je zaključil nastop domače folklorne skupine, z generacijsko zelo pestrimi plesalci, ob tej priliki pa so organizatorji podelili tudi spominska priznanja in jim pridali lič-

Na novem beltinskem odru s kuliso panonske domačije so tudi letos zaplesali plesalci iz Sakalovec v Porabju na Madžarskem.

ne glinene čutarice. Izdelki iz gline, slame in lectarske sladkarije pa so bile naprodaj tudi na sejmu domače obrti, ki je dopolnjeval domačo folklorno ponudbo. Tako so prišli na svoj račun kupci od daleč, ki so posegali po iskanih »doužnjekih« in drugih iz slame pletenih okraskih. Domače gospodinjice so se zadovoljile z nakupom glinenih cvetličnih lončkov, pa model in drugih uporabnih predmetov iz gline. Velika gneča je bila tudi pred stojnico medičarja Štefana Celca iz Murske Sobotice, ki je že več kot petdeset let prisoten na vseh pomembnejših sejmih v Prekmurju. Mlajši obiskovalci so se posladkali z njegovimi figicami, mladci pa so izbrankam izkazovali nagnjenje z lectovimi srci. Živo je bilo tudi na dvorišču in pod kostanj gostišča Zvezda, kjer se je po prireditvi zbrala večina obiskovalcev in nastopajočih na 13. beltinskem folklornem festivalu. Čeprav ga je letos označevala zaporedna številka trinajst in je prireditev ves čas grozilo slabo vreme, lahko štejemo minuli festival folklorne za uspešen in mu zaželimo nadaljevanje tradicije ter zvezdico v kroniki.

Andrej Košič, plesalec folklorne skupine Sava iz Kranja in predsednik združenja folklornih skupin Slovenije, se je pohvalno izrazil o prireditvi, organizatorjem pa v bodoče zaželel več sreče z vremenom.

Umetelni doužnjek in drugi izdelki iz slame so bili na sejmu domače obrti, ki je bil spremljevalna prireditev folklornega festivala, deležni posebne pozornosti.

Foto: Štefan Celec

Brigita Bavčar

po sloveniji

Na **BLEDU** so začeli graditi depandanso hotela Golf, v kateri bo 63 apartmajev, v katere naj bi prvi gostje prišli 1. maja prihodnje leto. Pri depandansi bodo tudi toplotne črpalke, s katerimi bodo kot nov vir toplotne energije skušali izkoristiti termalno vodo, ki je na Bledu.

Gasilsko društvo v **BODONCIH** je proslavilo 60-letnico sodelovanja. Društvo je bilo vsa ta leta zelo aktivno, zgradili pa so si tudi gasilski dom in ga sodobno opremili.

Poleg prenovljenega hotela Jezero in Kompasovega hotela Stane Žagar je **BOHINJ** letos dobil tudi nova športna igrišča. Med njimi so teniška igrišča in igrišče za mini golf.

V **BREZINI** pri Brežicah pospešeno grade žitne silose, katerih zmogljivost bo 30 tisoč ton. V bližini brežiške železniške postaje, od koder bo do silosov speljan tudi 1300 metrov dolg industrijski tir, bo do konca leta nared 20 velikih, 22 metrov visokih in 13 metrov širokih, ter še devet manjših silosov, ki jih izdeluje kočevska tovarna Itas.

Gospodarji dvajsetih kmetij v **CELJU** so sklenili pogodbe, ki jih bodo dolgoročno preusmerile v proizvodnjo mleka in mladega pitanega goveda. Pri kmetijski zadrugi Celje načrtujejo, da se bo do konca leta preusmerilo še sedem kmečkih gospodarstev.

V **ČRNOMLJU** so zaključili prvo fazo obnove osnovne šole v Župančičevi ulici, zdaj pa so začeli adaptirati telovadnico, knjižnico, jedilnico, kuhinjo, nekaj učilnic ter dograjevati vhod in garderobne prostore. Uredili bodo tudi zunanost šole, nabavili učila in notranjo opremo.

Komaj tri leta staro turistično društvo na **DESTERNIKU** v Slovenskih goricah je ob nedavnem kmečkem prazniku dokazalo, da mu ne manjka delovnega zanosa. Po jutranji budnici domače kmečke godbe so pripravili bogat prikaz različnih izumirajočih kmečkih obrtnih dejavnosti.

V **DOLNJI BISTRICI** v Pomurju so zelo aktivni. Naredili so prizidek h gasilskemu domu, v katerem bo zbiralnica mleka pa prostor za sestanke

gasilcev. Na vaške ceste so navozili čez tisoč kubičnih metrov gramoza, na pokopališču pa zgradili mrliško vežico. Pomembna pridobitev za naselje je obnova električnega omrežja.

Ljubljanska Gruda gradi v **GLOBOKEM** pri Brežicah nove hleve, v katerih bo moč spitati 2400 glav goved. Skupaj z brežiško Agrario, ki bo zagotavljala krmo, bodo velike silose napolnili s silažno koruzo in tako zagotovili boljšo založenost z govejim mesom.

V **GRABONOŠU** so predali name-nu nov gasilski avtomobil in proslavili 35-letnico dela. Pionirska desetina je ob tej priložnosti prejela novo pionirsko brizgalno, popoldne pa so se v tekmovanju pomerile gasilske desetine iz radgonske, lenarške in mariborske občine.

Šolske počitnice so v **IDRIJI** izkoristili za obnovo Bnekaterih šolskih splotij. Obnovili so vrsto podružničnih šol, tako godoviško pa šole v Zavrat-

Prva septembrska nedelja je bila v Trzinu »suštarska«, kar je že petnajstletna tradicija. Skozi mestece se je vila dvojna vrsta stojnic, na katerih so po znižanih cenah prodajali obutev, predvsem tisto, ki jo je izdelal tržiški Peko. (Foto: Janez Zrnc)

cu, na Gorah, v Kanomlji in Novakih.

Pri **JESENICAH** bodo začeli graditi prvi del vodovoda Završnica, ki bo končan prihodnje leto. Od zajetja v dolini Završnice bodo zgradili štiri kilometre dolg cevovod do Smokuča, s čimer bodo območje okrog Žirovnice rešili težav pri oskrbi z vodo.

V **KALOBJU** so že lani začeli graditi vodovod, ker so imeli velike težave s pomanjkanjem pitne vode. Dosle so izkopali 3600 metrov glavnega voda in še skoraj toliko jarkov, ki sestavljajo omrežje. Trasa, po kateri je speljan vodovod, je opremljena s hidranti, saj prebivalci niso pozabili na protipožarno varnost.

V tekstilni tovarni Svilanit v **KAMNIKU** so letos naredili za štiri odstotke več izdelkov kot lani. Čeprav plašči iz frotirja v tujini ne gredo tako dobro v promet kot so pričakovali, so vseeno dosegli načrtovani izvoz, saj so prodali več brisač.

V obratu posteljnega perila tovarne Metka v **KOZJEM** so v letošnjem prvem polletju izvozili več kot so načrtovali in so za 13 odstotkov presegli izvozni načrt. Metka v Kozjem z glavnim sedežem v Celju izvažajo izključno na zahodno tržišče.

V tovarni Itas v **KOČEVJU** načrtujejo za letos izvoz v vrednosti pet milijonov dolarjev, in to v celoti na konvertibilni trg. V Zvezno republiko Nemčijo so prodali 29 cistern, večje število cistern pa so prodali tudi v Saudsko Arabijo.

V naselju 4. maj v **KOČEVJU** bo do konca letošnjega leta vseljivih 66 stanovanj, ki jih gradi tamkajšnje podjetje Zidar. V Ribnici gradijo kočevski zidarji stolpce z 20 stanovanji, šest stanovanj pa bodo zgradili še v Podpreski.

V tovarno Tekstilindus v **KRANJU** so pripeljali nov kurilni kotel. Za vse Kranjčane je to vesela novica, saj bo kotel odpravil neznosno onesnaževanje mesta s sajami. Gre za visokotlačni parni kotel, ki bo dajal 40 ton pare na uro, s 400 stopinjami Celzija in 40 bari pritiska.

Gasilci v **LENDAVI** so praznovali 11-letnico delovanja društva, ki je najstarejše v Pomurju in med starejšimi v Sloveniji. Ko so v Lendavi ustanovili društvo, je to postalo tudi kulturni mobilizator takratne mladine. Lendavski gasilci so ob svoji stoletnici dobili tudi veliko odlikovanj in priznanj, leta 1953 pa nov gasilski dom.

Pri obnovitvenih delih v tako imenovanem Filipovem dvorcu v Stritarjevi ulici v **LJUBLJANI** so restavratordi naleteli na freske iz zadnjih let preteklega stoletja. V pritličnem prostoru, kjer si podjetje Dom ureja novo prodajalno, je bila nekoč ugledna Meyerjeva kavarna. Slikarije so re-

dek, če ne celo edini kakovostni primer stenske secesijske umetnosti. Upodobljeni so ptiči, palmove veje in nekateri motivi, ki kažejo na kavarniško dejavnost.

V **LJUBEČNI** že od lanskega decembra vadi najmlajša godba v celjski občini. Pod vodstvom osemnajstletne Vere Šabec vadi dvajset godbenikov, petnajst mladih pa si nabira osnovna znanja. Letos so že devetkrat javno nastopili.

Mesni kombinat Perutnina v **PTU-JU** bo v **MARKOVCIH** zgradil valilnico za valjenje enodnevnih plemenških piščancev in tako zagotovil zadostne količine teh piščancev za domači in tuji trg. Predvidena zmogljivost valilnice je pet milijonov enodnevnih piščancev na leto.

Na Pobrežju v **MARIBORU** so odprli nov dom učencev in delavcev mariborskega gradbenega podjetja Stavbar. V domu so 204 ležišča in številni prostori za preživljanje prostega časa. V njem zaenkrat stanuje 108 učencev, druga ležišča pa so zasedli delavci Stavbarja in nekaterih drugih gradbenih podjetij.

V orodjarni Metalne v **MARIBORU** so namesto dragih rezkalnih glav začeli izdelovati domače iz naših materialov. Po zamisli inženirja Janka Kovačiča je skupina strugarjev in rezkarjev izdelala in namestila prve štiri take glave, ki so po kakovosti enakovredne uvoženim.

Harmonike iz tovarne Melodija v **MENGŠU** so v Avstriji, Zvezni republiki Nemčiji in Italiji zelo iskane, posebej še diatonične ali po domače »frajtonarice«. Skupaj s klavirskimi jih letno naredijo približno 4 tisoč in skoraj polovico izvozijo. V Jugoslaviji se letno proda okrog 20 tisoč harmonik.

V tovarni Elkroj v **MOZIRJU** so po 25. juliju, ko so se delavci vrnili s kolektivnega dopusta, poslali v tujino do začetka septembra, že 32 tisoč parov hlač. Pričakujejo, da bodo lanske izvoz letos podvojili. Dobro tretjino letne proizvodnje že pošiljajo na tuje trge, največ v **ZRN**, domačim trgovinam pa bo letos na voljo okrog milijon hlač.

Na mestu, kjer je pred dvema letoma stal stari gasilski dom, sredi **MORAVČ**, je že do strehe zrasel novi dom moravških upokojujencev. Upokojujenci in moravški krajanji so pri gradnji doma opravili več kot 1500 prostovoljnih delovnih ur, mladina in učenci osnovne šole Jurij Vega pa okrog 60.

V **METLIKI** je zaživelo planinsko društvo. V začetku posvečajo največ pozornosti izobraževanju članstva, in sicer o obnašanju v gorah, življenju v naravi in prvi pomoči. V društvu, ki šteje danes 40 članov, se namreč zavedajo, da je med njimi veliko začetni-

kov, ki bi utegnili zaradi nepoznavanja planinske abecede v gorah spraviti sebe in druge v nevarnost.

V **NAKLEM** pri Kranju preizkušajo novo asfaltno bazo cestnega podjetja Kranj. Po licenci Wibua so jo naredili v Kovinarski v Krškem, na uro pa bo dajala 200 ton asfalta. Nova asfaltna baza bo precej manj onesnaževala ozračje kot dosedanja.

Ko bo v stanovanjski soseski ob Cesti herojev v **NOVEM MESTU** do konca letošnjega leta zgrajen še peti stanovanjski objekt, bo to največje novomeško stanovanjsko naselje gotovo: 450 stanovanj za približno 1570 stanovalcev. Hkrati s stanovanji so gradili tudi parkirne prostore, zaklonišča, otroški vrtec za 100 otrok, večjo blagovnico, poslovno enoto Ljubljanske banke pa trgovske in servisne lokale.

Višnje v plantažnih nasadih kmetijskega kombinata **ORMOŽ** v okolici Ivanjkovec so letos lepo obrodile. Dvesto osemdeset obiralcev jih je nabralo 360 ton. Celotno količino so izvozili na konvertibilno območje in zanjo dobili blizu poldrug milijon dolarjev.

V hribovski vasi **PONIKVA** v žalski občini so svečano zaključili napeljivo vodovoda Kale-Studence-Ponikve. Tako so v žalski občini zaključili triletno gradnjo vodovoda po najbolj oddaljenih vasicah.

V Industriji termičnih aparatov, žičnih tkanin in plastike v **RIBNICI** na Dolenjskem so domači strokovnjaki izdelali načrt in tudi prve primerke peči za sušenje tobaka. V **ITPP** imajo že vse pripravljeno za serijsko proizvodnjo. V naslednjem letu načrtujejo izdelati 600 takšnih peči.

V **SATAHOVCIH** so dobili igrišče za mali nogomet. Pri urejanju so opravili veliko prostovoljnega dela, nekaj denarja pa je primaknila krajevna skupnost.

V tovarni kovinske galanterije v **ŠMARJU** pri Ljubljani so 25-letnico obstoja proslavili z otvoritvijo nove proizvodne dvorane za izdelovanje varnostnih pasov. Poleg varnostnih pasov pa izdelajo letno tudi 120 milijonov nožkov za odpiranje konserv pa pripomočke za tekstilno, obutveno in usnjarsko industrijo. Letos bodo prodali francoskemu Citroenu okoli 250 tisoč varnostnih pasov za avtomobile.

Že vrsto let mladi zadrugi v **TEŠENOVCIH** s prizadevnim delom opozarjajo nase. Skrbno obdelujejo nad hektar zemlje, posebno aktivni pa so tamkajšnji traktoristi.

Na **VOJSKEM** so se lotili obnove nekdanjega doma rudarjev. Poleg restavracije in kuhinje bodo povečali še zmogljivost prenočišč. Dosedaj so imeli 35 skupnih ležišč, v prizidku v osmih sobah pa bo še 28 postelj.

osebnosti

Primorski rojak prof. **dr. FRAN DOMINKO**, ki se je uveljavljal v svojih mlajših letih z astronomijo – iz te se še danes ni popolnoma umaknil – obhaja te dni osemdesetletnico rojstva. Rodil se je v Vodnjanu pri Pulju, po srednješolskem študiju v Gorici pa je študiral na univerzi v Bologni. Tu je na astronomskem inštitutu poučeval več let kot asistent, leta 1932 pa se je preselil v Jugoslavijo ter vrsto let – do aretacije za časa nemške zasedbe – deloval na astronomskem observatoriju v Beogradu. Poučeval je na beograjskih srednjih šolah, po osvoboditvi pa je postal astronomski observator in sodelavec v Astronomsko geofizikalnem observatoriju in izredni profesor na naravoslovni fakulteti v Ljubljani. Slavljencev je tudi avtor pomembnih del iz astronomije.

Znani slovenski pianist **JANKO ŠETINC** je v juliju naštudiral štiri nove programe: dva za snemanje na radiju, dva pa z violinistom Črtomirjem Šiškovičem, s katerim je imel že tri koncerte v Italiji. S Collegium Musicum Maribor je na povabilo Interkoncerta iz Budimpešte nastopal v glavnem mestu Madžarske, na Piranskih glasbenih večerih pa je igral s Slovenskim klavirskim kvartetom.

Collegium Musicum, čigar član je prof. Janko Šetinc, bo letošnjo jesen sprva koncertiral v okviru baročnega festivala v Mariboru, potem pa še v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu, Novem Sadu in drugod. Collegium Musicum bo v naslednji sezoni nastopil tudi na Finskem.

ŽARKO PETAN, slovenski pisatelj in režiser, bo pri založbi Styria (Gradec, Dunaj, Köln) v kratkem izdal zbirko svojih aforizmov, ki v slovenščini še niso izšli. Knjiga nosi naslov Pred nami potop, urejena pa je po koledarskem načelu. Motto dela se glasi: Vse v najlepšem neredu.

Iz slovenskega izvirnika je aforizme prevedel v nemščino sam avtor, sodelovala pa sta Dieter Gogg in Elke Vujica.

Žarko Petan je od lani častni član francoskega Društva pisateljev in dramatikov s sedežem v Parizu.

Žiri za 127. mednarodne fotografske razstave v Londonu, najstarejše takšne razstave na svetu, ki jo redno prireja kraljevska fotografsko združenje v Kodakovih galeriji v Londonu, je za letošnjo razstavo izbrala tudi kolekcijo umetniških fotografij mednarodnega mojstra fotografije **BOGA ČERINA** iz Maribora.

Boga Čerin bo tako edini Jugoslovan, katerega fotografije je izbrala žiri za letošnjo razstavo.

turistični vodnik

Hotel Vesna v Topolščici

V sklopu Zdravstvenega centra Titovo Velenje gradijo v Topolščici osrednjo zdraviliško zgradbo, imenovano Vesna. V njej bo 210 ležišč v sobah visoke B kategorije. Za ogrevanje bodo uporabljali izvir termalne vode, ki jo bodo s toplotnimi črpalkami segrevali od 32 do 60 Celzijevih stopinj.

Gostom bosta na voljo še dva pokrita bazena, ordinacija, trimska telovadnica in prostori za fizikalno terapijo ter druge metode sodobne medicine. Zdravilišče v Topolščici bo primerno predvsem za bolnike z okvarami na dihalih in revmatike pa tiste, ki potrebujejo pooperativno nego zaradi operacij na lokomotornem sistemu.

Prve goste bodo v Topolščici lahko sprejeli že konec letošnjega leta.

Za informacije bo prav obrniti se na Zdravstveni center Titovega Velenje, TOZD Bolnišnica, Zdravilišče Topolščica, 63326 Topolščica, tel. 063/891-110.

Zanimivosti Donačke gore

Na Donački gori je 27 hektarov bukovega pragozda, edinega v Sloveniji, če že ne v Jugoslaviji. Na njej raste rastlina Wulfenov netresk. V prejšnjem stoletju je goro odkril Nemeč Wulfen, pozneje pa jo je odkril še eden od slovenskih botanikov. Zdaj je dolgo let ni nihče opazil.

Značilen na Donački gori je tudi hrast, ki ima veje na južni strani. Pod vzhodno goro je cerkva sv. Donata, in odtod bržkone tudi ime gore. V Sloveniji je to edina gora, ki so jo prebivalci poimenovali po nemškem patronu. V bližini cerkve so našli sarkofag iz obdobja rimskega cesarja Trajana.

Gora ima pravzaprav dve imeni – Donačka in Rogaška. Rogaška je zato, ker je z zahodne strani videti kot rog. Za goro je še značilno, da ima z vsake strani neba različno podobo. Z vzhodne je kot prerezan stožec, z juga kot kupola ali Boč in s ptujske strani je videti kot Triglav. Gora je zadnji po-

daljšek Karavank, v Rogatcu pa ji planinci pravijo štajerski Matterhorn – v megli se namreč zdi taka. Po meglicah okoli gore pa domačini tudi napovedujejo vreme.

Novi turistični filmi o Sloveniji

Slovenska turistična filmoteka je bogatejša za pet kratkih filmov brez besedila.

Lepote Slovenije so prikazane na celuloidnem traku z naslednjimi vsebinami:

– Tranzitni turizem (zeleni svet med morjem in Alpami)

– Obmorski turizem (slikovita slovenska obala in njene kulturnozgodovinske znamenitosti)

– Kmečki turizem (prikazuje idiliko dneva, ki ga preživlja družina na počitnicah pri nekem gorenjskem kmetu)

– Zimski turizem (smučarski centri Slovenije)

– Zdraviliški turizem (prikaz zdravljenja s sodobnimi napravami).

V pripravi sta še desetminutni film z naslovom Turistične ponudbe pa petnajstminutni film z naslovom Kamping turizem, ki bo zgotovljen meseca decembra.

Informacije za vse našete filme daje Splošno združenje gostinstva in turizma Slovenije, 61000 Ljubljana, Trubarjeva 5, tel. 061/224-433.

Prospekt gornje Savinjske doline

Na dvanajstih straneh so v barvnih fotografijah zbrane lepote krajev ob Savinji, od Mozirja, Ljubnega, Gornjega grada, do Rečice, Golt, novega kampa Menina, cvetličnega parka Savinjski gaj in dalje. Bralcu služi za orientacijo stilizirana karta prometnih

V postojanke slovenskega tranzitnega turizma je vključen tudi penzion Rižana v neposredni bližini Kopra

povezav v Gornji Savinjski dolini; posomezni kraji so označeni tudi s simboli, ki zaznamujejo vrsto turističnih in drugih možnosti, ki so na voljo obiskovalcu.

Publikacija je tiskana v štirih jezikih – srbohrvaščini, angleščini, italijanščini in seveda slovenščini. Dobite jo v Turističnem biroju v Mozirju, tel. 063/831-022.

Velika planina vabi

Malo je smučarjev na Slovenskem, ki ne poznajo Velike planine in njenih smučišč za zahtevnejšo in tudi začetno smuko. Toda velika planinska planota nad Kamnikom, ki se razteza na višini od 1400 do 1600 metrov nad morjem, je zelo lepa in privlačna tudi v drugih letnih časih, seveda tudi poleti in jeseni. Primerna je za, rekli bi, vse življenjske dobe, torej tudi za starejše ljudi, ki jim pešajoče fizične moči ne dopuščajo več gora in planin.

Velika planina je vsestransko zanimiva: zaradi svojih visokogorskih kraških pojavov, zaradi svoje avtohtone arhitekture, ki se izraža v tako imenovanih planšarskih stanih, pa tudi zaradi bogate alpske flore, ne nazadnje pa zaradi čudovitega razgleda na okoliške vrhove Kamniških Alp. Hkrati pa je Velika planina zanimiva tudi zaradi tega, ker s svojimi položnimi in manj strmimi pobočji nudi možnost lepih sprehodov vsakomur, na teh sprehodih pa se more človek predati različnim užitek, tako nabiranju borovnic ali brusnic, nabiranju gob ali gorskega cvetja in rastlin za planinski čaj. Poleg tega si planinec, ki se je odpravil na Veliko planino, more pri planšarjih privoščiti tudi domačih mlečnih izdelkov, seveda predvsem sira. Skratka, Velika planina, ki je povezana z dolino z gondolo in je zato dostopna vsakomur, je zelo primerna za prijeten, poživljajoč in tudi koristen oddih.

naravni zakladi slovenije

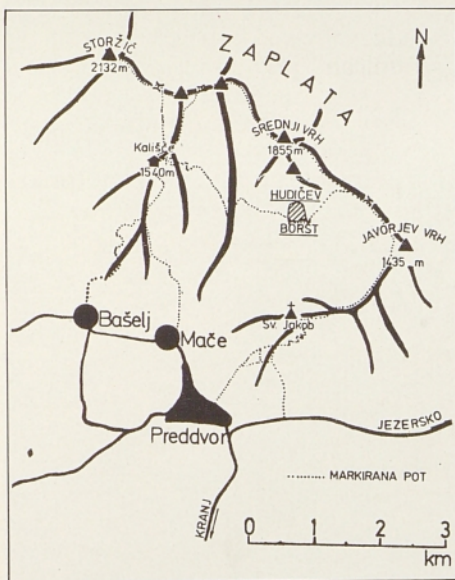
Hudičev boršt

Kadar se peljemo iz Ljubljane proti Kranju, nam ob jasnem vremenu uide pogled proti goram na severu. Zaobljeni Križki gori sledi divje nazobčan greben Storžiča, ki se za ošiljenim vrhom naglo zniža do Bašeljskega sedla. Med Storžičem in zarezo doline Kokre pritegne našo pozornost še ena gora. Ni je težko spoznati po temnem pravokotniku sredi strmega travnatega pobočja. Lisa ni nič drugega kot gozd in daje zlasti pozimi videz, kot da je gora zakrpana. Verjetno so jo ravno zato domačini poimenovali Záplata.

Povejmo še ime gozdička: Hudičev boršt. V ljudskem izročilu je živa pripovedka o njegovem nastanku. Pripoveduje o dveh kmetih, ki sta se trmasto prepirala za gozd, dokler eden ni v jezi vzkliknil: »Hudič naj ga vzame!« V trenutku so se besede uresničile in kmeta sta le še prestrašeno zijala za peklenščkom, ki je z gozdom na hrbtu dirjal proti goram. Ravno je prišel do sredine pobočja, ko je pri Sv. Jakobu zazvonil dan. Hudič je izgubil moč in spustil breme sredi hriba, ki se je odtelej imenoval Záplata. Tako so si ljudje po svoje predstavljali nastanek gozdnega osamelca, ki pa se s tako razlago seveda ne moremo zadovoljiti. Gotovo je, da je bila včasih Záplata skoraj do vrha porasla z bukovim gozdom. Pozneje so južno pobočje izsekali ali požgali, pustili pa le okrog šest hektarjev veliko gozdno liso. Zakaj ravno sredi pobočja in v obliki četverkotnika? Če hočemo odgovoriti na to vprašanje, lahko samo ugibamo, resnični vzroki pa so zakopani v preteklosti. Uganko bodo morda razrešile stare listine.

Na izsekani površini je s strmih pobočij dež hitro spral prst, zato se gozd ni mogel več obnoviti, ampak je drevesje zamenjala alpska trata. Travo so še donedavna kosili, kar je dodatno preprečevalo zaraščanje, zato je Hudičev boršt skozi stoletja ohranil značilno obliko.

Tudi notranjost gozda ni od muh! Zaradi odmaknjene in osamljene lege boršt ni zanimiv za izkoriščanje, zato se je razvil v pravcati sekundarni pragozd. Pod gosto krošnjo velikih bukev uspeva skromna podrast, ki cveti večinoma zgodaj spomladi, še preden bu-

kev olista. Vredno si je pogledati tudi drevesa na zgornjem robu gozda. Kako so skrivenčena in žilava, saj vsako leto prestrezajo snežne plazove! Zaradi vseh teh lastnosti je Hudičev boršt predlagan za naravni rezervat.

Čeprav Hudičev boršt zagledamo kadarkoli se s Sorškega polja ozremo proti Savinjskim ali Kamniškim Alpam, dostop do gozda ni tako preprost. Avto moramo pustiti v Preddvoru in se peš napotiti mimo Sv. Jakoba po markirani stezi do sedla med Javorjevim vrhom in Záplato. Do sem je pot dobro označena in vzdrževana, saj je del planinske poti Kranjski vrhovi. Malo za sedelcem nas pri odcepu opozori tabla, da moramo za boršt kreniti levo. Po četrturnem prečanju smo že pri lovski koči na skrajnem spodnjem robu četverkotnika. Zlasti v vročih dneh se bo imenitno prilegla hladna studenčnica, ki izvira ob poti le nekaj minut stran od lovske kočice. Pot se nadaljuje do prijaznega in obnovljenega doma Kokrškega odreda na Kališču, do gozda pa je moč priti tudi iz Mač, vendar je steza slabše markirana in manj razgledna.

Obisk Hudičevega boršta je privlačen zlasti spomladi in jeseni, verjetno pa je najlepši junija, ko po pobočjih zarumenijo nešteti cvetovi pogačic. Od Preddvora je do gozda na višini 1320 m, dve uri in pol zmerne hoje, zato vsakemu planincu, ki išče v gorah še kaj več kot žige vrhov, priporočamo ovinek v malo obiskana pobočja Záplate.

Peter Skoberne

Krka pri Žužemberku

Suha krajina, gornji tok Krke

Bela krajina, pogled s Semiča

Foto:
Milan Markelj

slovenija
v
mojem
objektivu

Rodna gruda

Slovenija

130327

english section

A Nation's Group Photograph

taken from a N.A.S.A. satellite
on 2nd February, 1973
By Erwin Fritz

I.

I saw a picture of Slovenia taken from a satellite.
The Bay of Trieste*¹ black as black coffee,
the Ljubljana Valley covered in faint mist.
And over there our rivers: light hair — Soca*²,
grey hair — Sava, black hair — Drava.
The Eastern Alps; one can see each tectonic crevasse,
and over the Styrian hills — white woolly clouds.
Further towards the east — dark clouds like brown flour
are covering the sweet Panonian plains.
One could see everything, yet no trace of Man.
No towns, no villages, no railways nor roads.
Only desert wasteland in all directions,
as if an ill-omened future suggesting.

II.

This is not a mere map but a true photo.
On one projection, everything we possess.
What we don't see on this picture, we don't want,
what we can see, we won't part with.
We are here. We live here, we Slovenians.
This shows all our possessions and riches.
Here we speak archaic, sweet sounding Slovenian,
known for it's dual grammatical form.
Twosome existence is beautiful!
In this dual form we express our love.
We have one mother-country and two foreign lands.
There are few of us. The foreign lands are vast and hard.
Our Sava, Soca and Drava have motherly names.
Our famous Slovenian haystacks are favoured
by artists and country musicians.
At night our young priests are enflamed with desires,
touching in thought the young maidens' bodies.
We are all simple country folk; farmers
under the city attire.
Here are our walkways and quiet country lanes.
Here we are taught obedience and submissiveness,
as we have always been in our history.
Here have the eagles black streaks of blood
over their eyes, and their wings-broken.
Here we are ruled by the jail or the confession box.
The silence burns our lungs and is eating us inside.
Our truth must surrender under the marching bureaucracy.

RODNA GRUDA, Magazine
for Slovenes Abroad, Cankarjeva
1/III, 61001 Ljubljana, Slovenija-
Yugoslavia Tel. 061/210-716

Published by Slovenska
izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Jože Prešern
(Editor-in-Chief)
and Jagoda Vigele.

English translations: Milena
Milojević-Sheppard, M. A.
RODNA GRUDA is published
monthly. Numbers 8 and 9 are
published together as a
double issue.

Yearly subscription for overseas
countries is 11.—U.S., 13.—
Canadian or 10.— Australian
dollars. Payment can be made
direct to our Account. No.
50100-620-010-32002-2818/5 at
Ljubljanska banka, or by
international money order, or
by check — payable to
— in a registered letter.

»Slovenska izseljenska matica«

Our conditions have always been stifling to our men.
Europe only knows us by our famous Slovenian haystacks;
their books and their worldly languages
never mention our existence.
And whoever knows about us, knows only,
that we are like sheep — with a matching philosophy.
Here is our home. For this aquarium we have gills.
We have Ljubljana our beloved city, and our country towns.
Here everyone — leaning over a bar on an evening,
has honestly toiled for his living.
Here we know everything of those paths
and of old tracks, which are leading us nowhere;
and deep within us, we are carrying with us our homeland.

III.

This is a group photograph of our nation.
Long may the satellites fly!
Yet, where were all the Slovenians on that cold
winter Friday of 2nd of February, 1973
who are not visible in the picture?
For myself I know; I was with Mica*³ here in Ljubljana,
cosy at home, not far from a pub called "The Russian Tzar"
here under the friendly mist of my city.

*¹ — Slovenian Name Trst not used in translation
because of difficult pronunciation

*² — to be pronounced "Sotcha"

*³ — to be pronounced "Meetsa"

Translated by Mara Mericka, Darwin, N.T. Australia

that "... the most important thing now is not just to survive and return back to the level of development that we have already reached but rather to ensure conditions under which it will be possible to carry out new qualitative changes in our social development."

Milka Planinc explained to the delegates of the Federal Assembly that an export-orientated economy and our participation in the international division of labour on a more equal basis form the main strategy of the long-term programme for economic stabilization.

Wheat to be exported?

This year Yugoslav farmers produced almost 5.5 million tons of wheat. Repurchasing is proceeding according to plan, so there is no danger that farmers might have to use the surplus wheat for fodder. In many cases they are able to exchange wheat for maize, under very favourable conditions. The harvest was so good that even a certain amount of wheat can be exported.

According to a recent report of the Federal Committee for Agriculture, Yugoslavia's exports of agricultural products in the first half of the year were considerably lower than had been planned, and for this reason even greater efforts will have to be made in the following months, in order to increase exports. During the first 6 months of 1983, exports of corn were quite satisfactory, whereas exports of meat and cattle did not reach the level planned. This year a total of altogether one million tons are to be exported, but in order to realize this plan cattle feed will have to be imported. Exports of fruit and vegetables should be increased, too. The Federal Committee for Agriculture has proposed to the Government that every effort be made to promote the export of agricultural products.

Preparations for the 1984 tourist season

At the end of July, representatives of the Tourist Association of Yugoslavia met at the Republic's Committee for Tourism to discuss preparations for the 1984 tourist season. Their main goal is to attract as many tourists as possible to Yugoslavia and Slovenia. Slovenia is to offer more specialized programmes for tourists than it has done so far, for it has great possibilities for a highly varied tourism. The latter could include health-spa

News

The Gorenjsko motorway is making good progress

One of the biggest investments in Slovenia in recent years is the Naklo (near Kranj) — Ljubljana motorway. The new motorway will be of extreme importance, since it is a part of the international road network covering the whole of Yugoslavia. The Naklo — Ljubljana motorway will be a little over 29 kilometres long and will have 7 junctions, 14 overpasses and 22 underpasses. Construction works are to be completed by October 1984.

Emigrants — a bridge between nations

During his visit to Macedonia, the President of the Presidency of the S.F.R.Y., Mika Špiljak met with the representatives of Macedonian emigrants, Macedonian ethnic communities and parishes from the overseas countries and Europe. The emigrants acquainted him with the life and social activities of their organizations in the countries in which they live and work. In this connection they especially stressed their constant efforts to foster patriotic feelings and allegiance towards the old country.

Mika Špiljak pointed out that emigrants are an important factor in infor-

ming the social and cultural public in the countries in which they live about the history and the present stage of development of Yugoslav society. They also have an exceptional role in the building up of bridges of friendship and cooperation between our country and its nations, and other countries and nations.

The long-term programme of economic stabilization

The Yugoslav Federal Assembly, socio-political organizations, the assemblies of the republics and autonomous provinces and other relevant bodies in Yugoslavia have recently discussed and adopted a long-term programme for economic stabilization. All who took part in the discussions agreed that certain changes are necessary, yet they have to be thoroughly thought about. In his report, Sergej Kraigher, a member of the Presidency of the S.F.R.Y., pointed out that the slow development of socialist self-management is, apart from the slow revealing of the antagonisms in our social development and its material foundations, and the influence of the world's economic crisis, one of the causes of the economic crisis in Yugoslavia.

At the Federal Assembly session, the President of the Federal Executive Council, Milka Planinc stressed

tourism, winter-sports, mountaineering, hunting, fishing etc. Slovene tourism should thus become more attractive, particularly in those countries where interest in spending holidays in Slovenia has decreased during the past few years.

Recognition for Yugoslavia's Efforts by U.N. Committee

In its annual report, the U.N. committee for the prevention of all kinds of racial discrimination has given special acknowledgement to Yugoslavia's treatment of questions arising from a multi-national society. The report states explicitly that "the Yugoslav case can serve as an example to other countries, and to the entire international community."

From Australia to Koper by sailing-boat

At the end of July an interesting traveller landed at the port of Koper. Luciano Sandrini had sailed from Australia to Koper on a 14 metre by 4 metre 18-ton sailing-boat, the "Sabaloo", together with three friends, Robert Wallis, Bill Duiker and Francis Calvet. Luciano had built the boat all by himself and decided to sail it around the world. They left Australia four months ago and after covering 10,500 miles he stopped at Koper, his native town. In this unusual way, Luciano came back to the town where he was born, after 32 years. He has been living in Australia for the past 28 years.

Australians in youth work brigade

At the beginning of August, 32 young people, children of our fellow-countrymen in Australia, came to Yugoslavia to take part in the youth work brigade action, "Djerdap '83". Most of them are students from several Australian cities and towns. It was already for the second time that they had joined the Yugoslav youth work brigades.

Little boy's legs saved

In an eight-hour operation performed at the University Clinical Centre of Ljubljana, the department for plastic surgery and burns, surgeons re-implanted both legs of 2-year-old Dušan Valentinčič from Grosuplje, which had been cut off above the ankles by a harvester. The gravely-injured

boy had been transferred to the hospital in less than one hour after the accident. In three weeks his condition has improved so much that he has been able to leave the intensive care ward. He can move both legs, and doctors and, of course, his parents, hope that no complications will occur, so that the little patient will soon be able to walk again.

The Yugoslav national heritage

After several months of preparations the dates have finally been set for a representative exhibition of the Yugoslav cultural heritage, which is to be presented in the most well-known museums in the United States during the following year and a half. The exhibition is to be opened first on February 1st 1985 at the National Gallery in Washington, and the last organizer will be the famous Metropolitan Museum in New York, where the exhibition is to be opened on May 1st 1986. In both these best-known American museums the exhibition will be open to visitors for three months, and in-between it will be on show in Toronto, and most likely also in San Francisco, Chicago and Pittsburgh. The final agreement with the latter two cities still has to be reached.

Yugoslavia was represented in the talks held so far with the directors of the famous museums in the above-mentioned towns by Jevta Jevtović, the Director of the National Museum in Belgrade, who acts as a Coordinator of the museums in all Yugoslav republics and autonomous provinces. Thus the exhibition will have a truly all-Yugoslav character. The role of coordinator on the American side has been taken by the Metropolitan Museum of New York, led by Felix de Montebello. All the arrangements now having been made, the Yugoslav experts now only have to select 150 to 170 of the most famous works in the cultural heritage of the Yugoslav nations and nationalities, from the prehistoric period up to the end of the 15th Century.

The preparations for this important, all-Yugoslav cultural manifestation have recently been discussed also by the Yugoslav-American work group for cultural co-operation at its third session held in Washington.

A new national anthem by March 1975

Yugoslavs are to get a new national anthem by March 1985. This has

recently been decided by a special committee of the Federal Chamber of the Yugoslav Assembly. The anthem is to be chosen by a special commission of the Assembly. Prominent public workers, scientists and experts will also take part in the work of the commission.

The preparations for choosing a new Yugoslav national anthem began ten years ago.

Economic cooperation with the U.S.A.

A short time ago the 9th annual meeting of the Yugoslav chamber for the promotion of economic cooperation between Yugoslavia and the United States, and the American-Yugoslav Economic Council was held at Dubrovnik. Almost 150 American and over 300 Yugoslav experts in politics, the economy and banking were present at the meeting. Both parties considered the meeting to be of extreme importance, which is proved by the fact that among the participants there were such prominent personalities as the undersecretary of the State Department, Lawrence Eagleburger, the Deputy Assistant Secretary of the U.S. Ministry of Commerce, Donald Earnshaw, the American Ambassador to Yugoslavia, David Anderson, the President of the Exim Bank, Charles Lord and the Executive Vice-President of the International Financial Corporation, Hans Wuttke.

The meeting was concluded in the belief that Yugoslav-American trade exchange can be expected to improve soon, mainly by means of increased Yugoslav exports to the American market. Another important conclusion concerns the decision to promote the crediting of Yugoslav imports of raw-materials and spare-parts by Americans corporations and banks. The representatives of both parties were pleased to hear that at the beginning of this year Yugoslav exports to the United States had increased considerably.

Preparations for the construction of the second Yugoslav nuclear power-station

The Republic's Committee for Energy Supply of S. R. Croatia has recently proposed the establishment of a working organization which would undertake the preparations for the construction of the second Yugoslav nuclear power-station. The new po-

ver-station is to be located at Prevlaka and is to be built, like the first one at Krško, jointly by Slovenia and Croatia. The construction works for the Prevlaka nuclear power-station are to begin in 1985 and are expected to be finished in 1993. According to the plans, the second nuclear power-station in Yugoslavia will produce 3 billion KWh of electrical energy per year.

Yugoslavs in the United States

According to the recently published results of the census carried out in the United States, there are altogether 840,000 people in this country who have stated that they themselves or their ancestors belong to one of the Yugoslav nations. Most of them (360.000) have stated that they are of Yugoslav origin, 252.970 have declared their origin as Croat, 126.463 as Slovene and 100.941 as Serbian.

The total number of people living in the United States who are of Yugoslav origin (including Macedonians, Albanians, Hungarians etc.) is estimated to be well over one million. In the population of over 266 million Americans (this figure was obtained by the 1980 census) a large majority of the inhabitants are of British or German descent (about 49 million). There are also 8,2 million Poles, 2,8 million Russians, 1,9 million Czechs, and 1,8 million Hungarians.

Australian minister at "Matica"

In May the Australian Minister for Ethnic Affairs and Art in the Parliament of South Australia in Adelaide, the Hon. Murray Hill with his wife, visited "Slovenska izseljenska matica". He discussed, with the president, secretary and some other associates of Matica, several questions concerning the promotion of cultural and educational activities among the Slovene emigrants in South Australia and Australia in general. During the talks, Mr. Hill, who is considered to be an authority on and friend of Australian

Works by Kocbek and Cankar published in Sweden

Recently a collection of poems by Edvard Kocbek, translated into Swedish, has been published by the Fripress publishing-house in Sweden. The collection, entitled »Lippizanerhästar« (»The Lipica Horses«), after one of Kocbek's poems, includes 25 poems

written in the various periods of Kocbek's creative life. The poems have been translated by Dimitrij Sovrè, Associate Professor of Slav Languages at Stockholm University, and the introduction has been written by Professor Nils Ake Nilsson.

Within a short time this collection is already the second work of Slovene literature that has been published in Swedish. As was mentioned in one of the previous numbers of »Rodna gruda«, last November »Hlapec Jernej« (»Bailiff Jernej«) by Ivan Cankar, translated into Swedish by Boris Jericic, was also published in Sweden.

Yugoslav licence sold in Great Britain

An the basis of a 15-year-agreement the Tobacco Industry of Niš has recently granted the British firm "John Players" a licence for the manufacturing of a special electronic device for the perforating of cigarette paper.

This device was invented by engineer Radmilo Marinković, an expert who took out a patent for his invention, and then put it at his firm's disposal. This is the first time that a British partner has bought a Yugoslav licence to be used for manufacturing

and selling the device all over the world.

Bananas as payment for a ship

The "Uljanik" shipbuilding-yard is going to make a ship for Equador, and in return Yugoslavia is going to get bananas from this country over the next six years. "Uljanik" has already obtained permission from the Federal Secretariat of Foreign Trade to sell the ship in exchange for bananas. The ship costs 40 million dollars and the "Voće" fruit-trading enterprise of Zagreb will import 35 million dollars worth of bananas from Equador. This year 2 to 3 thousand tons of bananas are to be imported, and next year the quantity of imported bananas is to be increased to 17 thousand tons. This supply of bananas does not, of course, meet the demand of the Yugoslav market, but "Uljanik" and "Voće" have promised to distribute the bananas evenly throughout the markets of Yugoslavia.

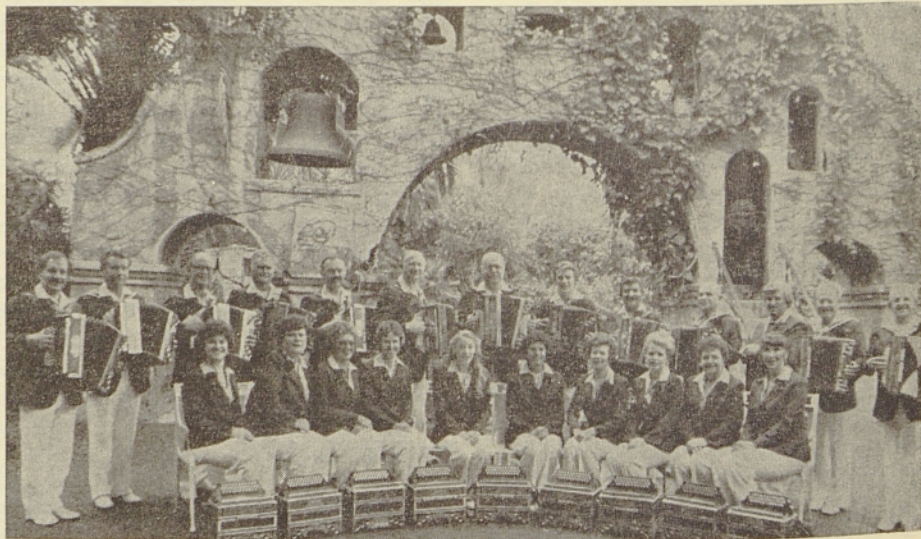
As has been mentioned above, Equador will have to pay 40 million dollars for the ship, out of which only 5 million dollars will be paid through direct currency payments, the rest being covered by bananas.

Pictured below is the Fontana Slovene Button Box Club, who recorded their second record album in a Tribute to Slovenska izseljenska matica.

Left to right, front row:

Grace Lopez, Nellie Prucha, Frances Ooms, Mary Pachinko, Lisa Vidergar, Martha Pavsek, Frances Warner, Connie White, Helen Meadows, Kay Newburg; Back row: Frank Rote, Emil Deutsch, William Vidergar, Walter Prucha, Dick Pechinko, Frank Vidergar Sr., Joseph J. Mlakar Sr., Frank Vidergar Jr., Joe Pavsek, Irvine Blonder, John Petrich, Lloyd St. Marie and Joseph C. Umeck Jr., Musical Director.

The Fontana Slovene Button Box Club dedicates its second album recording to Slovenska izseljenska matica, the Ljubljana based Slovene Cultural Organization for its wonderful cooperation and tireless efforts in arranging this Clubs television appearance and the Cankar Center Concert and the Škofja Loka picnic performance of the Fontana Button Box Clubs successful 1982 European tour.

Slovene Heritage Library in New Smyrna, Fl

526 North Dixie Hw'y, a little jewel of a house fronted by a meticulously kept formal garden is now the home of the Slovene Heritage Library of New Smyrna.

Mrs. Josephine Vogrin, along with her daughter Olie Wright, donated the home at the dedication ceremonies, May 1, 1983.

Over 100 people attended the colorful garden ceremony- a brightly decorated "venec" hung from the top of a tall palm with the American and Slovenian flags waving side-by-side in the soft May breeze. Slovenian men and women in native costume, with children, too, attired in colorful ethnic costumes, added to the charm of the moment. The ceremony began with the presentation of the colors by the Gold Star Mothers, followed by the American national anthem and Hey Slovinci by the Slovenian Singers, accompanied by John Schager, accordionist. Pat Hagemeyer was the M.C.

"I give my home to the city of New Smyrna for a Slovene Heritage Library in memory of my late husband Frank Vogrin and my son Felix" said Mrs. Vogrin, "I give it so that our Slovene people will have a place where they can come to work together to preserve our Slovene heritage, a place to teach our Slovene heritage to our young people."

Mrs. Vogrin together with Mayor George Musson placed the sign SLOVENE HERITAGE LIBRARY over the door and Father Michael Dillon pastor of Sacred Heart Church came forth to bless the house.

Program speakers were Paul Tomazin for Youth Circle 57, Samsula; George Benedict, President Lodge 603 (SNPJ) Samsula; American Slovene Retired Club President John Schager; Slovenian Social Club President Theresa Miska and Slavka Renner, Sec'y Treasurer of Slovenian Social Club.

Flowers and corsages were presented to Mrs. Vogrin by Penny Humphrey, Circle 57, President George Benedict, Lodge 603; Slovenian Social Club, Montesson Florist, The Kevin Wright family, Golden Col.

Entertainment was by Circle 57 dancers with Ron Luznar accompanying accordionist.

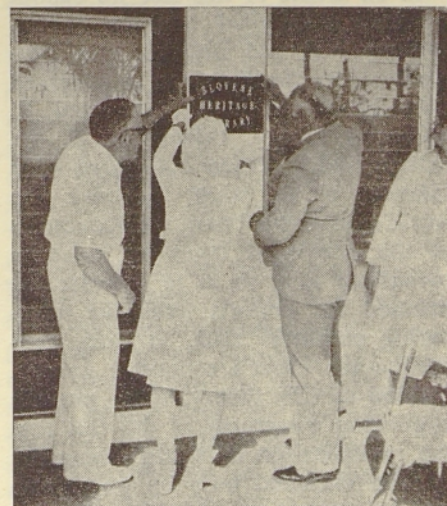
The ceremony closed with the Slovenian Singers, accompanied by John Schager, singing several Slovenian folk songs.

Awaiting the congregation was a picture pretty buffet table filled with Slovenian goodies. Georgian Nyburg was Chrm'n of the refreshments. Her daughters Jeanette Humphry, Pauline Ford and Maryann Reichel assisted her.

Special guests attending the ceremony beside Mayor Musson and Father Dillion were: John and Ann Rist from Cincinatti, Ohio, sister-and brother-in-law of Josephine Vogrin, Commissioner, Rosemary Hill, City Manager Mrs. Beckman, Commissioner Guy Williams and Recreation Director Owen Davidson.

Pat Hagemeyer, Sec'y
Slovene Heritage Library

The opening ceremony of the Slovene Heritage Library in New Smyrna, Fl. — Mrs. Josephine Vogrin (middle), Mayor George Musson (right).

The Vogrin's Garden Party

Yugoslavia and the World

The 6th Unctad

From June 6th — 30th, 1983 the capital of Yugoslavia, Belgrade, was the host for about 1,500 economists, diplomats, politicians and experts in various fields and for some 1,000 journalists, who had come to take part in the 6th U.N. Conference on Trade and Development, UNCTAD.

The 6th UNCTAD convened under the slogan "Revitalization and Development", and its greatest challenge was how to solve the world's economic crisis and accelerate economic and social development, especially in

the developing countries, at the same time.

A few days before the 6th UNCTAD began its work, the leaders of the seven richest western countries, together with the president of the European Economic Community, had met at Williamsburg, U.S.A. to discuss similar problems, although they of course, concentrated primarily on those concerning their own countries.

However, the rich seven were realistic enough to realise, at least ver-

bally, the need for mutual cooperation between the developed countries and the developing ones, and promised to provide more substantial help for the latter.

In an article of this size we cannot go into a detailed analysis of the Williamsburg and Belgrade conferences but nevertheless it can be observed that the world is not prepared to accept a theory, originating in the United States, whose main idea is as follows: if we want to solve the world's economic crisis, the economics of the developed countries must be revitalized first, so as to increase the demand for imports from the developing countries thus, in turn, promoting the latter's economic growth. Instead of this theory, there prevails a growing awareness of the fact that the revitalization of world's economy can be expected only by putting an end to protectionism and preventing the flow of capital from the South (a synonym for the developing countries) to the North (i.e. the developed countries), which is a consequence of the overindebtedness of the former and high interest rates. The situation in world markets must be stabilized and the dramatic dropping of the prices of raw-materials must be prevented.

The developing countries expect such measures to be taken as will increase imports from the South, revitalize trade on a more equitable basis, and improve the situation in international financing; in short, measures which will reverse the present flow of accumulation from the South to the North.

The North-South dialogue was started in the sixties, and at first seemed to be quite promising. The establishment of UNCTAD and the Group 77 about 20 years ago resulted in several concrete achievements, such as the adoption of a general preferential scheme concerning exports from the developing countries, a commitment on the part of the developed countries to provide a certain amount of aid for the developing ones, a joint programme concerning raw-materials, efforts to solve the problems of the transfer of technology, transport, etc.

However, after a promising start there followed, in the midseventies, a period of stagnation, which was, according to experts, a consequence of the victory of conservative political powers in some western countries, and of a deflationary economic policy, which the latter began to implement. Another reason for the standstill in the North-South dialogue is, of course,

the economic crisis, which has hit practically the whole world.

It is true that meanwhile the awareness that the North cannot hope for better times if its exports to the South are not increased (and the South can import only if it has money, which, in turn, it can obtain by increasing its exports to the North), was constantly growing, but nevertheless the resistance to making concerted efforts in order to solve common problems is still strong in some of the highly-developed countries.

It is all the above-mentioned and several other problems that were discussed at the 6th UNCTAD, and it is no coincidence that the conference was held in Yugoslavia, a country which at present is wrestling with all

the problems typical of the developing countries. According to Professor Janez Stanovnik, our well-known expert in international economic relations, Yugoslavia is a kind of laboratory in this field, for it is one of the few developing countries which, after the war, has managed to carry out the process of industrialization and to open itself to the world market at the same time. And now it is engaged in a decisive struggle to overcome the difficulties on the world market and in international economic relations in general, and striving for the establishment of a new international economic order.

UNCTAD is one of the most important milestones on the road to the attainment of this goal.

Among the Salt-Workers of Sečovlje

In about 1600 there were as many as 7 thousand "cavedinos" — little crystallizing basins — in the shallow bays along the Slovene Coast from Piran to Trieste. When the season was a good one, they yielded as much as 20 thousand bushels of salt. During the following centuries most salt-pans along the Slovene coast were gradually abandoned, because the work was very hard and brought in little money. Thus today there are only 300 hectares of salt-pans left at Sečovlje near Portorož, where 50 workers gather manually about 20 thousand tons of salt per year. At last, with the setting-up of a new factory and the production of magnesium, there are better prospects (easier work, which will be better-paid) for the salt-workers of Sečovlje.

Albin Panger took hold of the special tool for raking the salt for the first time in 1944, as a 14-year-old boy. He raked the salt into big heaps resembling pyramids. Later, after the war, he got a permanent job at the salt-pans and has remained faithful to them up to the present day. A short time ago I met him by chance at the Sečovlje Salt-pans. He had just raised the gates so that the sea ran in over the "field" on which the salt is "growing". "The yield will be good if there is the right sort of weather", he said with a smile, and looked out over the now abandoned salt-pans and tumbledown cottages, which during past centuries used to provide shelter for the workers at the Piran salt-pans in the summer months.

Panger knows a lot about the history of the salt-pans at Sečovlje,

Strunjan and elsewhere along the Slovene Coast. While we were walking along the dykes amidst the salt "fields", which are called "fonde" in professional jargon, he told me the following:

"Who knows how many thousands of years have passed since the time when man discovered salt, which already in ancient times established links between countries, brought wealth and other benefits? Salt, together with iron, became a symbol of the cultural level of nations. In the 8th Century B.C. Homer wrote that only people in the remotest wildernesses, who had never seen the sea and salt had never eaten food seasoned with salt."

"The Sečovlje salt-pans are, of course, not that old, are they?"

"From what I have read", Albin Panger answered, "they were not used in Roman times, for they began to develop only after the year 1.000 A.D.."

In the past, the salt-pans spread along the border between the sea and the land, between different agricultural areas (fields and vegetable plots) and between people who spoke different languages. The people who worked in the salt-pans mainly came from the little towns along the coast. They were of Romanic descent, and spoke their own Istrian dialect. The nearby hills were settled by Slovenes. When Stendhal, serving as a Consul in Trieste, listened to the women from the nearby villages selling their products on the market, he wrote that their language sounded like a song. Slovenes used to come to towns and

stay there. If they could find no other job, they joined the people working on the salt pans, who used to say that "being a worker on the salt pans is the worst occupation one can possibly chose."

We were walking with Albin Panger along the seemingly endless dykes of the former salt-pans. "All of these innumerable salt fields — "fonds", covering an area of 680 hectares — used to belong to the people of Piran. Every family owned their own salt field and a cottage made of stone where they stayed during the summer. On St. George's day they would sail in their boats from Piran and start working on the salt-pans.

They obtained food from the sea and small plots of land in the vicinity of the salt-pans. They got flour in exchange for salt from the local farmers, and they baked bread in special stoves for several families at a time. Each family had their own stamp made of box-tree wood with which they marked their bread."

There was more than enough water around them but unfortunately seawater cannot be used for cooking, so they had to walk half an hour to the springs of the Dragonja river each time they needed drinking water. They also used to wash their laundry at the springs. "The more grey olive-tree ashes there were in their washing troughs, the whiter was the laundry," Albin Panger explained. "One can never have too many cloths, sheets and children", the women were in the habit of saying.

It was not seldom that a child drowned in a channel or died of a disease. Then the coroner would come from Piran and would tie the little coffin with a rope around his neck and take it by boat or on foot to the far-away Piran cemetery.

The life of the people working on the salt-pans was, of course, not easy, for they depended a great deal on the rich, on tax officials and on other clerks. Thus, if the yield was good, those who benefited the most were the people who had not contributed anything towards it.

"During the night storms, all the people on the salt-pans were up trying to stop the water from getting into the fonds and swallowing up the white crop", Albin Panger told us.

In the old stone cottages, above the fire-place there used to hang a stuffed kingfisher which had been dried in the air. Its front would always face the direction of the wind, thus forecasting the weather. "Even though, the workers on the salt-pans always slept with one eye open." Pan-

ger added. With years their faces became wrinkled and dried out. Because of the salt, the sun and the wind their skin began to resemble ever more closely the cracked clay edges of the salt-pans, and the rough surface of the gates on the channels between the fonds.

Quite a few years after the war, there were still about 500 people working on the salt-pans, but now there are only 50 of them. They went away, scattered in all directions like a flock of birds. The work was hard, the pay low and so they chose to leave. Here and there one can still see the masts onto which, decades ago, the paddles of two sails used to be tied. These were special wind pumps, used to make the sea-water flow from one section of a fond into another. Under the numerous flapping wings of the pumps the women would stand and help turn the device until the wind was strong enough.

Life in the cottages on the salt-pans died away a long time ago and the ruins and fallen-in roofs are but a reminder of the past. There are only sea-gulls flying in circles over the abandoned salt-pans, which squeal at numerous visitors.

"Salt is a gift of the sea and the sun", Albin Panger says. "When the sun is at its hottest, when the seawater in the "fond" is crystallizing, the workers put on special shoes made of cloth on their salt-eaten feet, so as not to sink into the salt, and cover their heads with wide-brimmed straw hats.

The Future of the Salt-pans

The Sečovlje salt-pans provide 40 % of the salt needed in Slovenia, but only 3 % of the total amount needed in Yugoslavia. For this reason the people working at Sečovlje have made a plan to increase the importance of the salt-pans. The abandoned salt-pans are to be turned into a tourist area with accommodation for 2.000 guests. In the channels a few hundred boats and yachts will be able to moor. Efforts will be made to promote fishing and, of course the production of salt. The latter will be produced in a modern factory. Apart from salt, magnesium and some other substances will be produced in the new factory. For this propose the salty water which is left over after the salt has crystallized will be used. Up till now this water has been let out into the sea again, but from now on it will be made good use of for the production of substances which other wise have had to be imported.*

In addition to magnesium, the remaining salty water contains sodium, bromine and some other substances which are used in the production of toothpaste, powders and other articles of the cosmetic and pharmaceutical industry. Tests carried out at one of the university institutes in Italy have also shown that the salty water of the Sečovlje salt-pans has a great number of medicinal properties. The salt-mud, too, has been used for medical purposes at the Portorož Thermal-Baths for several years.

The centuries-old salt-pans at Sečovlje have nearly fallen into neglect, but the factory of salt and magnesium and the abandoned fonds arranged for touristic purposes will open up a new future for them. Thus, as Albin Panger says, the sea will continue to flow along the canals, the sun will continue to help the hard-working men on the salt-pans, he himself will continue to move the gates up and down, and whiteness of salt will continue to shimmer on the salt-fields.

* According to Milovan Vulič, the director of the salt-works, part of "Droga" of Portorož, the semi-industrial production of magnesium carbonate is to start in mid-summer.

PÁGINA EN ESPAÑOL

Inmigrantes — puente entre los pueblos

El presidente de la presidencia yugoslava, Mika Špiljak, durante su visita a Macedonia mantuvo conversaciones con los representantes de los emigrados macedonios — no sólo de los que componen los distintos grupos étnicos y comunidades religiosas sino también de todos aquellos que viven en distintos países europeos y del mundo entero. Nuestros inmigrantes le hicieron conocer y pusieron al tanto a su vez de la vida y obra social que realizan en los países que viven y trabajan sus respectivas organizaciones. Sobre todo recalcaron especialmente su gran anhelo y preocupación para la continuación y desarrollo de todo aquello que esté relacionado con el sentimiento patriótico y amor hacia el hogar materno.

Refiriéndose a ésto, Mika Špiljak expresó que los inmigrantes son una realidad importante para una mejor relación con todo lo concerniente a la cultura de los países en los cuales

viven. Es así que ellos son los portadores de la herencia, tradición e historia, como así de todo lo que ocurre hoy día en nuestra patria y sociedad en desarrollo. A su vez recalco que tienen éstos un rol importante en cuanto al mantenimiento y desarrollo de los puentes de amistad y colaboración entre nuestra patria y nuestros pueblos, como así también con el resto de naciones y pueblos.

Progresos de la autopista «Gorenjska»

Una de las más grandes inversiones que ha hecho Eslovenia en los últimos tiempos es sin duda la autopista Naklo — cerca de Kranj — Ljubljana. La nueva carretera es de especial interés pues es parte de la red internacional de rutas europeas que atraviesa Yugoslavia. Esta nueva autopista será larga más de 29 kilómetros y tendrá siete enlaces anexos, 14 puentes sobre nivel y 22 bajo nivel. Esta maravillosa nueva vía de tránsito será terminada eproximadamente a fines del mes de octubre del año 1984.

Programa económico

La estabilización económica del país necesita un programa a largo plazo, es por ésto que la asamblea federal yugoslava, junto a las organizaciones político-sociales de todas las repúblicas y asambleas regionales, como así también todas las instituciones oficiales de Yugoslavia han discutido y aceptado «el programa de estabilización económica a largo plazo». Todos los representantes que intervinieron en la discusión han constatado que es necesario hacer algunos cambios, sin embargo es necesario antes reflexionar bien sobre ellos. Sergej Kraigher, miembro de la presidencia yugoslava ha dicho en su información que el estado de retraso en el progreso de la autogestión socialista, aparte de la lenta comprobación de las contradicciones de nuestro desarrollo social y de sus bases materiales, como así también la influencia de la crisis económica mundial, es una de las consecuencias de la crisis económica yugoslava.

En la sesión de la Asamblea Federal la presidenta del gobierno federal Milka Planinc, entre otras cosas recalco: «Ahora la cosa no es algo así como vamos a tratar de «sobrevivir», y regresar al punto de partida, pero sí tratar de buscar las condiciones con las cuales serán necesarias

alcanzar nuevos y exitosos cambios en el desarrollo social.»

Milka Planinc aclaró a los delegados de la Asamblea Federal que la acción orientadora de la exportación y la inclusión uniforme en la división internacional de trabajo deben ser puntos estratégicos en la determinación del programa de estabilización a largo plazo.

Nuevamente exportación de trigo?

Los campesinos yugoslavos han cosechado este año casi 5,5 millones ton. de trigo. Así mismo también marchan en forma correlativa los planes de compra al productor, lo que asegura y no hay peligro alguno de que los campesinos usen el trigo como forraje para el ganado. En muchos casos los campesinos hacen cambios ventajosos con el maíz. La cosecha de trigo ha sido tan grande que Yugoslavia puede tranquilamente exportar parte de la misma. El comité federal agrario hace poco ha constatado que Yugoslavia ha exportado en la primera mitad del año muchos más productos agrarios como los proyectados, es por eso que hasta fin del año 1983 debe incentivarse la exportación de los mismos.

En el primer semestre del corriente año hemos exportado bastante maíz, algo menos de carne y ganado en pie. En total hemos exportado alrededor de un millón de toneladas. Al mismo tiempo a causa de ésto debemos importar forraje para el ganado. En el mercado extranjero vendemos también menos fruta y verdura si bien en este ramo tenemos muchas posibilidades. El comité federal agrario propondrá al gobierno se intensifique y estimule la exportación de los productos agrarios.

Preparativos para la temporada turística 1984

A fines del mes de julio se reunieron en el comité nacional para el turismo y hotelería los representantes de la Unión de Turismo yugoslavo en el extranjero. En esta reunión el punto principal de la conversacion fue el tema «preparativos para la temporada de turismo 1984», y todo lo relativo al problema como atraer el mayor número posible de turistas extranjeros a nuestra república: Eslovenia. Ésta, organizaría a tal fin una serie de programas para los extranjeros que la visiten. Para los obre-

ros especializados ello tiene sin dudas muchas posibilidades.

En especial se han mencionado en estas conversaciones todo lo concierne al turismo de sanidad, además tiene muchas posibilidades el turismo de invierno, alpinístico, caza, pesca, etc. La oferta turística eslovena, concretizando, sería así también mucho más atractiva e interesante para aquellos países que últimamente quedan evidentemente rezagados.

Reconocimiento a Yugoslavia

El comité para la prevención de todas las formas de diferencias raciales que funciona en las Naciones Unidas, en su informe anual ha reconocido a Yugoslavia por el modo de solucionar todos los problemas que aparecen en las sociedades multinacionales. El informe concretamente manifiesta que el «caso yugoslavo sirve como ejemplo para los demás países y para toda la comuna internacional».

Con un velero de Australia a Koper

A fines de julio amarró en el puerto de Koper un marino interesante. Luciano Sandrini navegó desde Australia con un velero que tiene 14 metros de longitud y 4 metros de ancho, 18 toneladas de peso y denominado SABALOO. Con él viajaron también tres amigos: Robert Wallis, Bill Duiker y Francis Calvet. El velero fue construido por el propio Luciano quien decidió dar la vuelta el mundo con el mismo. Partió de Australia cuatro meses atrás y después de navegar 10.500 millas amarró en Koper, su lugar de nacimiento. Luciano después de 32 años de ausencia volvió a su tierra natal de una manera poco común. En Australia vive ya 28 años.

Australianos en las brigadas juveniles de trabajo

A principios de agosto han viajado a Yugoslavia 32 jovenes australianos, hijos de nuestros inmigrantes que viven en Australia. Los mencionados jóvenes participaron de las campañas de trabajo Djerdap 83. Los mismos son en su mayoría estudiantes de varias ciudades australianas y con ésta es ya por segunda vez que participan en campañas de trabajo de este tipo, es decir junto a las brigadas juveniles yugoslavas.

Pogled na Sevnico

Belokranjski motiv

Pogled na Sevnico

Martinov sejem na Veseli gori

sprehod po slovenskih galerijah

Črte in barve

Kot se v življenju marsikdaj spre-
vrača slabo in dobro, lepo in grdo in se
v nas samih menjavajo občutja in raz-
položenja, tako se tudi na platnih od-
slikava resničnost zdaj v svetlih, drugič
nemara v temnih tonih ali pa jo poda-
jajo slikarji bodisi v modrih, rdečih,
zelenih barvnih vtisih. Pri mnogih veli-
kih slikarjih zato govore umetnostni
zgodovinarji in likovni kritiki o raznih
obdobjih – za Picassa je na primer
značilno modro, roza, obdobje...

Pri Gabrijelu Stupici bi lahko govo-
rili o temnem in svetlem obdobju, ki
se izrazito kaže v njegovem slikarstvu.
Pri Stupici traja njegova temna doba z
nekaj izjemami vse do 1956. leta, vr-
hunec pa doživi po mnenju mnogih
umetnostnih zgodovinarjev Stupica
prav v sliki »Avtoportret s hčerko« in
sliki »Otrok se igra pri mizi z igrača-
mi«. Drugo od omenjenih slik je Ga-

brijel Stupica, (rodil se je 1913. leta)
naslikal 1956. leta v temni barvi. Leto
zatem je naslikal podobno sliko z na-
slovom »Otrok pri mizi z igračami II«
še v svetli barvi. Obe sliki sta na ogled
v Moderni galeriji.

»Deklica s šopkom« in »Flora« pa
se kot dekletce pri mizi že kopljeta v
svetlobi in data misliti, da je slikar
nenadoma odprl vrata tudi svojemu
slikarskemu poletu, pokukal v vsak-
dan in prinesel na sliko najrazličnejše
predmete – časopise, čipke, venčke,
pisma, pajčolane...

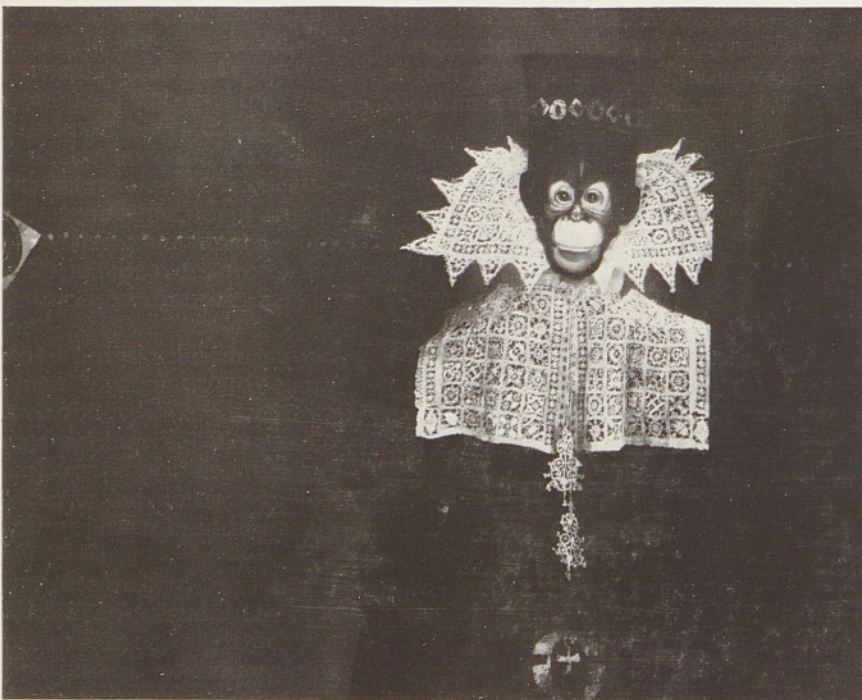
»Stupičev prvi in osnovni predmet
umetniške obdelave je človek. Po tem,
kako ga oblikuje na vselej nov in pre-
senetljiv način, vzbujajoč v nas nepre-
stano nova spoznanja o svojih mode-
lih, najbolje spoznamo, kako daleč je
njegov slikar-raziskovalec, ki se poda-
ja na pot brez naprej določenih obraz-
cev,« je zapisal v knjigi o Gabrijelu
Stupici, prof. Luc Menaše. Le-tega je
Gabrijel Stupica večkrat upodobil na
svojih platnih in si z njimi pridobil še

posebno »slavo« pri poznavalcih in
ljubiteljih umetnosti.

Modrost velikih umetnikov

»Naj je izbira portretnih modelov
vendarle še nekoliko vezana na tako
imenovano naključje, vsaj do neke
mere neodvisna od slikarjevega oseb-
nega hotenja in mnogo bolj značilna
za vsakokratno okolje, v katerem se
slednji giblje – brezimni modeli, ki s
jih sam poišče, so »Stupčevi« že pre-
den jih je naslikal. Na skrajnih točkah
človeškega žitja izbira Gabrijel Stupi-
ca: med otroki, ki še strme v resnič-
nost kot v skrivnosti in ugank polno
neznansko, med stvari, ki jih življe-
nje oblikuje tako rekoč brez njihovega
sodelovanja. Nesentimentalna, nelite-
rarna otožnost objema vsa ta človeška
bitja, največkrat mehko stiska srce, ko
jih gledamo, včasih bi se nam zadel
ves ta Stupičev svet celo pesimističen,
da ni čutiti v vsem oblikovanju in po-
dajanju toliko humane topline...

Gabrijel Stupica ustvarja počasi,
včasih cele mesece in mesece, zdaj na
eni in nato spet na drugi sliki. Po
nekem čudnem, a nazadnje tudi na
nerazumljivem zakonu mu je delo na
eni sliki muka in na drugi obenem
oddih in tudi to ne pove še ničesar o
njuni končni umetniški vrednosti. Mo-
goče bo tista ali ona podoba tedne in
mesece čakala na eno samo potezo, ki
jo bo v trenutku dokončala. Stupičeva
modrost in vseh velikih umetnikov je
pač v tem, da znajo ob pravem času
nehati z delom na sliki,« pravi prof.

Jože Ciuha: Variacija na temo XXII,
1976, mešana tehnika, pleksi steklo
(iz arhiva Moderne galerije)

Menaše.

Če se je vsem, ki so zastopani v Moderni galeriji, posrečilo doseči to modrost, je seveda drugo vprašanje oziroma stvar presoje vsakega posameznika, predvsem pa umetnostnih kritikov, ki spremljajo delo naših umetnikov.

Pa zaustavimo korak v Moderni galeriji še pred nekaterimi slikami, ki so postale znane širom naše dežele, pa tudi onstran meja, ne da bi se ob njih spuščali v razmišljanje, koliko prostora bo likovna zgodovina odmerila temu ali onemu likovnemu ustvarjalcu.

Opice in petelini

Če je postal Jože Ciuha znan zaradi imenitno naslikanih »opic«, ki jih je dokaj pogosto upodabljal na platnu oziroma pleksi steklu, je težko reči. Drži pa, da so si nekateri zapomnili njegove slike prav po živih, prepričljivo izrisanih opicah, ki vzbujajo vse-mogoče asociacije. In kaj bi jih ne.

Študij je Jože Ciuha končal leta 1950 na ljubljanski akademiji za likovno umetnost, deset let zatem pa se je mudil kot štipendist burmanske uni-je v Rangunu na tamkajšnji univerzi za študij budistične kulture in filozofije. Študijska potovanja so ga vodila še v Združene države Amerike, dežele južne Amerike ter Azije. Vtise s potovanj je opisal v svojih treh knjigah: prva »Okameneli smehljaj« je izšla 1963. leta, »Potovanje v deseto deželo« 1966. leta in »Pogovori s tišino« 1967. leta. Tako lahko o Ciuhi govori-mo tudi kot o pisatelju. Nič manj znan, če ne še bolj pa je kot ilustrator, saj je opremil že več kot 70 knjig.

Kot se je Ciuha zaznamoval z opica-mi, tako se je France Slana s svojimi »petelini«, če stvari malce poenostavi-mo in obrnemo napol v šalo.

Slana še ni imel osemnajst let, ko je odšel v partizane in se tam med dru-gim začel ukvarjati tudi z letaki in grafiko. Da je v partizanih tudi slikal, pove podatek, da je sodeloval na raz-stavi slovenskih umetnikov-parti-zanov. Tudi Slana je kot mnogi drugi slikarji nosil povsod s seboj svinčnik in barve. Leta 1949 pa je zaključil študij na ljubljanski akademiji, kjer je bil v razredu Gabrijela Stupice. Kmalu za-tem je že samostojno razstavljal risbe s snemanja domačega filma »Jara go-spoda.« Z razstavami, ki jih je bilo vse več, pa so prišle tudi nagrade in priz-nanja. Teh je France Slana prejel že lepo število, sodeč po njegovih novej-ših delih in uspehih na tujem zlasti v Ameriki pa jih zagotovo še bo.

Znak življenja

Pri Bernikovih slikah padejo v oči be-sede, linije, črte.

a
črta
sled seje
potuje kot pot
pleni belini osat za stezo
igro črta se igra znotraj no-
silca belega
besedi svetlost da ko sestopa v
pomen duha
v belini razodeva noč in moč v
črni kar medli da svetli
ravnine črta razmejuje ome-
juje jih žrtvuje pa tare žre
plodi
črta kot beseda seme pome-
nja krasi odkriva in plači ljubi
in mori.

Tako je zapisal Janez Bernik v svoji malce nenavadni knjigi – lahko pa bi rekli tudi dnevniku z naslovom »Črte«.

»Od prve črte, ki pomeni dejansko nadvlado duha v sliki, gre Bernikov razvoj zelo naglo dalje, k pismu, spo-ročilu, zakonu. Stari znak življenja, okrogli pečat, je postal zdaj glorifika-cija človekove sposobnosti, zmagati nad kaosom materije in instinktom, ki ga žene v njeno žrelo; sposobnosti, najti pot in smisel tam, kjer bi ju – kot sončni prašek v dimenzijah vesolja – tako lahko in logično izgubil. V na-sprotju s človekom-opazovalcem Ber-nikovega začetka in človekom-delom pokrajine, poznejše dobe, ta človek ne obstaja samo, temveč hoče komuni-ci-rati, je ustvaril celo zapleteno tkivo črt in pik zato, da s svojo mislijo dose-že sočloveka, daljnega tudi še neroje-nega, človeka prihodnih stoletij in drugih lun, pa iste človeške usode. V tem svetu pisem, sporočil, zakonov je Bernikovo premagovanje časa in pro-stora...« je v enem od predgovorov publikacijam o Janezu Berniku zapisal Zoran Kržišnik. Sodba o tem pa je seveda prepuščena obiskovalcem gale-rij. Pa stopimo zdaj še v dve galeriji, najprej pa v Jelovškovo galerijo.

Jelovškova galerija

Dolg je dolg. O Francu Jelovšku v Narodni galeriji ni bilo kaj dosti reče-nega, češ, da bo ob ogledu Jelovškove galerije v Ljubljani. Ta je dobila de-jansko le novo ime, prostor v katerem domuje pa je že star. Gre namreč za Codellijevo kapelico v Turnu pri Ljubljani, kot se je svojčas reklo. Tod mimo vodi pot v športni park Kodelje-vo. Kapelica je podobna križevni cerkvi v Ljubljani, sezidana pa je bila po načrtih stavbarja Dominica de Ro-sija leta 1714/1715. Letnico izdaja kronogram, ki se v prevodu glasi »ko je sedel ob veslu cerkve Klemen XII.

in je vladal državo Karel VI., je to ledino kupil rajni Peter Anton Codelli pl. Fahrenfeld, spremenil v sedanji tempelj njegov dedič Avguštin Codelli pl. Fahrenfeld, gospodar v Turnu, na Dobravi in v Zalogu itd., ga od tal postavil, sezidal, dovršil, okrasil in po-svetil brezmadežni Devici.«

»Opazovalca pa presenetijo lične freske, s katerimi je kapela okrašena,« je poročal že leta 1923 Viktor Steska k temu pa še dodal: »Bržkone so te freske izum Frančiška Jelovška, ki je uprav leta 1734 dovršil znamenito de-lo, freske v župni cerkvi sv. Petra v Ljubljani. Ali ni povsem verjetno, da ga je uprav radi tega uspeha povabil Avguštin Codelli, da mu okraši graj-sko kapelo. Tudi delo je zelo podob-no: podrobna razvrstitev prizorov, uporaba cvetja in vencev, arhitekton-ski okviri, sličnost v risbi in barvah itd.«

Jelovšek je bil doma iz Mengša. V Ljubljani govore o njem zapisi prvič 1723. leta. Tedaj je vpisan v poročne knjige stolne župnije. Do leta 1740 Jelovšek v Ljubljani ni imel svoje hiše, tega leta pa jo je kupil v Rožni ulici. Tedaj je imel za seboj že vrsto naročil, ki so mu prinesla nekaj več denarja. Za poslikavo kupole v cerkvi sv. Petra je dobil 200 goldinarjev, za poslikave velike ladje in ostalega pa še 375 gol-dinarjev nemške veljave. Napitnine pa so mu dali za to delo en cekin. Leta 1735 je za poslikano znamenje, ki so ga postavili na šentpetersko pokopali-šče v Ljubljani, dobil 20 goldinarjev, itd.

Umetnostni zgodovinarji sodijo, da je Jelovšek poslikal Codellijevo kape-lico 1734. leta. V kupoli je naslikal več skupin. Prostor je razdelil najprej na štiri dele in vpletel v te štiri Marijine predpodobe. Te so: Rebeka, ki jo Abrahamov oskrbnik snubi za mlade-ga Izaka, Abigail in David, Judita in Holofernes ter Estera in kralj Asver. Med temi štirimi prisposodobami so vpleteni še štiri manjši prizori in sicer: Noe daruje po dokončanem vesolj-nem potopu, Samson premaga leva, čista Suzana in dva starca ter Jahel zabija žebelj v sence vojvodi Sisari.

V trikotnih poljih nad kupolo je Jelovšek naslikal štiri simbolične po-dobe, ki predstavljajo morda glavne čednosti: modrost, pravičnost, srčnost in zmernost. Poleg teh slik, ki žare v toplih barvah, jih je nekaj v eni barvi. S sapijo so slikane: v svetišču na levi strani Darovanje v templju, na desni sv. Trije kralji, pri vratih Kristus pre-ganja prodajalce iz templja, vdovin dar in farizej v templju. Na svodih sta v rdeči barvi še prizora: Konstantino-va zmaga s križem in sv. Frančišek Asiški nad morjem, na katerem se bo-ri z valovi ladja.

korenine

Drugo zasedanje AVNOJ – temelj neodvisnosti nove Jugoslavije

29. november 1943

Ob 40-letnici drugega zasedanja Avnoja objavljamo odlomek iz spominov Edvarda Kardelja, ki so izšli v knjigi pod naslovom »Boj za priznanje in neodvisnost nove Jugoslavije«. To pravzaprav niso spomini v klasičnem smislu, to so bolj osebni pogledi na zgodovinska obdobja, v katerih je bil tudi Edvard Kardelj neposredni udeleženec, in ki so bila v marsikaterem pogledu odločilna za narode in narodnosti Jugoslavije.

Odlomek iz teh »spominov«, ki ga objavljamo, govori o obdobju, ki je sledilo drugemu zasedanju Avnoja, o reakcijah zahodnih in vzhodnih zaveznikov na njegove sklepe.

Tako je bilo tudi z našo zunanjo politiko, oziroma Stalin je tudi tu ravnal in reagiral pretirano previdno. To se je zlasti drastično poznalo v njegovi reakciji na drugo zasedanje AVNOJ v Jajcu, ki smo ga mi pripravili, vendar o tem nismo poprej obvestili Moskve, ker smo bili prepričani, da bo Stalin proti temu zasedanju. Očitno je celo precenjeval moč reakcije zahodnih vlad na sklepe drugega zasedanja AVNOJ, ker je skorajda zanesljivo računal z mnogo ostrejšimi konflikti, kakor pa so potlej v resnici nastali.

In tako se je zgodilo, da smo v presledku nekaj dni dobili kar dve depeši. Prva je bila od Molotova in se je glasila nekako tako, da smo s svojimi sklepi na drugem zasedanju AVNOJ zabolili Sovjetski zvezi nož v hrbet. Računali smo z ostro Stalinovo reakcijo, vseeno pa ne s takšno. Toda skoraj v istem času oziroma v zelo kratkem časovnem presledku smo dobili obširnejšo depešo od Churchilla. Churchill seveda ni odobril sklepov drugega zasedanja AVNOJ, vendar tudi razgo-

vorov na tej podlagi ni odbil. Z drugimi besedami, očitno je menil, da je v teh sklepih nekaj, kar bi lahko bila začetna osnova za realizacijo njegovega končnega koncepta reševanja jugoslovanskega vprašanja. Šlo je po mojem mnenju za formulacijo v deklaraciji drugega zasedanja, v kateri je rečeno, da bo vprašanje monarhije ali republike v Jugoslaviji končno rešeno šele po vojni z demokratično odločitvijo ljudstva.

Churchillu, ki je bil realist in ki je v tem času že jasno spoznal, da je nemoogoče kakršnokoli nasilno obračunavanje z Narodnoosvobodilno vojsko in z Narodnoosvobodilno fronto Jugoslavije, je ta formulacija odprla določene možnosti, da se reši, kar se pač rešiti dá. In na prav tako reakcijo smo tudi računali, ko smo formulirali ta sklep. Potemtakem se ni zgodilo tisto, kar so pričakovali »pesimisti«, da bo namreč Churchill z ostrim reagiranjem na avnojske sklepe ustvaril nov hud konflikt v protihitlerjevski koaliciji. Zgodilo se je to, kar so pričakovali »optimisti«: Churchill je glede na realno oceno razmerja sil in njihove moči v Jugoslaviji poskušal prodreti s političnimi sredstvi in s pritiskom na Jugoslavijo. Glavni adut v tej njegovi politiki oziroma politični taktiki so bili mednarodno priznanje nove Jugoslavije in pa cela vrsta do kraja odprtih vprašanj, ki se bodo pojavila neposredno po vojni na mirovni konferenci. In to ne samo v odnosih med Jugoslavijo in zahodnimi zavezniki, ampak tudi v odnosih med Sovjetsko zvezo in zahodnimi zavezniki.

Relativno mirna Churchillova reakcija na sklepe drugega zasedanja AVNOJ in pa dejstvo, da je zelo velik del svetovnega tiska zelo pozitivno ocenjeval te sklepe, sta vsekakor vplivala in pripomogla, da se je naš tako burno razplameneli spor s sovjetsko vlado o teh sklepih dokaj hitro pomiril. Rekel bi, da se je potem celo okrepilo naše medsebojno politično zaupanje, ki so ga spodkopavali nekateri prejšnji pojavi iz medsebojnih odnosov med našima dvema partijama. Okrepilo se je vojaško in politično sodelovanje med obema vladama. Z naše strani se je, to bi rad posebej poudaril, zaupanje do prve dežele socialistične revolucije bistveno okrepilo. Seveda so ostali nespremenjeni, čeprav skriti, nekateri momenti, v katerih smo se mi počutili kot »drobiž« za poravnavanje medsebojnih računov v globalni politiki velikih sil, o čemer bom kasneje govoril.

Toda če bi dal na eno stran tehtnice vse tisto, kar je bilo pozitivno in kar nas je povezovalo v skupnih interesih, na drugo pa tisto, kar nas je ločilo, razdvajalo v političnih nesporazumih, potem bi morali ugotoviti, da je pozitivna stran veliko pomembnejša od

negativne. To je bila naša pomembna opora pri odporu proti poskusom zahodnih vlad, ki so hotele izsiliti priznanje londonske vlade ali vsaj kakršnokoli bistveni kompromis s to vlado in kraljem Petrom, kar je bilo seveda za nas nesprejemljivo. A razen seveda se je, zlasti proti koncu vojne, bistveno povečala sovjetska vojaška pomoč Jugoslaviji, ki je prej dolgo časa precej zaostajala za pomočjo, katero so nam dajali zahodni zavezniki. Z orožjem ki smo ga dobili od Sovjetske zveze in od zahodnih zaveznikov, je naša armada lahko tako modernizirala svojo oborožitev, da je postala samostojen, močan in enakopraven vojaški partner na vzhodni fronti od Madžarske pa do Jadranskega morja.

Pri vsem tem smo se kajpada zavedali, da bomo neke kompromise morali sprejeti. To tembolj, ker smo bili nepretirano pod pritiskom z obeh strani, z Zahoda in z Vzhoda. Seveda je bila razlika med enim in drugim pritiskom. Stalinov pritisk smo čutili bolj kot taktiko v okviru globalnih računov velikih sil, medtem ko je šlo v odnosih z zahodnimi zavezniki za bistvena vprašanja naše nacionalne eksistence, za združitev naših narodov, za likvidiranje stoletnega razkosanja ozemlja posameznih narodov Jugoslavije itd. Razen tega pa je šlo še za odločujoča vprašanja nadaljnjega razvoja naše revolucije. Morali smo zato sicer sprejeti samo idejo kompromisa, vendar tudi natančno odmeriti skrajne meje tega kompromisa in ne dovoliti, da bi nas pritiski privedli v položaj, ko bi bili odvisni od velikih sil. Razpolagali smo z močno vojaško silo in s prevladujočim političnim vplivom med jugoslovanskim ljudstvom. Razen s fizičnim, se pravi z oboroženim zunanjim napadom, nihče ni mogel spremeniti take naše pozicije oziroma nas potisniti na obrobje političnih dogodkov. Tako smo torej razpolagali z dovolj moči, da smo lahko prevzeli nase tudi določene precej tvegane kompromise.

Potemtakem v alternativni – ali neodvisni in samostojni odločati o bistvenih vprašanjih usode narodov Jugoslavije in naše revolucije ali pa priznati odvisnost od stališč in mnenj sovjetske vlade ali zahodnih vlad, sploh nismo prav nič omahovali. Opredelitev za svobodno odločanje o lastni usodi je bila za nas vedno tudi edino mogoča izbira, ker smo pač vedno mislili, da kot avantgardna sila delavskega razreda komunistična partija odgovarja predvsem svojemu ljudstvu, potem pa tudi vsem drugim delovnim ljudem in zatiranim narodom v okviru njihovih skupnih interesov. Pri tem smo izhajali iz tega, da je stvar same naše partije, da na osnovi vseh potrebnih informacij in konzultacij ugotovi,

v čem so dejansko ti skupni interesi. Kajti prav v drugi svetovni vojni smo imeli priložnost bolj jasno kot sploh kdaj prej videti, da posamezni krogi tako na Zahodu kakor na Vzhodu poskušajo svoje lastne državne interese obravnavati kot skupne, bodisi da gre za demokratične bodisi socialistične bodisi narodnoosvobodilne in podobne interese.

O tem vprašanju govorim nekoliko podrobneje zaradi tega, ker je bilo od jasnega odgovora nanj marsikaj odvisno v razvoju odnosov, o katerih bom govoril v nadaljevanju tega teksta, predvsem o sporazumu z londonsko kraljevo vlado, z vladami zahodnih dežel, članic protihitlerjevske koalicije, in pa z vlado Sovjetske zveze.

Takratne pritiske, da bi dosegli sporazum z londonsko kraljevsko vlado in kraljem Petrom – v smislu, da dobijo reakcionarne sile stare Jugoslavije vsaj minimum tiste politične moči in tistih političnih možnosti delovanja, ki bi jim omogočile, da si postopno povrnejo čeprav tudi manj pomemben del tistih notranjih političnih in vojaških pozicij, ki so jih imele pred vojno – bi razlikoval, če že ne kvantitativno, pa vsaj kvalitativno. Ko nas je Stalin nagovarjal na takšno rešitev, mu je bil glavni argument približno naslednji: Kaj vas toliko moti kralj Peter? Vi imate vso moč, on pa je samo figura. Razen tega podcenjujete vpliv monarhije v Jugoslaviji. Njen politični vpliv je še vedno močan. Strinjam se, da tej stari buržoaziji in njenim vojaškim krogom ni treba dati možnosti, da bi se dokopali do ključnih pozicij oblasti. Vrnite formalno kralja, dajte delu starih politikov neke manj pomembne pozicije v državi, ko bo pa napočil čas, boste lahko odstranili tako kralja kot te ministre.

To mi je Stalin odkrito in jasno rekel konec 1944. leta v pogovoru, ki sem ga imel z njim, ko sem skupaj s Šubišičem obiskal Moskvo. Jaz sem mu takrat odgovoril, da nam to onemogočata predvsem dva razloga. Prvič, vse naše ljudstvo bi bilo zmedeno, ne bi razumelo takega našega koraka in bi ga celo imelo za izdajalskega, tako da bi sami sebi v lastnih vrstah ustvarili težko politično krizo. In drugič, po zahtevah, ki jih postavlja londonska vlada kot osnovo za kompromis, se vidi, da tudi ona ni tako neumna, ampak natančno ve, kaj hoče. Bila bi iluzija misliti, da se bo zadovoljila s takšno vlogo, ki bi ji že vnaprej zagotovila poraz. Stalinu sem v imenu centralnega komiteja, ki me je za to pooblastil, obljubil, da bomo res vse naredili, da pridemo do nekega kompromisa, in to ne zaradi lastnih potreb, temveč zaradi občutka naše odgovornosti za enotnost protihitlerjevske koalicije.

Iz Titovih spominov o njegovem obisku pri Stalinu,* ki je bil kak mesec pred mojim obiskom, je jasno razvidno, da je Tito rekel Stalinu toisto. Toda Stalin je ostal neprepričan.

Dejstvo, da ga takrat nismo »ubogali«, je bilo brez dvoma eden od glavnih virov njegovega stalnega nezaupanja do nas in nezadovoljstva z Jugoslavijo, kar je odigralo svojo vlogo tudi v definitivni krizi naših odnosov s Stalinom 1948. leta in v naslednjih letih.

Ko smo se v političnem vodstvu odločali o tem, ali naj sprejmemo pogajanja in se odločimo za iskanje nekakšnega sporazuma, še zlasti o najvažnejšem vprašanju, na katerem sta najbolj vztrajala tako londonska vlada kakor Stalin, to se pravi na usodi kralja Petra II., smo imeli – vendar samo do neke mere, ne preveč – pred očmi medsebojne interese velikih sil, čeprav nismo bili pripravljeni žrtvovati interese naših narodov interesom velikih sil in njihovemu medsebojnemu sporazumevanju. Toda pred nami so bila

* Tito je 21. septembra 1944 odpotoval z letališča na Visu v Moskvo, kjer je s Stalinom dosegel sporazum o skupnih operacijah obeh armad na delu jugoslovanskega ozemlja.

neposredna pogajanja o miru, to je konferenca ministrov petih velesil, ki naj bi pripravili tekst pogodbe za mirovno konferenco in za samo konferenco kot takšno.

Na Zahodu smo politično priznanje izbojevali tako rekoč »na nož« z vrsto nesporazumov in sporov, o katerih sem prej govoril in o katerih nisem govoril in ki včasih niso bili prav nič manj pomembni. Proti svoji volji smo izzvali določen Stalinov občutek nezaupanja do Jugoslavije. Kljub vsemu smo lahko računali, da bomo na Vzhodu imeli, to je, da bomo dobili podporo v bistvenih vprašanih obstoja in samostojnosti Jugoslavije ter v nekaterih bistvenih vprašanih sklepeh in zaključkih mirovne konference. Nikakor pa nismo mogli z zanesljivostjo računati na pomoč v Vzhodu pri tistih vprašanih, pri katerih smo že takrat čutili bodisi razlike ali pa razhajanja v stališčih sovjetske in naše revolucionarne vlade. In tako smo se takrat lahko oprli pravzaprav samo na dva zaveznika in računali nanju: na podporo in izredno trdno enotnost narodov in narodnosti Jugoslavije ter na podporo velikega dela demokratične svetovne javnosti.

umetniška beseda

Veter v laseh je pripoved o doraščanju neke generacije in je tako rekoč avtobiografska. Iz nje smo izbrali odlomek iz uvodnega poglavja z naslovom Stoji učilna zidana.

Veter v laseh

Avtorica povesti VETER V LASEH, ki je izšla v redni knjižni zbirki Mohorjeve družbe v Celju Zora Tavčar, se je rodila v Loki pri Zidanem mostu. Študirala je v Mariboru, Ljubljani, na Dunaju in v Milanu, zdaj pa poučuje na slovenski srednji šoli v Trstu, kjer živi že petindvajset let in deluje kot publicistka. Objavlja prozo in v nekaterih revijah s kritičnim peresom spremlja gledališke in knjižne novosti v zamejstvu in Sloveniji.

Svojo leposlovno pot je začela s poezijo, ob prihodu v Trst se je sprva posvetila kritiki in radijski igri, pozneje pa prozi in prevajanju. Novele, črtice in poezije objavlja v številnih slovenskih revijah, poleg vrste dram in novel pa je prevedla tudi Marottove Učence sonca. Nad deset let že samostojno vodi vrsto uspešnih oddaj na tržaški radijski postaji.

»Loka,« reče sprevodnik lenobno, in še preden se dodobra ustavi, vlak tleskne s tremi, štirimi vrati, potem ko je odložil kakšnega osamljenega potnika, in odpuha ob Savi proti Zagrebu.

Ti se pelješ dalje in zajameš s pogledom nekaj streh, ki dajo slutiti majhno naselje na zaslonu hribov. Vlak upočasni na ovinoku – in glej, na zelenem pomolu nad Savo zraste – kot iz 13. stoletja – zvonček v svoji gotski domačnosti: edino oko šilaste ga okna s punčico zvona na sredi ti sledi, kakor da se obrača za tabo. Vlak zavije čez polje na jug, ko se nenadoma zariše na ozadju strmih smrečin čokata silhueta srednjeveške cerkvice. S kamnitega okopa se zastrmi vate, a že plane prednjo sadovnjak. Ko se spet odmakne, ti izza rdeče kapuce zvonika zeleno pomaha pahljača stoletnega parka. Med krošnjami se zasve-

ti bela proga obstrešnih nadzidkov in stolpičev: mogočna graščina. Vasi ni videti, skriva se onkraj perjanice sadovnjakov.

Ena sama vaška stavba ti bode v oči: gleda te z ravnice nad postajo, osamljena in stroga sredi obdelanih polj. Velikanski rumen četverkotnik z neznanskimi okni; ta so kakor zaslepljena od premočnega sonca, ki bije vanje od vseh strani. Bolšči vate, kakor da se zaveda, kako je s svojo neznanskostjo – med malo leseno postajico in oddaljeno starodavno cerkvico – pravo arhitektonsko strašilo. Tja ga je postavila Kraljeva šolska uprava med obema vojnama in mu za nameček dodala še visok, štrleč strelodiv, ki grozi iznad stavbe daleč čez polja in še dlje, na kranjsko stran. To je loška šola.

Stavba je krog in krog resnobno ograjena z železnimi stebriči in med njimi teče žičnata ograja. A za ograjo, koliko gredic s cvetjem! In jablan in hrušk in sliv!

Glejte, in tamle stopa nadučitelj Gostiša, vrtnar in sadjar, kot se za učitelja starega kova spodobi. Kaj pa je švignilo onkraj, v zelenjadnem vrtu, da je zanihala leta s fiziolož? To bo nadučiteljeva sestra, kuharica, primorsko zgovorna in nagla ženska. Kdove kako ji je pravzaprav ime, zdaj že davno se je te zvedave in kar prezgovorne Primorke prijel vzdevek Strigalica.

Gospodična Strigalica je nekaj posebnega tudi zato, ker sadi v šolskem vrtu nekakšno primorsko zelenjavo: več vrst čudne grenke solate, kateri pravi radič. (Celo rdeč ji je že zrasel!) Pa podzemске gobe goji in nekakšen plevel, ki mu je gornji del stebila užiten in se mu pravi špargelj. Še limone in pomaranče bi bila vzgojila, ko ne bi vse skupaj potem pomrznilo.

Šolsko poslopje je v svoji starojugoslovanski masivnosti varljivo: premore le tri razrede, nadučiteljevo pisarno in njegovo stanovanje. Razredi so namreč tako visoki, kot bi Loka rodila kakšne velikane, ne pa prav drobižastih otrok. Največ prostora zavzemajo hodniki: ti bi prav lahko služili za telovadnice, če bi se pred šolo ne razprostiralo prav razkošno dvorišče, ki ob lepem vremenu ni nikoli prazno. Posebno v velikem odmoru vsevprek odmeva od otroškega vrišča.

Učilnice so v tej velikanski rumeni kocki res samo tri, a razredov je pravzaprav pet. Prvi je sam, drugi in tretji imata isto učilnico in isto učiteljico. Prav tako sta v isti učilnici tudi četrti in peti razred. Taka trirazrednica je na moč zabavna: drugošolček sedi tam z leto ali dve starejšimi sošolci – ali celo z že skoraj odraslimi večkratnimi ponavljalci.

Pouk je zanimiv, saj lahko poslušas vse od kraja, pa naj bo za tvoj razred ali za naslednjega. Ali pa sploh ne poslušas, saj so okna povečini odprta in sediš tako rekoč pod slivami in jablanami, med katerimi pobrizgava ptičje cvrkutanje. Po razredu zakroži kdaj ščinkavec ali vrabec. Slišiš cmokati jabolka v travo. Slišiš ves pogovor gospodične Strigalice s sosedo Ju-

lo: kako se priprav pikantna solata in katero ima zdaj Kočjanov Cenko. Vidiš mimohod vseh vlakov, osebnih, brzih in tovornih. Vidiš, kdo je prišel z vlakom in kdo se je odpeljal. Na knjigo ti na vsem lepem sede čmrlj. Pozimi ti prijetno brbota v kotu velika peč in sluga Tonek prihaja med poukom z naročaji drv – ali odhaja z vedrom pepela. Včasih te je tudi strah, saj si v razredu kakor sredi narave: plohe bijejo po oknih, grom stresa velikanske šipe, bliski se usipljejo nad Savo in jo kdaj osvetlijo kakor obločnice. Dež in reka se takrat spajata v velikanska vodna brezna, ki bodo zdaj zdaj zalila razred.

A najlepše je pozimi, ko vaška šola leži sredi zametov in se učenci počutijo kot v velikanski zasneženi ptičji hišici, tiščeč se drug k drugemu in strmeč čez zasnežene travnike z velikimi, zamišljenimi očmi.

Ura na zvoniku vaške cerkve iz časov Leopolda Slavnega bije s težkimi udarci osem. Bije Ločanom, ki so jih matere zbudile pred pol ure. Bije Račičanom v ravnini, ki so – bolj oddaljeni – vstali pred tričetrt ure: prav tako tisti z Mikot in z Dobrave nad vasjo. Iz Šentjurja in z Brega morajo otroci na pot že ob sedmih zjutraj: pot sicer vodi po ravnem, a se dolgo vleče vzdolž proge in Save. S prisojnih obronkov na Slapu pa iz Radeža in Žirovnice v hribih proti severu je do šole v Loki dobro uro, in to po gozdu, ki je zjutraj še teman. Na koreninah rado zdrzne, kaj šele, če rosi ali lije in se dežnik zapleta med veje: če ga sploh imaš, seveda! Pa tudi kjer se ti odpre čez travnike, je vse mokrno od rose. Nazaj pa, kako strm je breg, nazaj potrebuješ do doma poldrugo uro.

A v loško šolo so se stekale še daljše poti.

S strmin pod Čelovnikom so imeli v šolo uro strmega spusta: s še višjih strmin, z Mrzle planine, poldrugo uro. Od Svetega Lovrenca in s Podvina ter iz samotnih kmetijic po Lokavcu nad Rimskimi Toplicami je bila že prava rajža. Otroci so morali vstajati že pred peto, če so hoteli biti ob osmih v šoli. Prihajali so s svetilkami – kakor njihovi očetje, ki so hodili na ono stran, proti dolini Gračnice, v Zidani most na železnico. Ob vsakem vremenu so prihajali, večkrat lačni kot siti, z ajdovim kruhom, ki je bil packast in moker kot polenta in ga je držala skupaj le trda skorja. Ali s suhim sadjem v torbici. Ali tudi samo s čutarico jabolčnika. Povečini so bili to krotki, drobni otroci, vajeni hudega in vdani, češ da najbrž pač mora biti tako. Obrazi so jim bili nekam postarani, telesca upognjena. Ta in oni je imel očeta pijanca, mnogi kup prav tako oslabelih bratcev in sestic. Težko je bilo takrat za kruh: slab svet v hribih, zaradi številnih družin razkosane kmetije pa še velika oddaljenost od središč, ki bi dajala zaslužek, vse to se je zneslo nad temi otroki, ki so vsak dan prihajali s svojimi lučkami s hribov. Prihajali so kakor iz zgodb Prežihovega Voranca in Miška Kranjca, večkrat pol prezgodaj, v prevelikih pošitih površnikih ali v

jopah svojih očetov in starejših bratov. Tako opravljeni so hiteli proti veliki rumeni šoli v ravnini. Otrokom poljskih delavcev, krampačev na progi in premikačev se je morala zdeti vas v dolini nekakšna Indija Koromandija, polna blagostanja.

A kaj je bila torej Loka pri Zidanem mostu? Res je imela pošto in farno cerkev in celo graščino, last dunajskega Juda. A premogla je le dva, tri večje kmete, dva čevljarja, mesarja, šiviljo, mlinarja, kovača in žagarja, dva zidarja-samouka, dva gostilničarja in dve trgovnici. Po mehanika je bilo treba že v Račico. Graščina je dajala delo vrtnarju, kuharicam in sobaricam, oskrbniku in poljskim delavcem. Vse ostalo so bili železničarji, prav tako tudi po hribih naokrog. Vas v tistem času ni premogla enega samega izobraženca, razen dveh učiteljic in profesorja, ki pa se je že davno odselil v Celje. Po oblačilih in malicah in celo po višji rasti so se dolinski otroci res ločili od hribovskih: manj revščine so poznali. A tudi dolinci so živeli v tistih letih sila skromno. Več kot denarja je bilo pri njih baharije: da so, recimo, sedeli v cerkvi v klopi pred oltarjem, da so nosili nebo pri procesijah ali županovali. A otroci se na to nismo ozirali. Dolinci smo zamenjavali črn kruh za ajdovega, belega za šopek borovnic ali pest želoda in hrastovih šišk. Izmenjavali smo si robce za »gnilo jajce«, otroško igro v krogu. In po pouku smo se skupaj sankali ali tekli k Savi v sviz. Nikoli ni med ljudmi tolikšne enakopravnosti kot med otroki in takšne vaški šoli. Posebno če učitelji znajo to otroško demokracijo gojiti in podpirati. In če vse to poteka med vedrimi Štajerci in v majhnem veselju vasice, sredi naokrog razpostavljenih hribov, ki ločujejo ta v sebi zaključeni svet od velikega sveta tam onkraj – ki pa je sam po sebi tudi majhen, zelo majhen. Navsezadnje je bilo ob Savi navzdol tja do hrvaške meje eno samo takšno vesoljce brez večjega središča. Zidani most tja na severno stran pa je bil še manjši kurnik kot Loka. Z »velikim svetom« nismo imeli stikov.

V Zagreb so tu pa tam nosili od nas naprodaj kure, borovnice ali gobe. Kdaj pa kdaj so železničarske žene z režijskimi kartami nesle kaj pridelkov v restavracijo v Zidanem mostu ali na celjski trg. Nekje ob Savi navzgor je bila Ljubljana, toda bila je daleč, dolina ni težila tja gor. Naša vas in njen okoliš – to je bil v sebi zaključen svet malih življenj in malih usod. In kar se je dogajalo, je bilo skoraj samó menjavanje letnih časov, od ene pretolčene revščine do druge.

Glejte ga: takole pogumno s šklepetajočo torbico na rami gre čez šolsko dvorišče. Počasi in strahoma rine med suvajočimi in prerivajočimi se divjaki iz višjih razredov. Potem stopa plašno in čedalje počasneje po veži. In čisto na dnu hodnika stopi »prvček« boječe v prvi razred... in naravnost v objem gospodične Tončke. Velika in postavna stoji učiteljica Tončka Jurglo-

va sredi teh piščančkov in razprostira roke. Vsakega piščančka poboža po laseh in mu odkaže klopcu. Zlata rumenina jesenskega sonca obliva razred in zvitek rjave kite in pegice gospodične Tončke. Tudi njene oči so zlatkaste, mirne in materinske.

Pravzaprav pa je gospodična Tončka bolj oče kot mati, saj stopa gor in dol dostojanstveno in strogo, da se vse oči v grobni tišini upirajo vanjo. Pa vendar se je nihče ne boji: pod njenim pogledom se čutijo varni. Res, kako domače je v prvem razredu! Kakor da bi ne bili v šoli. Najprej rišejo, barvajo in prepevajo. Potem gredo z gospodično Tončko na sprehod: spoznavajo cvetje v vrtu, drevesa, veliko reko tam spodaj. Tekajo po dvorišču. Postajajo velika in vesela družinica. Sami ne vedo, kdaj se začne zaresna šola! Računanje in branje in pisanje... Oh, to pisanje! Tam, kjer je narečje izrazitejše, mora biti učitelj pač res potrpečljiv – in gospodična Tončka, ki je domačinka, zna toliko bolje povesti »prvčke« čez prve jezikovne čeri.

Loško narečje je skoraj še kot za očaka Trubarja. Učenčki so pač zapisovali, kakor so govorili. PULE je bilo polje, KOREJE je bilo korenje, UZ je bil voz. Sklanjali so kot v Aškerčevih Rimskih Toplicah: pod mizo, z mizoj, z rokoj. Pesa je bila RUNKL in prašič ČUNEK ali ČUNKA, ponekod v hribih tudi PAJCEK. Na vrtu so rasle – in seveda tudi v nalogah – ŠLIVE, JAPKE in ČEJŠJE. Starši so hodili na CUG in kruh jim je dajal AJZENPON. Malico so šli JEJST in kruh so šli včasih ZAMEJAT s soščolcem. Zaimke so sklanjali JEGA, JEH, JEM in starejše so hribovci še onikali. To je imela naša gospodična Tončka dela! Tudi z branjem ni bilo bolje: vokali so bili vedno preširoki in črke se nikakor niso hotele združiti v besede. A učiteljica je poznala nešteto ljubkih zvičaj: prebrala je zgodnico do polovice in nehala, tako da so otroci doma poskušali in poskušali, da doženejo, kaj je bilo... potem. Tisto leto je v Slovincu izhajala strašansko napeta slikanica »Tinček in Tonček«. In gospodična je znala otroke tako navdušiti zanj, da so se po pouku vsuli proti domu, da v časopisu – kdor ga je doma imel – preberejo naslednjo prigodo o kapitanu Mrharju in mornarju Kokiju.

Najraje pa smo z gospodično Tončko peli. Škoda, da ni mogoče ponazoriti štajersko obarvanih besedil z vsemi tistimi širokimi, že skoraj dolenskim vokali, in zaspane, dobrodušne kadence stavkov.

Peli smo. Pravzaprav smo se – drli. Le kdo bi mogel – razen domačinke – razumeti počasno naravo zasavskih otrok. V njih je šele pesem sprožila tisto pravadno radoživost, ki se je znala kdaj razgreti v prav strastno razigranost.

Gospodična Tončka je morala biti prav tak otrok kot mi. Doma je bila na gorski kmetiji v Žirovnici. Sama je morala pol drugo uro daleč prav v to šolo. Pozimi je vstajala še v temi, se spuščala v mračno, zaraslo grapo, hodila po stezi nad prepa-

dom, z grmečim potokom na dnu. Spodaj, kjer se je grapa zjasnila v vinograde in zidanice, v Spodnji Žirovnici, so se ji pridružili Brežani in Brečki in drugi s tistih strmin. Doma pod brajdo je s sestrami morda prepevala iste pesmi kot mi, ko so spodaj v dolini utripale loške luči in se je gozd pod Radežem pomenkoval s potokom v grapi...

Učiteljica Tončka je sicer stanovala v dokaj gosposki hiši na vasi – njej in sestri jo je postavil premožni oče Jurgl –, na oko je bila prav gosposka, uživala je velik ugled; a ostala je ljudska izobraženka, s prijazno besedo – prikupno narečno obarvano – za vsakogar v vasi. Njeni sestri sta bili poročeni na dve bližnji kmetiji: poleti si jo prav lahko videl tam z grabljami na ramah, ko je pomagala pri spravljanju sena. Bila je čisto – naša.

Gospodično Tončko sem imela pravzaprav vedno na očeh, saj se je z našega ganka videlo naravnost v njena okna, posebno še, ker je rada slonela na oknu in gledala na cesto. Kdovekaj ni bilo videti, kakšno kolo, nekaj otrok v prahu na cesti, kokoš, ki se je izpod ograje zabrskala na cestni okrajek. Le včasih se je prikazala na poštnem oknu njena prijateljica, poštarica, da sta se zaklepetali kar z okna v okno. Če je prislone kolo ob zid kak hribovski očanec, ki je skočil po pošto za ves zaselek, je pomoževala tudi z njim.

Kadar me je zagledala na ganku, mi je pomahala z otroškim »pa-pa«, preden je zginila z okna. Pač pa sta si z mojo mamo prav radi izmenjali nekaj stavkov kar čez obsežni graščinski vrt, obe sta namreč imele dokaj močan glas: moja mama visokega, z gorenjskimi ozkimi vokali in pojočo kadenco selških hribov, gospodična Tončka pa nižjega, z vedrimi širokimi vokali zasavske govornice. Pogovor se je navadno zaključil s kakšno zadnjo novico. Kot odmev je nato udaril visoki CE: »A riiis? Aj muguče? Dejte no.« In zatem spodnji BE: »Rejs de, vajte de, lahk prsejžem.«

Danes si gospodične Jurglove skoraj ne bi mogla misliti drugače kot nekoliko širšo čez boke in pas pa nekoliko belih las, s kakšno gubico na visokem čistem čelu, kako – že davno upokojena – gleda čez okno na cesto. Ob križišču proti Žirovnici sicer ni več naše lipe s Sočutno, a vaško življenje vendarle teče naprej. Kolo zdaj sicer prislanja ob steno stare pošte že nova generacija, kolikor se sploh še vozi s kolesi. Poštarica je tudi druga, mlajša, a z njo se da prav lepo pomeniti. Njena nekdanja učenka zdaj poseda s knjigo v roki na istem ganku onkraj graščinskega vrta. Iz nad knjige se zazre v okno nad cesto: da, lepo starost ima takale vaška učiteljica-domačinka. Kdaj se boš spet sklonila čez okno za prisrčen klepet, s svojimi dobrodušnimi zasavskimi vokali, učiteljica Tončka?

Ne, gospodične Tončke ne bo na okno.

Nam, njenim nekdanjim »prvčkom«, je bilo nekaj čez enajst let, ko je nekega strašnega dne nad Zidanim vinogradom

melo od nemških letal; bombardirala so železniško križišče: tam je zasulo našo učiteljico Tončko.

Za nas otroke je bila smrt pod bombami grozljivejša od tistih, ki smo jih poznali dotlej. Ždeli smo in gledali v globoko zajedo med hribi, za katero je ležal Zidani most: odpirala se je kakor skrivnostno peklenko žrelo.

Prišla sem domov, sedla sama samcata na vrtno klopco, se razjokala in potem na lepem začela pisati svojo prvo pesem: »Gospodični Tončki v slovo.« Še pomnim da je bila pesem dolga več strani in da je imela kakih dvajset dvovrstičnih kitic z rimami. Prepisala sem jo na čist papir, okrasila nekaj inicialk ter pesem poslala v pismu eni od Tončkinih sester, Emici. Ta se mi je, čeprav dekletcu, pismeno zahvalila. Najlepše zame pa je bilo to, da mi je poslala v dar sliko moje ljube učiteljice, za spomin.

Psu, ki raženj liže, ne
zaupaj pečenke.

Zaupanje v zdravnika več
pomore kot zdravila.

Bolje varovati kot skusiti.

Če nič ne vem, me nič ne
boli.

Človeška misel je kot
petelin na strehi.

Dolgčas mi je po njem ko
po lanskem snegu.

Glad je slep in gluha.

Hodi, kakor bi polža
jezdil.

Hodi počasi, kakor bi šel
po smrt.

Kar pes laja, veter nosi.

mladim po srcu

Jana Milčinski

Pozabljeno jabolko

Kamorkoli pogledaš – vse se pripravljaja na zimski počitek. Sonce zaspalo kuka skozi jesenske megle; vsak dan bolj zgodaj se odpravi za gore.

Vrtovi so pospravljeni in pograbljeni; ne ene rožice ne najdeš na gredici, ne ene glavice na njivi.

Nočni veter je spihal zadnje liste z dreves in veje gole in žalostne štrle proti nebu. Le z jablane sredi vrta binglja pozabljeno jabolko.

Žalostno se ozira okrog in premišljuje: Zakaj ga nihče ni utrgal? Ali je mar tako grdo in piškavo, da ga nihče ne mara? Napihuje lica, da bi bilo videti večje, toda nikogar ni na vrt, da bi ga opazil. Vse bratce so potrgali in odnesli v shrambo, le njega so pozabili na drevesu. Samo samcato binglja z

veje; od samote in žalosti mu rdijo lica.

Tedaj se na vrt pripodijo otroci. Pravzaprav nimajo kaj početi tod. Pust in prazen je vrt brez rož in brez listja. Le spomini so jih privabili nazaj. Kako lepo so se poleti igrali med visoko travo in kolikokrat so plezali na krošnje dreves in se sladkali s sočnimi sadeži!

Ozro se med gole veje; tedaj pa vsi hkrati zakličejo: »Še eno jabolko je počakalo na nas!«

Razvrste se pod jablano in strme v pozabljeni sadež.

»Stavim,« zakliče Igor, »da je to najdebelejše jabolko, ki je zrastle na našem vrtu.«

»Stavim,« zakliče Maja, »da je to najbolj rdeče jabolko, ki je zrastle na tem vrtu.«

»Stavim,« zakliče Metka, »da je to najslajše jabolko, ki je zrastle na našem vrtu.«

Matiček, ki je najspretnější, pa ročno spleza na drevo, utrga jabolko in ga prinese na tla.

Le kaj bi z njim!

Čigavo bo to najlepše jabolko? Kdo ga bo pojedel?

»Moje bo,« pravi Igor, »jaz sem ga prvi zagledal.«

»Moje bo,« pravi Matiček, »jaz sem splezal ponj.«

»Moje bo,« pravi Maja, »jaz sem najmanjša in sem ga najbolj potrebna.«

Metka pa zakliče: »Ne Igorjevo ne Matičkovo in ne Majino ne bo. Babici ga bomo odnesli. Babica je najbolj pridna. Nos mi pravi, da nam je spekla potico in le ona zasluži to najlepše in najslajše jabolko.«

Otroci so prikimali. Stekli so k babici in ji podarili jabolko. Ej, kako je bila vesela! Pri priči je vsakemu otroku odrezala debel kos potice. In medtem ko so se otroci sladkali s potico, je babica občudovala jabolko in govorila:

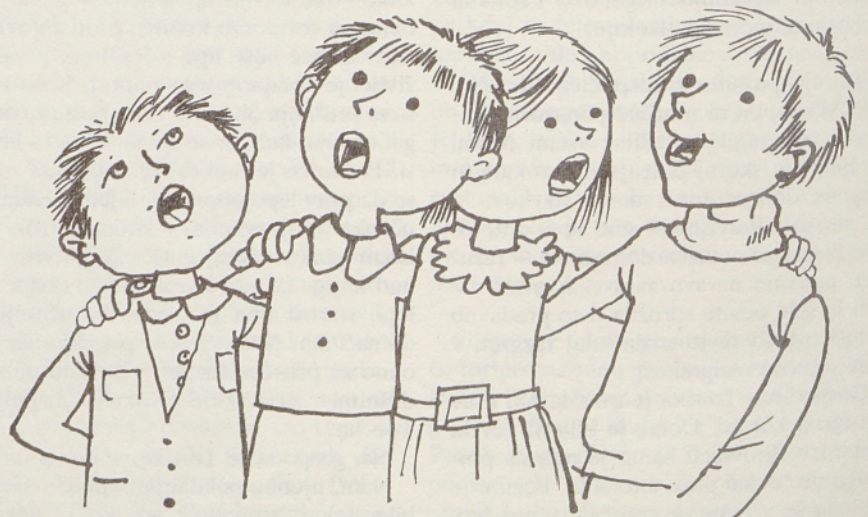
»Res, to je najlepše in največje jabolko, ki je kdaj zrastle na našem vrtu. Srce mi ne da, da bi ga sama pojedla.«

Manko Golar

Ob prazniku republike

Čeprav so tihe vsepovsod gorice
in temen gozd je onemel,
čeprav čez majčkene pšenice
jesenski dih je že zavel,
je v nas kot v radostni pomladi:
vse rože v srcih nam cveto
in s soncem grmi vsi goré v ográdi,
še v mislih naših je toplo.
Saj rojstni dan republike slavimo,
slavimo rojstvo novih dni,
zato jo s pesmijo častimo,
z ljubeznijo, ki v srcih naših tli.

Republika, naj vedno lepši dnevi
ti sijejo kot zarje nad teboj,
naj naših src veseli spevi
v bodočnost svetlo pojejo s teboj!

Razdelila ga je na pet delov, štiri debele in enega tenkega, tenkega. Debele je razdelila med otroke, tenkega je obdržala zase.

Tako so bili vsi deležni tega najlepšega jabolka in vsi so bili zadovoljni.

Neža Maurer

KUKAVIČINO SLOVO

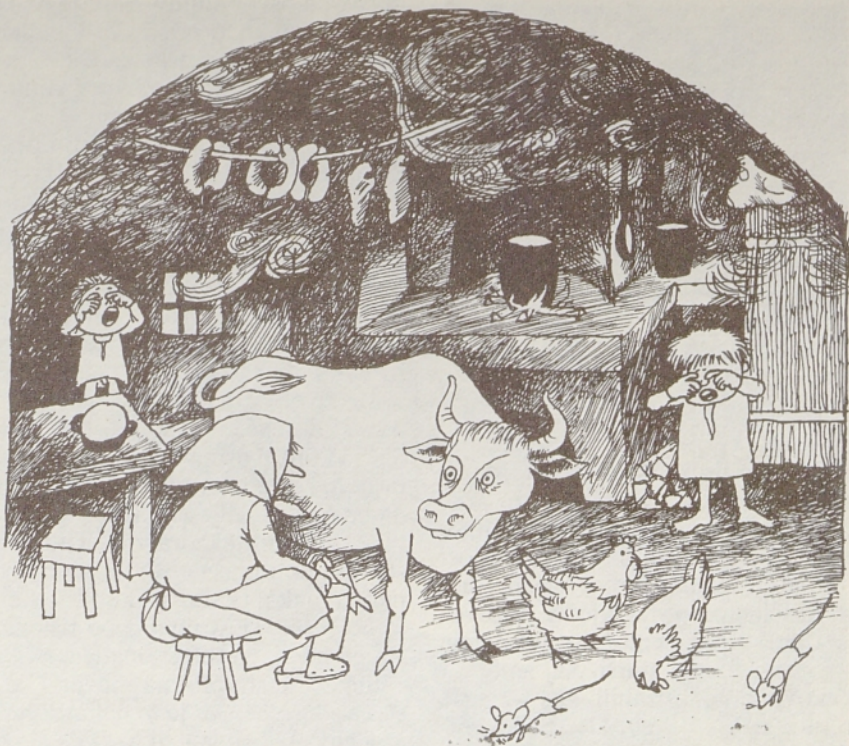
Ko pride dan slovesa,
se kukavica zgodaj prebudi –
ali pa sploh ne zaspi
od žalosti.

Malho si skrbno poravna,
saj čisto prazno ima:
ničesar nikoli imela ni.
Še otrok ji na tujem spi.

Odpravi se čez gozd po slovo
in vsem je zelo hudo.
Iz grla ne spravi niti glasu.
Pomladna pravljica je njen ku-ku.

Ko na tuje leti,
skrivaj ponoči beži.
Kot je živela skrita ves čas,
neznanka odhaja od nas.

Vso jesen in vso zimo
tava po svetu, išče pomlad.
Ko se vrne, je svet zelen in zlat.
Kdo ne bi imel kukavice rad?

Kmečka abeceda

Dimnica

Svojčas so bile dimnice običajna bivališča preprostih ljudi. Pred prvo svetovno vojno so bile najbolj pogoste na Koroškem, na Kobanskem in na Pohorju. Do danes pa se je ohranilo pri nas le še nekaj dimnic na Kobanskem.

Dimnična hiša, posebej še tako imenovana pohorska dimnica, sodi med najbolj starinske hišne oblike na alpskem ozemlju in v Evropi sploh. Na zunaj je podobna drugim večjim poslopjem na alpskem območju. Ima majhna lesena okna in streho, ki jo namesto slame pokrivajo škodle. Svoje ime je dobila po dimu, ki se dviga iz odprte peči v izbi in sili na prosto skozi vrata ali skozi odprtine, ki jih najde v strehi.

Stare dimnice so imele le dva prostora: lopo (vežo) in dimnico (izbo). V dimnici je bivala družina, kadar ni bilo dela zunaj hiše. Tam so opravljali ljudje notranja dela, jedli in spali.

Življenje v dimnici ni bilo posebno prijetno. Ker nad pečjo ni bilo klobuka, da bi lovil dim, je le-ta uhajal po prostoru in pekel v oči. Pod veliko pečjo so ponoči čemele kokoši, tam so se največkrat gnetli mladi pujski. Ponekod so še krave s paše prihajale k molži kar v dimnico.

Dimnične hiše so danes zaščitene. Seveda ljudje ne živijo več v njih. Lastniki so si postavili sodobne domove, stare pa ohranjajo kot pričevanje o življenju naših prednikov.

Dr. Marija Makarovič

Metkina pripovedka

»Veš mamica, pripovedko sem si izmislila, ko sem prejle pila vodo. Le poslušaj: Nekoč je bil kozarec. Prav tak je bil kakor tisti, iz katerega sem pila. Pa me je kozarec zaprosil: – Metkica, izpusti me! Pretrdo me držiš, boli me! – In jaz sem ga izpustila. Kozarček je letel, letel, dokler ni priletel na tla. Tam pa je ubožček umrl.

»Saj ne boš huda mamica, ali ne?!«

vaše zgodbe

Materinščina

Slovenci, ki smo delali ali še delamo v slovenskih društvih na tujem, se pogosto pogovarjamo o materinem jeziku, o našem odnosu do njega in še posebej o tem, kdo nosi odgovornost za to, da številni otroci naših ljudi materinščine ne obvladajo. V pogovorih največkrat pridemo do ugotovitev, da smo krivi sami starši. Saj smo kar nekako nehote pozabili, da so naše korenine nekje v Jugoslaviji, Sloveniji. Podobno se dogaja tudi priseljenecem drugih narodnosti.

Večina izmed nas se sploh ne zaveda, da bo prišel čas, ko nas bodo otroci vprašali, od kod smo doma. Ko bodo zahtevali odgovor na vprašanja, zakaj njemu rečejo tujec, pa čeprav tekoče govori jezik dežele, v kateri je bil rojen. Takrat bomo v zadregi mi, lastnim otrokom bomo morali priznati, da smo bili lažnivci, da smo mu praktično brez pravega vzroka prikrivali resnico o njegovem poreklu. Otrok pa ima brez dvoma pravico do pravega odgovora, ker noče in ne more živeti brez pravih korenin.

Pred leti sem srečal znanca, s katerim sva se od časa do časa pogovorila o vsakdanjih zadevah. Moram pa priznati, da ga do tistega dneva nisem prav poznal. Vedel sem le, da je tudi on tujec, priseljenec, nikoli pa nisem ne spraševal ne razmišljal kaj več o njegovem poreklu. Tistega dne, ko sva se ponovno srečala, pa se mi je približal s solznimi očmi. Vedel sem, da ga nekaj teži, da bi mi rad nekaj povedal. Prisluhnil sem mu, saj sem se zavedal, da mu bo lažje takoj, ko bo nekemu razkril svojo bolečino. Njegova zgodba me je pretresla, zato si ne morem kaj, da je ne bi na kratko zapisal, saj je tako podobna tudi številnim zgodbam naših ljudi.

Leta 1939 je vojna vihra zajela svet. Nacistična nevarnost je zajela številne dežele. Prihajalo je do izdajstev, pobojev, zapiranj, ubijanja nedolžnih ljudi, do preganjanj in izseljevanj, uničevanj ljudi v koncentracijskih taboriščih. V enem izmed takih taborišč sta se našla tudi dva mlada človeka, fant in dekle. Veliko sta pretrpela in

trpljenje ju je združevalo. Srečno sta dočakala osvoboditev. Fant je ob koncu vojne nekako pristal v Skandinaviji, za njim pa je prišlo še dekle. Poročila sta se in začela novo življenje v novi deželi.

Rodil se jima je sin, za njim pa še dve hčerki. Starša sta sklenila, da bosta otrokom zatajila domači jezik in da bosta z njima govorila samo v tujem jeziku. Mislila sta si: v naši rojstni domovini sva preveč pretrpela, nazaj se ne bomo več vrnili, dovolj je bilo vsega. Življenje se pač začneja znova. In tako so otroci odraščali, hodili v šolo, živeli v okolju, ki jim je bilo dovolj domače, saj so bili tam rojeni. Sin je končal osnovno šolo in ker je bil priden, se je v veselje staršev odločil, da bo šole nadaljeval. Njegova želja je bila, da bi postal zdravnik. Tudi starša sta bila ponosna na to, da bo njun sin nekdaj nekaj postal, si uredil življenje, ki bo veliko dostojnejše od tistega, ki sta ga imela za seboj onadva.

Sin je že študiral na univerzi, ko je srečal sošolca, ki je z nekaterimi od kolegov govoril v jeziku, ki ga ni razumel. Sin se je zdrznil, saj mu je bil ta jezik tako prijeten, lepo mu je zvenel, razumel pa vendarle ni ničesar. Prijatelja je vprašal, v katerem jeziku govori. Povedal mu je, da je to jezik njegovih staršev, ki ga govori že od

rosnih let. Doma, je rekel, so vedno govorili v jeziku njegove matere, ki je v tej deželi priseljenka. Sinu, ki je tedaj že vedel, da tudi njegovi starši niso bili rojeni v tej državi, je bilo pri srcu hudo. On jezika staršev ni znal. Takoj se je pozanimal, ali obstaja kje kaka šola, kjer bi poučevali jezik njegovih dedov. Uspelo mu jo je najti in vpisal se je v večerni tečaj. Bil je srečen, našel je svojo materinščino, ki se je je željno učil. Z radostjo se je seznanjal s skrivnostmi tega jezika, se učil te pojoče govorice. Staršem tega ni povedal. Oče in mati pa sta nenadoma opazila, da se jima sin odtuja. Zvečer je začel odhajati ven, ne da bi jima povedal, kam gre. Iz dneva v dan se je staršema bolj odtujeval, bil je zamišljen, oče pa ni imel moči, da bi sina vprašal, kaj ga teži, ker je vse bolj čutil v sebi laž, ki jo je zakrivil do svojih otrok.

Približali so se cerkveni prazniki, ki so v družini povezani s strogim postom. Sin je vedel za te običaje in zato je izkoristil to priložnost in si nakupil hrano zase, seveda mesne izdelke, za katere je vedel, da se jih ob postu ne jé. Posedli so za mizo in mama je prednje postavila postno hrano. Sin pa je odšel po svojo torbo, vzela iz nje hrano, ki si jo je kupil, ter začel brez besed jesti. Oče, mama, sestri so se

Jesen na Krasu (foto: Milenko Pegan)

samo spogledali. Oče je pobledel od jeze in rekel:

»Tega se danes ne sme jesti. V naši hiši smo se vedno držali podedovane tradicije, strogega posta, ki me ga je učil že moj oče!« Nastala je tišina. Sin je brez odgovora jedel naprej. Potem mu je rekla še mama: »Sin moj, ali ne slišiš, kaj ti je rekel oče? Ali res hočeš uničiti naše tradicije, naše lepe navade?«

Tedaj je sin vstal in v mirnem tonu rekel: »So vas tega res naučili vajini starši, moji stari starši? Ali so vaju naučili še česa? Gotovo so vaju naučili tudi materinega jezika! Zakaj sta vidva meni zatajila svoj jezik? Me nista imela dovolj rada? Ne bom vaju sovražil zaradi tega, dala sta mi življenje. Toda zavedajta se, da tudi jaz ne bom spoštoval drugih vajinih tradicij, na primer tega vajinega posta!«

Nasprotja doma so bila vse večja. Prepad med sinom in starši je bil čedalje globlji. Teden dni za tem si je sin našel stanovanje in se odselil od doma. Nadaljeval je študij in ga uspešno končal in res je postal to, kar sta si starša ves čas želela. Ponosna sta bila nanj kljub vsemu. Sin je starše obiskoval vse redkeje.

Sin se je odločil, da si bo ogledal svet. Popotoval je po raznih državah in med drugimi državami je obiskal tudi domovino svojih staršev. Ogledal si je številne znamenitosti, si izpopolnjeval jezik in ponosen je bil na to deželo, iz katere izvira njegov rod, čeprav sta mu oče im mati to ves čas zatajevala. V tej svoji davni domovini je našel tudi življenjsko družico in se oženil. Pripeljal jo je s seboj v državo, kjer je bil rojen, vendar pa se z ženo nista naselila v rojstnem kraju, temveč skoraj 600 km stran od staršev. Z ženo sta se odločila, da bosta otroke sama učila materinega jezika.

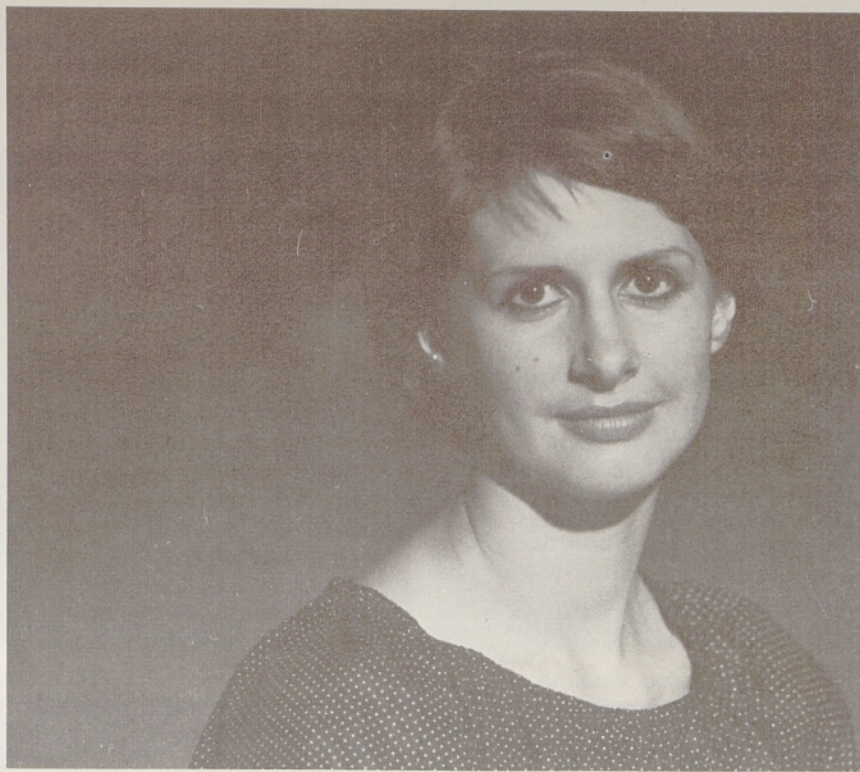
Mati in oče sta ostala sama. Zdaj jima je žal za vse, kar sta zagrešila. Zdaj bi rada učila, a nimata več koga. Le ob poletnih počitnicah jima sin dovoli, da vsaj za nekaj dni vzameta k sebi malega vnuka. Igrata se z njim, veselita se in ga učita tudi nekdanj tako zanemarjene materinščine.

Ivan Pucko, Malmö, Švedska

Mara ga kot lanski sneg.

Mesec nič ne da in nič ne vzame.

Naj oči vidiijo, ušesa čujejo; samo da srce, jezik in solze mirujejo.

Svež pogled (foto: Milenko Pegan)

Besede

Veliko besed sem že pozabila
veliko novih sem posvojila
a kadar srce vriska
ali joka
nimam besed.
Besede za jase in stezice
so ostale doma
in vse ki so se rodile v
mladostnem upanju
so se v tujini zgubile.
Dolarje ti pošiljam mama
dolar pozna ves svet
a ti
pošlji mi besede
ki grejejo poti
v tujini.

Sinu ob materinskem dnevu

Spomini na dni,
ko si me učil biti mama
in sva se učila hoditi
z roko v roki.
Najine tople dlani
to so vezi
da nisem sama
na materinski dan.

V čolnu

Žalujke
objokane tujke
ko veje svoje
v bistrjih vodah umivate
čez meje moje misli bežijo
in nazaj hočejo
v čase
ko je trepetalo srce
ob božanju žalujk doma.
Sama sva zdaj
in čoln reže tuje brzice.
Kje
kje hočeš da vrževa sidro?
Ni važno kje.

Sinu

Za dni ko sem te
čakala
in so pesmi o tvoji vrnitvi
jokale z menoj
in so skrbi zate
pregnale vse žalosti.
In za tvoje poti domov
hvala.
Na kraju vseh mojih dni je
lučka
ki sveti
da se moj sin ne zgubi

C. Zagar, Lightning Ridge,
NSW, Avstralija

naši po svetu

BELGIJA

Iz dela društva sv. Barbare

Jugoslovansko kulturno društvo sv. Barbara v Eisdnu je imelo v zadnjih

mesecih nekaj težav v odboru, vendar pa kaže, da je zdaj spet vse v redu. Tajniške posle je ponovno prevzel (začasno) eden izmed najstarejših članov društva Jean Smerke, ponovno pa je bilo treba pridobiti tudi nekatere člane, ki so se morda odvrnili od društva. Da ima novi odbor pri tem lepe uspehe, kaže že to, da je proslavo materinskega dneva obiskalo nad sto ljudi več kot lansko. Ena od večjih nalog upravnega odbora društva je tudi dokončanje društvenega doma, ki se je že uveljavil kot privlačno in prijetno zbirališče slovenskih rojakov, ki žive v tem delu Belgije.

Ženska nogometna ekipa, ki deluje pri Jugoslovanskem kulturnem društvu Sv. Barbara v Eisdnu, Belgija

ZR NEMČIJA

Slovenska beseda iz Hückelhofna

Prvič se vam oglašamo kot novo ustanovljeno društvo pod imenom »Slovenska beseda« – Slovensko kulturno društvo s sedežem v Hückelhofnu 6, okraj Heinsberg. Načelo našega društva je gojiti ljubezen do domovine, združevanje naših rojakov, predvsem pa ohranjati slovensko besedo, posebno med našo mladino, kateri bo s tem omogočena najboljša povezava z našo matično domovino. Društvo šteje doslej že 72 članov, ki so povečini doma iz okolice Ptuja in iz Zasavja.

Letos je naše društvo prvokrat organiziralo proslavo dneva žena. Več kot sto udeležencev proslave je z velikim zanimanjem spremljalo recitacije, petje in manjše glasbene točke naših najmlajših. Predsednik društva Janez Majer je v pozdravnem govoru orisal

NIZOZEMSKA:

Slovenski otroški pevski zbor Škrjanček, ki ga vodi prizadevni pevovodja Ad Hammers je letos proslavil 10-letnico obstoja in nastopanja. V zboru nastopajo v glavnem že pripadniki tretje in četrte generacije naših rojakov na Nizozemskem

MORAVCI V PREKMURJU:

V prejšnji številki smo že objavili poročilo o pomurskem izseljenskem srečanju v Moravcih, na katerem so s kulturnim sporedom sodelovali učenci slovenske dopolnilne šole iz Ingolstadta oziroma člani slovenskega društva Lastovka in Suzana Pucko s Švedske (na sliki)

Proslava dneva žena pri društvu »Slovenska beseda«

zasluge tistih žena in mater, ki so največ prispevale k enakopravnosti in so stale v prvih vrstah pri obnovi domovine.

Roke, ki so nam materam podarile šopke cvetja, so bile majhne, toda srca slovenskih žena in mater so bila polna sreče in iz marsikaterega očesa se je zaiskrila solza.

Po sporedu so za dobro voljo poskrbeli fantje »Veseli štajerci«.

Naše društvo je res še mlado, vendar pa število članstva iz tedna v teden narašča. Posebno nas veseli, da je med njimi tudi veliko mladih.

Vladislava Ravnikar, tajnica

Deset let ansambla »Alpe-Adria«

V juliju letos je minilo deset let, odkar je bil ustanovljen v Waldkraiburgu pri Münchnu slovenski otroški ansambel »Bambinos«, ki ga vodi Darko Soršak. Leta 1975, ko je ansambel nastopil na ptujskem festivalu domače zabavne glasbe, se je preimenoval v »Alpe-Adria«, že pred tem pa je z velikim uspehom nastopil tudi na izseljenskem pikniku v Škofji Loki, kjer se je prvokrat predstavil domači publiki; pozneje je tam nastopil še nekajkrat.

Ansambel »Alpe-Adria« bo svojo desetletnico proslavil v dvorani Zappe (Zappe Festsaal) v Waldkraiburgu v soboto, 8. oktobra. Jubilejna prireditve bo izredno pestra, saj so poleg lastnega sporeda pripravili tudi pisan

zabavni program z drugimi ansambli in kulturnimi skupinami. Najprej bo zaigrala mladinska godba iz Waldkraiburga, iz katere so izšli člani ansambla, sodeloval bo pevski oktet iz Slovenske

Bistrice, folklorna skupina slovenskega kulturnega društva Drava iz Augsburga, poleg ansambla Alpe-adria pa bo v koncertnem delu sodeloval tudi ansambel Janeza Kalška.

Udo Bayer, nadžupan mesta Essen-Karnapp in minister deželne vlade, ob Jožetu Ograjenšku v prostorih slovenskega društva Bled v Essnu.

V prijetnih prostorih društva Bled v Essnu člani tega društva vsako leto počastijo tudi svojega častnega predsednika Jožeta Ograjenška, ki je v marsikaterem pogledu zaslužen tudi za to, da ima društvo te prostore. Jože Ograjenšek je sin slovenskih izseljencev v Westfaliji, ki je dosegel pomemben položaj v essenski občinski upravi in tako lahko veliko pomaga tudi slovenskim rojakom, ki žive v tem delu ZR Nemčije.

KANADA

Še o slovenskih simfonikih v Torontu

V 6. številki Rodne grude smo na str. 36–37 objavili poročilo C. Kocjančičeve o navdušenem sprejemu, ki ga je slovenska etnična skupnost v Torontu pripravila simfoničnemu orkestru RTV Ljubljana. Le-ta je uspešno nastopil v Roy Thomson Hall v okviru

večtedenske turneje po Združenih državah Amerike in Kanadi.

Objavljeno poročilo pa se je žal izognilo navedbi pravih organizatorjev tega sprejema. V uredništvu smo to pomanjkljivost opazili, žal pa nismo imeli na voljo popolnejših podatkov. Šele prek poletja, ko je številka s pomanjkljivim poročilom že prišla tudi med rojake v Kanadi, so nam pravi organizatorji posredovali gradivo o organizaciji tega sprejema, ki je bil resnično opravljen v imenu sicer neenotne »slovenske etnične skupnosti« v Torontu.

Sprejem slovenskih simfonikov: z leve proti desni – Ivan Letnik (Captain John), Franc Čelan, dirigent Anton Nanut, predsednik Kanadsko-slovenske skupine za kulturne izmenjave Ludvik Stegu in Frank Kukovica

Organizacijo sprejema orkestra RTV Ljubljana sta prevzela jugoslovanski generalni konzulat v Torontu in Kanadsko-slovenska skupina za kulturne izmenjave. Materialno so na tem sprejemu sodelovali tudi nekateri slovenski podjetniki, ki jih na tem mestu navajamo: Captain John-Ivan Letnik, Kris Kraft-Kristijan Hlad, Willie's European Meat and Delicatessen – Vili Godina, Airport Bus Transportation – Karlo DeMonte, Family Meat and Delicatessen – Richard Vitrih, Maytona Ventures – dr. Anton Kacicnik, Gyaki Wine Agencies – Karl Gyaki; pri organizaciji je sodelovala tudi večina članov Kanadsko-slovenske skupine za kulturne izmenjave in še posebej slovenske žene: Ivanka Šajn, Herta Stegu, Cilka Tomažinčič, Ivanka Hudadolnik, Jelica Vrbnjak, Erna Požgaj, Greta Fister, Lojzka Štefančič, Hilda DeMonte in Mary Kukovica.

Glede na uspeh, ki so ga dosegli, in prijetne vtise, ki so jih slovenski glasbeni umetniki prinesli iz Toronta, zaslužijo organizatorji sprejema in vsi sodelujoči resnično vse priznanje!

Uredništvo Rodne grude

ZDA

Za bratsko ljubezen med vsemi Jugoslovani

V oktobru 1982 je bil v Kaliforniji ustanovljen koordinacijski odbor za jugoslovansko-ameriške društvene dejavnosti (Coordinating Committee for Yugoslav-American Social Affairs), za katerega je dala pobudo skupina navdušenih naših rojakov, ki jih je motilo nekajletno mrtvilo na tem področju delovanja naših ljudi v Kali-

forniji. Na ustanovnem sestanku so med drugim sprejeli sklep, da je glavni cilj tega odbora poglobiti enotnost in bratsko ljubezen med vsemi jugoslovanskimi narodi in narodnostmi, da bo to dobrodelna, prosvetna in kulturna organizacija, da bo podpirala razvijanje jugoslovanske kulture in pomagala ohranjati našo etnično dediščino z vrsto dejavnosti, kot npr. z učenjem, razstavami in s sodelovanjem na vseh društvenih aktivnostih jugoslovansko-ameriškega značaja. Da bi upoštevala večnacionalni sestav jugoslovansko-ameriške izseljenske nasebine, so sprejeli sklep, da bodo sestavljali odbor predstavniki vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Prvi večji uspeh tega koordinacijskega odbora je bila organizacija proslave 29. novembra, na kateri so prišli do izraza patriotični občutki naših rojakov in vsa pozitivna gibanja med našimi izseljenci, ki so v zadnjih letih že skoraj čisto zamrla. Ko so zaigrali zvoki jugoslovanske himne in ko je bila razvita naša zastava, je prišlo do pravega izbruha nacionalne zavesti naših izseljencev, ki so tako potrdili, kako potrebna je bila oživitvev jugoslovanskega društvenega dela. Že samo dejstvo, da je bila prvokrat v prostorih jugoslovansko-ameriškega kluba v San Pedru proslava jugoslovanskega nacionalnega praznika, je znamenje svojstvenega preporoda naše tamkajšnje skupnosti.

Naslednja večja prireditev odbora je bila organizacija koncerta jugoslovanske zabavne in narodne glasbe. Ta koncert je pomagal tudi pri ustvarjanju finančnih temeljev za ustanovitev »jugoslovansko-ameriškega olimpijskega odbora za Južno Kalifornijo«. Ta odbor ima nalogo, da v sodelovanju z olimpijskim organizacijskim komitejem iz Los Angelesa nudi usluge

in pomoč jugoslovanskim športnikom, ki se bodo udeležili olimpiade v Los Angelesu. V ta odbor so vključena vsa jugoslovansko-ameriška društva na območju Kalifornije. Olimpijski odbor se je povezal tudi z jugoslovanskim olimpijskim komitejem, za pomoč pa je zaprosil tudi vse jugoslovanske izseljenske matice.

Kordinacijski odbor za jugoslovansko-ameriške društvene aktivnosti se želi povezati tudi z izseljenskimi organizacijami in društvi v drugih delih oziroma državah Združenih držav Amerike. Vabijo društva, da se jim pismeno oglasijo neposredno na njihov naslov: C.C.Y.A.S.A. P.O.Box 615, San Pedro, Calif. 90731.

Novi glavni odbor Progressivnih Slovenk Amerike

V aprilu je bila v Clevelandu, Ohio, 13. redna konvencija organizacije Progressivne Slovenke Amerike, ki jo je sklicala dosedanja glavna predsednica Cecelia Wolf. Deleгатke so obravnavale delo organizacije v zadnjem obdobju, govorile o pripravah za proslavo 50-letnice organizacije, ko naj bi izdale tudi brošuro o zgodovinskem razvoju PSA, za tem pa izvolile tudi novo vodstvo. Novi glavni odbor predstavljajo:

Florence Unetich, predsednica, Joyce Plemel, prva podpredsednica, Josephine Tomsic, druga podpredsednica, Millie Bradac, finančna tajnica, Marie Plevnik, blagajničarka, Emily Starman, tajnica-zapisničarka, Hildegard Knez, korespondenčna tajnica, Agnes Elish, urednica; nadzorni odbor Jennie Zaman, predsednica, Wilma Tibjash, Joseph Skabar, Ann Kristoff, Vida Zak; izobraževalni, dobrodelni in socialni odbor: Cecelia Wolf, predsednica, Helen Vukcevic, Emily Starman, Rose Gorman, Caroline Lokar; Joanna Jadrich, zgodovinarica.

Konvencija je sprejela tudi vrsto resolucij in določila datum osrednje proslave 50-letnice – ta bo 5. in 6. maja 1984.

Umrli je Michael Chandick

V juniju je v chicaškem predmestju umrl znani slovenski rojak Michael Chandick, bivši član glavnega odbora Slovenske narodne podporne jednote in dolgoletni ednotin sodelavec, zagovornik njenih načel, dolgoletni predsednik društva Delavec št. 8 SNPJ, predsednik chicaške federacije društev SNPJ idr.

Michael Chandick je bil rojen 19.

februarja 1909 v Šmarju, ki je prišel po prvi svetovni vojni pod Italijo. Ko mu je bilo dvanajst let, je odšel v svet in sprva delal v raznih jeklarnah na območju Pittsburgha, pozneje pa se je preselil v Chicago. S skromnimi sredstvi je potem v kletnih prostorih svoje-ga bivališča pričel z lastno orodjarno, ki je pozneje prerasla v podjetje Miro Manufacturing Company, ki ima sedež v Orland Parku, I11.

Slovenski narodni podporni jednosti je Michael Chandick posvetil vse svoje življenje, saj se je nenehno trudil za njen napredek, se udeleževal njenih prireditev, da chicaškem območju si skoraj ni bilo mogoče predstavljati SNPJ brez njega.

Michael Chandick je bil tudi vnet čebelar in se je udeleževal številnih mednarodnih kongresov, povezoval pa se je tudi s čebelarji v domovini, ki jo je redno obiskoval.

Umrla je najstarejša clevelandska Slovenka

V Slovenskem domu za ostarele v Clevelandu, kjer je živela zadnja leta je umrla Caroline Gabrenja, roj. Zorc, ki je dočakala častitljivo starost – v oktobru letos bi dopolnila 103 leta. Rojena je bila 11. oktobra 1880 v Logatcu, v Ameriko pa je prišla leta 1909.

»Glas ADZ« v novem formatu

Glas ADZ (Our Voice), uradno glasilo Ameriške dobrodne zveze, ki izhaja dvakrat na mesec, je v juniju začel izhajati v nekoliko spremenjenem, manjšem formatu, hkrati pa so spremenili dneve izhajanja. Ameriška dobrodnelna zveza je bratska zavarovalna družba, ki uspešno deluje od leta 1910, ko je bila ustanovljena kot Slovenska dobrodnelna zveza. Urednik lista je dr. Rudolph M. Susel.

AVSTRALIJA

Novi odbor slovenskega radia v Brisbanu

V Brisbanu, Queensland, so imeli v juniju volitve v novi odbor slovenskih radijskih oddaj na radiu 4EB. V novi odbor je bilo izvoljenih pet članov in sicer: Marija Čeh, Dragica Andreis (tajnica), Marjanca Kaplan (blagajničarka), Marija Andreis (podpredsednik) in Janez Picelj (predsednik).

Dosedanji predsednik in vodja slovenske radijske oddaje Alfred Mlinarič (Milner) se je pred nedavnim preselil v Perth v Zahodno Avstralijo. Novi odbor je v glavnem že premostil začetne težave in uspešno nadaljuje poslanstvo slovenskega radijskega programa med našimi izseljenci. Odbor pričakuje, da bo tudi v prihodnje tesno sodeloval s Slovensko izseljensko matico, zlasti pri oskrbovanju z informativnim in glasbenim gradivom, pa tudi z RTV Ljubljana. Posebej se zanimajo za redno predvajanje »Zvočnih pisem iz Slovenije«, kar je, upamo, že steklo.

Z odhodom prejšnjega predsednika je zazijala precejšnja praznina tudi v zvočnem arhivu slovenskega radia, ki pa so jo uspešno zapolnili s pomočjo slovenske skupnosti v Brisbanu. Organizacijski odbor za gostovanje ansambla Ottavia Brajka je podaril ček za 100 dolarjev, ki so jih uporabili za nakup novejših plošč slovenske narodnozabavne glasbe.

Slovinci v severnem delu Avstralije

Slovencev v Darwinu oziroma v severnem teritoriju Avstralije ni veliko, še ti, ki smo, pa smo v glavnem v mešanih zakonih, vendar se še kar redno srečujemo. Večina slovenskih staršev želi, da bi se njihovi otroci učili tudi slovenščine. Povezali smo se že s slovenskimi društvi v Avstraliji, ki so nam že odstopili nekaj učbenikov, zlasti Jože Čuješ iz Sydneya. Lepo teče tudi naša redna tedenska slovenska oddaja na radiu, na katerem že nekaj mesecev napovedujem novice v slovenščini. Pričakujemo, da bomo v prihodnje dobili tudi kaj več informativnega gradiva od RTV Ljubljana.

Prilagam tudi prevod pesnitve Narodova skupinska slika slovenskega pesnika Ervina Fritza, ki mi je bila tako všeč, da sem jo s pomočjo nekega darwinskega člana avstralskih pisateljev prevedel v angleščino. Pesnitev bi bila morda primerna za objavo v angleškem delu Rodne grude, tako da bi lahko tudi angleško govoreči potomci naših Slovencev brali naša literarna dela. Če nam bo uspelo objaviti prevod pesnitve, bi se z veseljem lotili tudi drugih prevodov njegovih del. Sicer nisem izvedenec na tem polju, mislim pa, da je njegov način podajanja edinstven, osvežujoč, zelo realen in moderen, silno čuteč za lepoto naše domovine in trpljenja naših ljudi. Bila sem prijetno presenečena, ko sem v Rodni grudi brala, da so se tudi slovenski literarni kritiki pohvalno izrazili ob izdaji druge zbirke njegovih pesmi. Moj angleško govoreči znanec, ki mi je pomagal pri prevodu Narodove

skupinske slike, ki je sam urednik darwinskega literarnega časopisa, bi prevod rad objavil tudi v njegovi reviji.

Rodna gruda nam je zelo koristna in v veliko pomoč pri naši slovenski oddaji prek radia z veliko izbiro drobnih zanimivosti in kvalitetnih člankov, še posebej me zanimajo prispevki pod naslovom »Sprehod po slovenskih galerijah«.

Mara Mericka, Casuarina,
N. T., Avstralija

ARGENTINA

Novi odbor komisije za praznovanja

Dan republike, obletnico ustanovitve nove Jugoslavije, največji praznik jugoslovanskih narodov in narodnosti, slovesno proslavljajo tudi jugoslovanski izseljenci v Argentini. V ta namen deluje v Buenos Airesu poseben odbor, ki ga sestavljajo delegati vseh tamkajšnjih društev jugoslovanskih izseljencev. Letos, ko se pripravljajo za proslavo 40-letnice AVNOJ pripravljajo še posebno bogat spored. Pod naslovom »Jugoslovanski teden« (Semana Jugoslava) bodo pripravili raznovrstne društvene, kulturne in športne manifestacije, kar bo omogočilo udeležbo kar največjega števila posameznikov in skupin in raznih jugoslovanskih društev in drugih argentinskih mest.

V okviru tega sporeda bodo v Argentini proslavili tudi stoletnico rojstva velikega hrvaškega kiparja Ivana Meštrovića. Pripravili bodo razne likovne manifestacije, priredili filmske predstave, glasbene in plesne večere idr.

Odbor si prizadeva tudi za oživitve ideje za postavitev spomenika jugoslovanskim izseljencem v Argentini. Zamisel obstaja že nekaj let, zato je odbor povečal napore za uresničitev te zamisli.

Na rednem sestanku odbora, ki je bil v aprilu 1983, je bil za obdobje 1983–1984 izvoljen tudi nov odbor, ki ga sestavljajo: predsednik Rodolfo Sebastian Štekar, podpredsednik Juan Oscar Zarich, tajnik Carlos Emilio Fabijan, podtajnik Juan Gavranović, blagajnik Jože Drašček, podblagajnik Antonio Osvaldo Turel, zapisnikar Julieta de Andrich in odborniki: Carlos Alberto Kunica, Maria Calebich, Pedro Maskarić, José Simić, Laura Lovrović, Natalio Kostić, Rosa Marasovich, Fanina Mrcavić, Antonio Kolangija, Blas Prga, Luis Kajin, Santiago Tomić, Norma Tomić, Roberto Mislaj, Ana Barich, Domingo Jovanovich, Miguel Matković in David Kriste.

NAJNOVEJŠE!

Slovenski koledar '84 je že izšel!

Slovenski koledar, dragocena knjiga, ki vam tudi tokrat odkriva vrsto skrivnosti o Sloveniji in slovenskem življu doma in po svetu, je z letnikom za 1984. leto vstopil v četrto desetletje rednega izhajanja, s čimer nadaljuje bogato tradicijo tako slovenskega pratikarstva kakor tudi vsebinsko bogatih izseljenskih koledarjev, zlasti Ameriškega družinskega koledarja, ki je začel izhajati že leta 1915.

Slovenski koledar je edina tovrstna publikacija na svetu, ki v njem objavljajo svoje prispevke najboljši slovenski publicisti iz domovine in tujine; edinstvena je ta publikacija tudi po tem, da je celotna njena vsebina posvečena Slovincem na tujem, več kot polovica knjige pa govori neposredno o njih.

Kaj vam prinaša Slovenski koledar '84?

- koledarski del z bogatimi barvnimi ilustracijami
- sestavek o Sloveniji - »veliki majhni deželi«
- vse o preteklosti, sedanosti in pihodnosti slovenske obrti
- kako pričakuje Sarajevo svoj veliki dan
- slovenski metropolit o poslanstvu Cerkev med izseljenci
- kateri listi za mladino izhajajo pri nas
- o slovenskem kulturnem domu v stari Gorici
- o prizadevanjih slovenskih emigrantov iz Benečije
- o slovenski zemlji v pesmi in besedi
- o slovenskih vinih
- o rastlinah, ki se imenujejo po slovenskih krajih

Razdelek SLOVenci PO SVETU med drugim prinaša sestavke o Slovincih

- na Švedskem
- v Švici
- na Nizozemskem
- v Avstraliji
- v Kanadi
- v Združenih državah Amerike in drugod.

Posebnost letošnjega koledarja je več zanimivih zgodb o vrsti znanih in manj znanih izseljencev - izredno zanimive so!

Vrednost te knjige povečuje tudi bogat izbor barvnih fotografij slovenskih krajev, izredno zanimivo branje v Literarnem almanahu, pesmi in zgodbe za mlade, za angleško govoreče pa je pripravljen tudi English Section.

Cena Slovenskega koledarja '84 v tujih valutah je enaka kot lani: ZDA 6.- dolarjev, Kanada 7.- dolarjev, Avstralija 6.- dolarjev, Južna Amerika 6.- dolarjev, Avstrija 90 šilingov, Belgija 250 frankov, Francija 35 frankov, Nizozemska 14 guldnov, Italija 7000 lir, ZR Nemčija 13 mark, Švica 12 frankov, V. Britanija 3 funte, Švedska 32 kron. V tej ceni je vračunana tudi poštnina z navadno pošto.

Če niste stalni naročnik Slovenskega koledarja, izpolnite spodnjo naročilnico in nam v kuverti pošljite na naslov:

Slovenska izseljenska matica,
61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II
p. p. 169 Slovenija - Jugoslavija

SLOVENSKI KOLEDAR

Naročam Slovenski koledar '84,
ki mi ga pošljite na naslov:

Ime in priimek

Ulica

Mesto in poštna številka

Država

Podpis

novе knjige

Knjige z izjemno vsebino

V Slovenski Bistrici je izšel **Zbornik bistriške občine**, ki so ga izdali ob 750-letnici tega kraja.

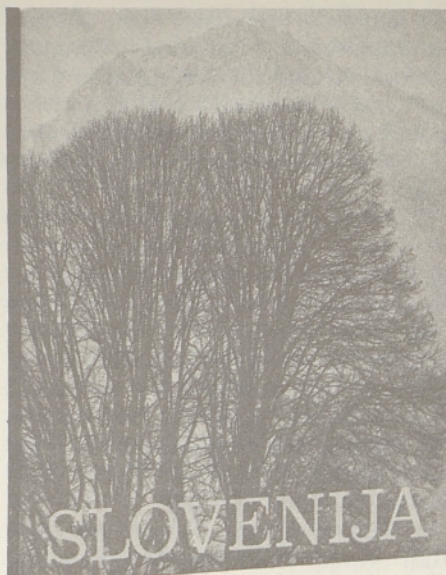
Kraji, o katerih govori zbornik, imajo nenavadno bogato zgodovino od keltskih in rimskih časov do danes, v občini in njeni sosesčini pa je veliko kulturnozgodovinskih in umetnostnih spomenikov, gradov, cerkva, zanimiv pa je tudi njen gospodarski in kulturni razvoj.

Avtorji so v 35 prispevkih opisali značilnosti bistriške arheologije, gospodarske zgodovine, zgodovine zdravstva, šolstva, urbanizma, umetnostne-zgodovine, zgodovine srednjega veka, geografije, geologije, rastlinstva, živalstva in ljudske kulture. Sestavke je spisalo veliko znanih slovenskih imen. Tako so v zborniku nastala dela izpod peres Antona Ingoliča, Jožeta Koropca, Lojzeta Paniča, Jožeta Duhovnika, Jožeta Curka, Ferda Šerbelja, Julija Titla, Janka Čara, Rada Gospodariča, Angelosa Baša in Stanke Pahiča. Vsi prispevki so bili napisani posebej za zbornik in večina od njih prvič predstavlja znamenitosti in značilnosti bistriške občine. Zelo pomembno pa je, da je jezik, v katerem je napisan zbornik, izredno lep, domač in razumljiv široki javnosti.

V zborniku so predstavljene tudi pobratene občine ter literarna dela pesnikov in pisateljev z območja Slovenske Bistrice.

Lepote Slovenije

Slovenija je za predstavljanje v monografijah nedvomno primerna in vabljliva; velike razlike v pokrajini pa tudi med ljudmi so gotovo velika vaba za opazovalca in kronista, izziv za fotografe, slikarje, potnike, ljubitelje ljudskih običajev, planince, lovce in še za koga. Nič čudnega torej, da ena najznamenitejših knjig, ki jih poznamo Slovenci, nosi naslov Slava vojvodine Kranjske in še danes to Valvazorjevo delo upravičeno nosi naslov ne le prve, ampak tudi najslavitejše monografije o naši deželi.

Naslovnica monografije Slovenija, ki je izšla pri Državni založbi Slovenije

Pred kratkim pa je pri Državni založbi Slovenije izšla nova monografija o slovenski deželi z naslovom **SLOVENIJA**.

Monografija, ki prikazuje najlepše kraje in kote Slovenije, pokrajinske fotografije, ljudi in življenje je pomembna iz več razlogov. S to monografijo se Slovenci uvrščamo v krog monografij, ki jih je Jugoslovanska revija iz Beograda skupaj s sodelavci v posameznih republikah izdala za nekatere druge republike in pokrajine. Tako se bo Jugoslavija predstavila svetovni javnosti s pestrimi narodnimi razlikami, ki sestavljajo veliko bogastvo naše države.

Knjiga o Sloveniji je zamišljena kot informativno gradivo v besedi in sliki za tujce pa tudi Slovence, ki živijo v tujini. Zato je knjiga izšla tudi v angleškem, italijanskem in nemškem jeziku.

Knjiga vsebuje zanimivo in bogato barvno in črno-belo slikovno gradivo in krajši prikaz zgodovine slovenskega naroda. Avtor tega besedila Zvone Kržišnik slikovito prikazuje preteklost in sedanost slovenskega naroda in značilnosti njegove pokrajine, kulture in vsakdanjega življenja.

Fotografije, ki jih je uredil Joco Žnidarič, spremljajo pojasnilna besedila, za predgovor pa so tople besede

Eden izmed najlepših posnetkov iz monografije Slovenija

našega Nobelovca Iva Andrića o Sloveniji. Med drugim je zapisal tudi tale stavek:

»Moje slovenske počitnice so zmešane sestavljala preprosta zadovoljstva in velike radosti, ki nam jih včasih dajejo male reči vsakdanjega življenja...«

Nova zbirka izbranih knjig

Prihodnje leto bodo pri Mladinski knjigi v Ljubljani začeli izdajati novo knjižno zbirko domače literature. Njen naslov je **HRAM**, prinesla pa bo okoli 80 knjig, izbranih iz zakladnice slovenske proze, začenši s časom Ciglerjeve povesti Sreča v nesreči; se pravi, da bo bralcem predstavila pretehtan izbor najbolj privlačnega in najboljšega čtiva, kar ga premore slovenska prozna beseda vse do današnjih dni.

Ta množica knjig bo prišla na trg v petih letih. Ureja oziroma pripravlja jo skupina poznavalcev slovenske literature, profesorja Matjaž Kmecl in Jože Koruza ter urednik pri Mladinski knjigi Janez Mušič.

Prvi »paket« zbirke bo izšel v začetku prihodnjega leta. Poleg že omenjene Ciglerjeve Sreče v nesreči bodo v tem »paketu« še Ciklamen in Agitator Janka Kersnika, Življenje mojega življenja Ivana Tavčarja, Črtice Ivana Cankarja, Šentpeter Juša Kozaka, Požganica Prežihovega Voranca, Strah in pogum Edvarda Kocbeka, Galjot Draga Jančarja, April Mire Miheličeve in Menuet za kitaro Vitomila Zupana.

Knjiga o Kostelu

V Kočevju je izšla knjiga z naslovom **KOSTEL – LJUDJE IN ZEM-LJA OB KOLPI**, ki jo je napisal kostelski rojak **JOŽE ŽAGAR** z vzdevkom Jagrov.

»Motilo me je, da dela, ki bi celovito spregovorilo o moji rodni kostelski deželici, še ne premoremo, zato sem se odločil, da se sam preizkusim s persom,« je dejal avtor. »Pri pisanju me je ves čas vodila želja, da bi po domače in vseobsežno govoril o ljudeh, ki so se skozi viharje časov obdržali na zemlji ob Kolpi.«

Žagarjeva knjiga je vsebinsko bogata in lepa na oko. Bogatijo jo številne ilustracije in osem reprodukcij slik s kostelskimi motivi, ki jih je ustvaril Ivan Brudar, slikar in likovni pedagog na eni od kočevskih osnovnih šol. Reprodukcijske kažejo, da se je slikarju posrečilo ujeti utrip kostelske krajine z znamenitostmi, kakršne ponuja obiskovalcu ta obkolpska deželica na jugu kočevske občine.

materinščina

Slovenci v Pensilvaniji

Kakor sem obljubil, se vračam h kratki sociolingvistični študiji profesorja Jožeta Paternosta o Slovencih v Pensilvaniji. Napravljena je bila v glavnem leta 1977 in objavljena leta 1982 (International review of slavic linguistics).

Profesor Paternost je razposlal vprašalnik na okoli tisoč naslovov Slovencev po vsej Pensilvaniji; nanj je prišlo 265 odgovorov, in sicer iz treh slovenskih rodov iz okoli 50 krajev, od ljudi raznih starosti in raznih poklicev. Najstarejšemu je bilo 93, najmlajšemu pa 14 let. Po uradnih podatkih je bilo leta 1910 v Združenih državah 123 613 slovenskih priseljencev, leta 1925 pa v Pensilvaniji okoli 40 000 Slovencev. Profesor Paternost sodi, da jih utegne biti zdaj okoli petdeset do stotisoč.

Od Slovencev iz prvega rodu je dobil 44 odgovorov, iz drugega 171 in iz tretjega 50. Starostno povprečje oseb, ki so se na vprašalnik oglasile, je bilo pri prvem rodu 68 let, pri drugem 58 in pri tretjem 30 let. Od tega je bilo 109 moških in 156 žensk. Seveda pa pri tem narodnostna razmerja še malo niso tako čista, kakor bi mogel človek sklepati po naslovu razprave. Če glede prvega rodu, rojenega še v stari domovini, večinoma drži, da sta bila oba zakonca slovenskega rodu, je pri drugem rodu, rojenem že v Ameriki, razmerje precej drugačno, saj je 13 odstotkov mešanih zakonov (da je po en zakonec nemškega, hrvaškega, angleškega, madžarskega, poljskega, slovaškega, turškega ali ameriškega rodu), pri tretjem rodu pa je že pol zakonov s po enim zakoncem neslovenskega rodu.

Kakšen je torej pri teh Slovencih in potomcih vsaj delno slovenskega rodu odnos do domovine staršev, do jezika? Prvi rod ima seveda še zmeraj žive stike z domovino, deloma pismene, deloma z obiski. S ponosom navajajo svoje rojstne kraje v Sloveniji. Seveda je pri njih in po njih pri njihovih potomcih domovina znana tudi še pod starejšimi imeni, na primer Kranjska.

To je dalo za prebivalca razne oblike v amerikanščini: Gronner, Granner, Griner, Krainer, Kreiner (saj je v bližini Johnstowna celo kraj Krayn). V novejšem času pa poleg Slovenije velja za domovino staršev tudi Jugoslavija.

Glede znanja slovenščine so odgovori takile: 45% zna dobro (brez težav), nekateri med njimi celo zelo dobro, 26% srednje (še kar), drugi pa za silo, revno ali sploh nič. Na vprašanje, kdaj in kje govorijo slovensko, so odgovorili: večinoma priložnostno, 145 s sorodniki, 140 s prijatelji, 112 doma, 74 s sosedi. Na vprašanje, kdaj in kje so se naučili slovenščine: 184 doma, 5 v šoli, 19 doma in v šoli.

S tem je seveda v nujni povezavi tudi branje. Koliko je slovenščina ne le jezik vsakdanjih pogovorov v na splošno tujejezičnem okolju, temveč tudi, koliko in kaj berejo slovenskega. Pri tem je treba povedati, da je med vprašanci dobra tretjina gospodinj, precej rudarjev in jeklarjev, obrtnikov, upokojenecv, zlasti iz tretjega rodu pa tudi precej visokošolskih izobražencev. Skoraj vsi imajo še pismene stike s starim krajem, pa čeprav nekateri že tako, da pišejo v angleščini in dobijo odgovor v slovenščini. Glede branja slovenskih knjig odgovori niso posebno spodbudni, še kar zadovoljivi pa so glede branja slovenskih časopisov: 70 jih bere tednike, 40 mesečnike. Med listi so seveda večinoma tudi že dvojezični: 124 Prosveta, 55 Amerikanski Slovenec, 42 Zarja, 38 Rodna gruda, 35 New Era, 24 Ave Maria, 12 Ameriška domovina.

Koliko je zavesti in volje za slovenščino še v nadaljnjih rodovih? Na vprašanje, kako bodo otrokom in vnu-

kom omogočali učenje slovenščine: 68 sami jih bomo učili, 48 pošiljali jih bomo v šole, 7 dobili jim bomo učitelja, 5 poslali jih bomo v Slovenijo. Na pittsburškem področju je namreč le nekaj malega možnosti za večerne slovenske tečaje in pouk. Pri 40 vprašanih otroci ne kažejo zanimanja za slovenščino, (»se je ne želijo učiti«, »prepozno«, »pustimo to stvar pri miru«).

Na vprašanje: »Kolikšnega pomena je za človeka slovenskega rodu, da se v Združenih državah uči slovensko«, so odgovorili: 109 pomembno, 35 izredno pomembno, 67 ni pomembno, 37 neodločno, 17 ni odgovora. »Zakaj se čutite Slovenca?« Odgovori: 84 zaradi slovenskega rodu in sorodnikov, 39 zaradi rojstnega kraja, 35 zaradi časti in trdega dela, zaradi prijateljstva, 23 iz družbenih in kulturnih vidikov, 7 zaradi slovenščine. »Kakšna je slovenska dediščina ali naj bo?« Odgovori: 42 ohraniti slovenske navade in izročila, 39 negotovost, 25 društvene in verske dejavnosti, 18 ponos, čast, 16 stik s sorodniki, 13 priimki, 10 slovenščina. (Kdor bi želel celotno razpravo, pisana je v angleščini, naj se obrne na avtorja: Prof. Jože Paternost, Pennsylvania State University, Pennsylvania 16802, U. S. A.).

Profesorju Paternostu moramo biti hvaležni za raziskavo. Marsikaj pove: slovenščina med našimi rojaki in njihovi potomci je še zmeraj presenetljivo živa celo v tretjem rodu.

Stik z domovino staršev, s sorodniki, z jezikom je potemtakem v mislih našim rojakom, zato je prav, da tudi domovina misli nanje, da jim vsaj z Rodno grudo in s posebnim tečajem slovenščine olajšuje nujno povezavo.

Janko Moder

Zgodovina Slovencev na televiziji

Znani slovenski televizijski delavec je posnel izvirno dokumentarno televizijsko serijo Zgodovina Slovencev, ki jo je ljubljanska televizija začela predvajati v večernem sporedu 2. septembra. Serija ima enajst delov, ki trajajo po 40 minut. Zajeto je dokumentarno, igrano, arhivsko in sproti posneto gradivo, ki bo kot filmska freska ilustriralo avtorjevo esejistično razmišljanje o slovenski zgodovini v okviru svetovnih procesov. Naslovi posameznih delov so: Plamenica življenja, Velika tekma, Čemu živeti, Logika gibanja, Živa voda, Knežji kamen, Mrтваški ples, Spet trte so rodile, Za hlapce rojeni, Bratje, nabrusimo kose, Prečuden cvet.

Žal je zaradi pomanjkanja denarja Rudi Klarič skrbel sam tako za scenarij, režijo in kamero, zato bo morebiti v seriji marsikakšna pomanjkljivost, vsekakor pa pomeni ta televizijska serija svojevrsten pogled v preteklost Slovencev. Prepričani smo, da bo ob tej ali oni poti serija našla pot tudi do Slovencev na tujem.

Kaj pravi o tem svojem delu avtor Rudi Klarič?

»Veliko sem hodil po svetu. Toda četudi bi potoval tisoč let, bi smisla o življenju, ki ga iščem, nič bolj ne našel v svetu, kot pa ga poskušam poiskati kar doma. To spoznanje sem občutil kot nekakšno dolžnost, narediti nekaj o svoji ožji domovini. Kmalu pa sem spoznal, da ne morem pokazati samo znamenitosti in ne samo tega, da je ta moj mali svet lep – kamorkoli sem se obrnil, povsod in vedno sem se soočil tudi z zgodovino: zakaj je nekaj tam, kdo je to naredil, od kod je prišel...«

Prežihovi Samorastniki v angleščini

Pri založbi Prometej, ki jo vodi slovenski rojak dr. Toussaint Hočevar, profesor ekonomike na univerzi New Orleans, je izšel prevod slovitih novel Prežihovega Voranca z naslovom Samorastniki, v prevodu »The Self-Sown«. Delo je mojstrsko prevedla Irma Ožbalt. Uvod je napisal John Cook, ki je poudaril, da je bila ameriška akademija precej počasna pri predstavljanju književnosti izven anglosaškega sveta, zato bo to delo več kot dobrodošlo vsem, ki se zanimajo za slovanske in še posebej za slovensko književnost.

Delo je hkrati izšlo v obeh jezikih, to je v slovenščini in angleščini.

Dvojno državljanstvo – tuje in jugoslovansko

Državljanstvo običajno razlagamo kot pravni izraz za pripadnost posameznika določeni državi. Iz te pripadnosti tako za eno kot drugo stranko izvirajo določene pravice pa tudi obveznosti. Gre za sklop političnih, socialno-ekonomskih ter civilnih pravic, ki jih mora država zagotoviti svojim državljanom, ter za vrsto obveznosti posameznikov od služenja vojaškega roka, plačevanja davkov in podobno. Če kdo izgubi državljanstvo, tega odnosa seveda ni več. Treba pa je vedeti, da za marsikoga državljanstvo ne predstavlja zgolj pravne, ampak tudi močno čustveno vez, kar ima lahko, če se ta vez pretrga, tako pri posamezniku kot v njegovi okolici mnogokrat še poseben odmev. V zadnjih desetletjih, za katera so značilne mednarodne migracije, se pogosto srečujemo s primeri izgube oziroma pridobitve državljanstva. Kot rečeno so to občutljive stvari, ki od nas zahtevajo ustrezno ravnanje, pri katerem se moramo izogibati zaključku, da z ljudmi, ki so sprejeli tuje državljanstvo, nimamo več opraviti.

V tujini živi precej desettisoč Slovencev, ki so bili ob odhodu v tujino državljan SR Slovenije oziroma SFR Jugoslavije. Dolžina njihovega bivanja v tujini se je že prevesila v drugo desetletje, saj jih je večina odšla v šestdesetih ter začetku sedemdesetih let. Čeprav čas, ki so ga preživel na tujem, ni več tako kratek, si jih večina

še vedno želi vrniti domov. So pa na drugi strani tudi taki, ki so v teh letih v novem okolju pognali kar močne korenine – sklenili zakonsko zvezo s tujcem, imajo lastno podjetje ali podobno in so vrnitev domov prestavili v neko daljno prihodnost ali se celo že odločili, da bodo rojstno deželo obiskovali le še kot turisti ter tako za vedno ostali v tujini. Tako med enim kot drugimi srečujemo rojake, ki so se odločili, da bodo sprejeli državljanstvo dežele, v kateri živijo. Razlogi za tak korak so kaj različni – večje možnosti za napredovanje v službi in uveljavitev v novem okolju (za zasedbo nekaterih delovnih mest je pogoj državljanstvo dežele), večja varnost pred izgubo dela oziroma neprosto-voljno vrnitvijo domov (kar je še zlasti izrazito v času hude gospodarske krize). Vzroki so torej običajno gospodarske in manj politične narave. Če predpisi držav tega ne zahtevajo ali postavljajo kot pogoj, rojaki niti ne zaprosijo za odpust našega državljanstva in tako postanejo dvojni državljani. Le malo je primerov, ko kdo želi s

sprejemom tujega državljanstva za seboj podreti vse mostove do domovine. Nobeni državi ne more biti vseeno, če njeni prebivalci prevzemajo tuje državljanstvo. Zavedati pa bi se morali, da so razmere, v katerih žive in delajo naši ljudje na tujem, vendarle specifične in da bi torej morali upoštevati razloge, ki so jih pripeljali do vse prej kot lahke odločitve – sprejema tujega državljanstva. Zatorej bi rojakom, ki se po letih dela v tujini vračajo domov, morali v zvezi s čimprejšnjo vključitvijo v našo družbo omogočiti, da ponovno brez zavlačevanja pridobe naše državljanstvo, če so ga izgubili. S tistimi rojaki pa – najsi bodo zgolj tuji ali pa dvojni državljani, ki še naprej bivajo v tujini, bi morali, če to žele, še naprej vzdrževati stike. Ne bi jim smeli zapirati vrat v društva naših državljanov na delu v tujini. Slovenska društva po svetu bi morala združevati vse, ki so v srcu ostali Slovenci, in ki jih družijo ljubezen do rojstne Jugoslavije.

Božo Cerar

Pomlad na Notranjskem (foto: Janez Zrnc)

mislimo na glas

Za hrbtom

Jokala je, a ne od žalosti. Jokala je od jeze, od bolečine, od grenkega razočaranja. Roke je stiskala v pesti in jokala. To je bil brezglasen jok, jok, ki izkoplje solze iz najglobljih globin. Če si tako srečen, da sploh moreš jokati. Nekateri v svoji največji osebni stiski sploh ne zmorejo solz, ker sami v sebi nekako okamene. In to je le še huje.

Marsikdo med nami je že izkusil, doživel in preživel bolečino, če te izda tisti, ki si ga cenil, mu zaupal in ga imel rad.

Ljudje smo pač takšni. Vsi imamo obraze in hrbte. Obrazi in hrbti so različni. Nekateri hrbti so upognjeni, mnogi so pa zravnani, a se tudi upognejo, če je priložnost prava. In obrazi – o, saj se poznamo. Včasih smo skisani, včasih veseli, včasih resni, mrki, pa spet vsi sladki, kakor pocukrani. Seveda ne vsi. Mnogi se ne znamo in ne moremo tako spreminjati, prilagajati, pa presojamo tudi druge po svoji meri.

V predalu sem našla kupček pisem. Pisala mi jih je znanka, ki je lani umrla. In kakor da sva se prvič videli včeraj, je vsa mlada in brhka stala pred menoj. Srečali sva se v prvih povojnih letih na nekem tečaju. Več tednov sva po pet ur dnevno presedeli skupaj na eni klopi, za isto mizico. In v tem času sva do dna spoznali druga drugo. Bila je vedro, lepo dekle, čeprav je že marsikaj prestala. V vojni je izgubila starše in dom. No zdaj je imela lepo službo, bila je tajnica, majhno stanovanjce, kjer sta stanovali skupaj z leto mlajšo sorodnico, ki je bila še brezposelna.

In potem mi je pripovedovala o »njem«, s katerim hodita že leto dni in se bosta kmalu poročila, le sobico mora najti za sorodnico, da se odseli. Rada se imata. Resen in pošten je, ne pije, kadi malo. Strojni tehnik je, a bo ob delu doštudiral za inženirja. Oh, srečna je. V očeh so se ji vžigale iskricice, ko je to pripovedovala. Potem sem »njega« tudi spoznala, ko jo je prišel počakat, da jo spremi domov. Ni pretiravala, ko ga je opisovala.

Po zaključku tečaja se leto ali dve nisva več srečali, saj je bilo takrat dela toliko, da si le malo utegnil pomisliti

na kaj drugega. Potem sva se spet srečali na neki seji. V kratkem odmoru sva si segli v roke in pokadili cigareto. Bila je še lepša. Vsa nasmejana mi je povedala, da je že leto poročena in tudi naraščaj sta menda že naročila. Iz srca sem ji zaželela vso srečo.

Zatem sva se srečali po nekaj letih. Ni bilo slučajno. To pot me je sama poiskala. Bila je shujšana, vsa spremenjena. Z ugaslimi očmi me je pogledala in rekla: – Tako, zdaj sem pa ob vse. Izdali so me, ogoljufali, izdajalsko, za hrbtom. In je zajokala.

Kratko kot avtomat, je povedala. Na službeni vožnji z avtomobilom se je hudo ponesrečila. Izgubila je otroka in morala pol leta preležati na kliniki, potem pa še dva meseca v zdravilišču, da so jo zakrpali in pozdravili. Mož jo je obiskoval in bil ves zlat do nje, tudi sorodnica je prihajala. Polna zaupanja jo je prosila, da naj bi ob vikendih skočila k njej domov in možu kaj domačega skuhalo, saj ob delu in študiju in hrani v menzah revež tako hujša. Obljubila je. Tako si je želela, da bi čimprej ozdravela. S tolikšnim veseljem je možu zaupala, da jo je zdravnik potolažil, da bo še lahko imela otroke. Mož se je nasmihal, kimal, ji poljubil roko – oh, hinavec, hinavec. Ko pa je potem prišla domov, ji je priznal, da ji ne bo treba roditi otroka, ker ga že pričakuje njena sorodnica.

Da bi bila vsaj poštena, odkrita, ne pa tako izdajalsko zahrbtna – je hlipala med jokom. Objela sem jo, jo tolažila in čutila, da pravih besed ne bom našla...

Od takrat se nisva več srečali. Na njeno željo jo je podjetje premestilo v svojo podružnico v Nemčiji. Od tam mi je od časa do časa poslala drobno pismo. Da veliko dela, da stanuje pri stari prijazni frau Hanni, da ima kanarčka, ki mu je dala ime Janez, kakor je hotela imenovati sinka... Ko sem jo v enem izmed pisem povprašala po prijateljih, je odločno odgovorila, da je med sodelavci in tamkajšnjimi Slovenci našla dosti znancev, a prijateljstev ne bo sklepala nikoli več. Lani pozimi pa je prispelo kratko sporočilo frau Hanni, da je liebe frau Beti konec novembra umrla. Podlegla je hitri pljučnici. Po njeni smrti kanarček več tednov ni hotel peti, zdaj pa spet včasih poskuša zapeti.

Nič posebnega, boste rekli. Takšne zgodbe se dogajajo vsak dan. Res je. Kar veliko takšnih in podobnih se dogaja pri nas in drugod dan za dnem. Zato pač, ker je med nami veliko sebičnih in zahrbtnih ljudi, ki vselej mislijo le nase.

filatelija

V počastitev tisočletnice mesta Pazina je Skupnost jugoslovanskih PTT izdala 7. junija letos dvobarvno znamko za 4 dinarje z risbo slavljenca po Valvasorjevi gravuri in mestnega grba.

Ime istrskega mesta Pazina je bilo prvič omenjeno v listini rimsko nemškega cesarja Otona II, s katero je 7. junija 983 v Veroni ponovno potrdil poreškemu škofu Adamu lastniške pravice nad vsemi posestvi, ki so jih darovali njegovi predniki poreški cerkvi. Med temi posestvi je bila tudi pazinska trdnjava (castrum Pisinum), ki je bila zgrajena v IX. stoletju.

Osnutek za znamko je narisal beograjski akad. slikar Dimitrije Čudov. Ofsetni tisk je oskrbel Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu v prodajnih polah po 25 kosov. Naklada 5.000.000.

Dan pozneje, 8. junija, je izšla dodatna znamka v frankovni seriji s turističnimi motivi za 16,50 din z motivom z Ohridskega jezera. Osnutek je narisal akad. slikar Dimitrije Čudov. Znamko je natisnil v temno modrem ofsetnem tisku Zavod za izdelavo bankovcev v prodajnih polah po 100 kosov. Namenjena je frankiranju razglednic in dopisnic v mednarodnem poštnem prometu.

26. julija je izšla frankovna znamka za 23,70 din s sliko Skopja v temno karminski barvi. Osnutek akad. slikarja Dimitrija Čudova kaže na levi strani del porušenega kolodvoza, na desni pa stari Dušanov most s sodobnimi stolpnici. Nad sliko je besedilo z letnicama »Skopje

1963–1983«, kar spominja na katastrofalni potres v Skopju v zgodnjih jutranjih urah 26. julija 1963, ki je zahteval preko tisoč človeških življenj, da o ogromni materialni škodi sploh ne govorimo. Tudi to pot je ofsetni tisk oskrbel Zavod za izdelavo bankovcev v prodajnih polah po 25 kosov.

V počastitev stoletnice rojstva svetovnoznanega kiparja hrvaškega rodu Ivana Meštrovića pa je 15. avgusta izšla dvobarvna znamka za 6 dinarjev s sliko slavljenčevega spomenika »Zmagovalca« na Kalemegdanu v Beogradu.

Ivan Meštrović (Vrpolje 15. avgusta 1883 – South Bend, ZDA 16. januarja 1962) se je že kot študent drugega letnika dunajske Akademije likovnih umetnosti izkazal na razstavi dunajske Secesije z marmornim vodnjakom za palačo industrijca Wittgensteina. Po končanih študijah je delal v Beogradu, Parizu in med I. svetovno vojno v Italiji. Od 1922 pa do 1943 je bil profesor (nekaj časa tudi rektor) na zagrebški Akademiji za umetnost in umetno obrt, nakar je po krajšem delovanju v Rimu delal do leta 1947 v

Švici. Leta 1947 je postal profesor kiparstva na univerzi v Syracusi, ZDA, od leta 1955 pa profesor kiparstva na univerzi v Syracusi, ZDA, od leta 1955 pa profesor na univerzi Notre Dame v South Bendu, ZDA.

Meštrović je bil zelo ploden kipar, zato je nemogoče kratko opisati vsaj vsa njegova najpomembnejša dela. Naštejmo le tista, ki so že reproducirana na naših znamkah: Grob neznanega junaka na Avali, Zmagovalec (1946, 1964 in 1983), Nikola Tesla (2 znamki, izšli sta tudi z natiskom STT-VUJNA), Mati, Spominjanje, Kraljevič Marko, Indijanec na konju, V. I. Lenin (2 znamki in blok), Fra Grga Martić, Juraj Dalmatinac in Vdova z detetom.

Osnutek za znamko je narisal akad. slikar Dušan Lučić iz Beograda. Ofsetni tisk v prodajnih polah po 25 kosov je tudi to pot oskrbel beograjski Zavod za izdelavo bankovcev. Naklada ni bila objavljena.

Ob obeh priložnostnih izdajah je Jugomarka izdala običajna ovitka prvega dne, ob poslednji pa še analogično razglednico.

slovenski lonec

Jedi iz enega lonca

Jesenska enolončnica

1/2 litra mladega nedozorelega fižola, 2 navadna rdeča korena, 4–5 krompirjev, zelen peteršilj, 2 paradižnika, sol, 2 žlici masti, 1 čebula, kis po okusu.

Kuhat denemo prebran in opran mlad fižol, na kosce zrezan korenček, malo pozneje dodamo krompir. Napol kuhani jedi primešamo sesekljan peteršilj, na debelo zrezana paradižnika (lahko olupljena) in sol. Zabelimo s svetlo prepraženo sesekljano čebulo ali jed dopolnimo s svetlim prežganjem in okisamo. Pozimi vzamemo dozorelo fižolovo zrnje, ki ga čez noč namočimo, namesto svežega paradižnika pa mezgo.

Bučke v enolončici

2–3 žlice olja, 1 čebula, zelen peteršilj, 1 strok česna, 4 bučke, 1 kranjska

klobasa, sol, poper, 3/4 kg paradižnikov, malo majarona, 1 jušna kocka, 10 dkg sira.

V kozici segrejemo olje, popražimo sesekljano čebulo, dodamo sesekljan peteršilj in česen. Primešamo olupljene in narezane bučke in koščke kranjske klobase. Solimo in popramo. Paradižnike olupimo, debelo narežemo in tudi dodamo. Začinimo še z majaronom. Pokrito dušimo, vodo prilivamo le po potrebi. Po dvajsetminutnem dušenju pridenemo zdrobljeno jušno kocko in nariban sir. Kuhamo še približno 10 minut. Ponudimo z dušenim rižem ali poljubno pripravljenim krompirjem.

Mineštra

3 žlice olja, 1 čebula, 20–25 dkg govedine, 1 žlička moka, 1,5 l vroče vode, pest zluščenega graha, 2–3 korenčki, pest zrezanega stročjega fižola, 3 krompirji, 1 korenina peteršilja, košček pora, 1 pest testenih fižolčkov, sol in poper.

Na olju zarumenimo sesekljano čebulo. Dodamo na kocke zrezano meso. Prepražimo, poprašimo z moko in prilijemo vročo vodo. Dodamo opran grah, na kolesca narezane rdeče korenčke, na koščke narezano fižolovo stročje, kocke krompirja, na kolesca narezano peteršiljevo korenino, na kolobarčke narezan por. Vre naj počasi. V že precej mehko zakuhamo testene polžke. Solimo in popramo po okusu.

vaš kotiček

V centru Sevnice prodam visokopritlično novejšo poslovno-stanovanjsko hišo, locirano na lepi točki in posebno primerna za gostinsko dejavnost. Hiša ima 2 komfortni stanovanji s telefonom, veliko garažo, 4 poslovne prostore s kletjo in 9 samskih sob. Ponudbe na naslov: Ivanka Božič, Cankarjeva 1, 68290 Sevnica, ali po telefonu (068) 81-329.

Prodajam skoraj novo enosobno stanovanje v Litiji z dopolnitvami. Možnost vsetlitve takoj. Cena 46.000 DM ali 180 milijonov starih dinarjev. Informacije pisмено na naslov: Vera Jagodič, Ul. bratov Učakar 126, 61000 Ljubljana ali po tel. (061) 577-054 popoldne.

Kupim enodružinsko hišo v okolici Ptuja ali Maribora, lahko tudi na relaciji Ptuj–Maribor. Ponudbe z opisom pošljite na naslov: Šimenko, Stuttgarterstrasse 74, 7440 Nürtingen, Deutschland.

Pozdravi

To poletje nas je obiskala Julka Gorshin, ki nam je prinesla pozdrave od Franka in Milke Virant. Letos poteka deset let, odkar sta imela Virantova pri nas prometno nesrečo. Milka se je kar dobro pozdravila, Frank pa je za vselej ostal invalid. Vsem Slovincem po svetu pošiljata pristrčne pozdrave, za nas, Maticarje, pa sta po Julki poslala praktična darilca – kemične svinčnike, ki jih že s pridom uporabljamo.

Tudi mi jima pošiljamo pristrčne pozdrave in jima želimo še veliko vedrih dni.

On se mu toliko smili,
kolikor mesarju tele.

Tnalo bi se prej udalo.

Ako nimaš drugega dela,
hodi vrata vrtet.

**CANKARJEVA
ZALOŽBA**

Ljubljana Kopitarjeva 2

**DOBRE JEDI IZ DOBRE
KUHARSKE KNJIGE!**

Olga Markovič

JUGOSLOVANSKA KUHINJA

Nova kuharska knjiga je posebnost na našem tržišču: v njej nam avtorica prikazuje Jugoslavijo prek jedi, ki jih pripravljajo in jedo Jugoslovani in so značilne za jugoslovanske narode in narodnosti. V njej se izraža vsa raznolikost, ki se sicer kaže v pokrajinskih podobah naše zemljepisno tako razgibane dežele, v življenjskih navadah in običajih ter značajskih potezah naših narodov. V tem, nekoliko drugačnem vodniku po Jugoslaviji, vodniku skozi ponve in skodele, je zbranih preko 300 receptov za pripravo narodnih jedi. Razporejeni so po skupinah, od začetnih jedi, do solat in slaščic.

Knjiga je bogato ilustrirana z barvnimi fotografijami in bo vodnik vsem, ki prihajajo k nam in žele spoznati tudi našo prehrano, ki je tako raznolika, kot je razgibana vsa naša domovina.

Knjiga je izšla v slovenščini srbohrvaščini (latinici in cirilici) ter v makedonščini in madžarščini.

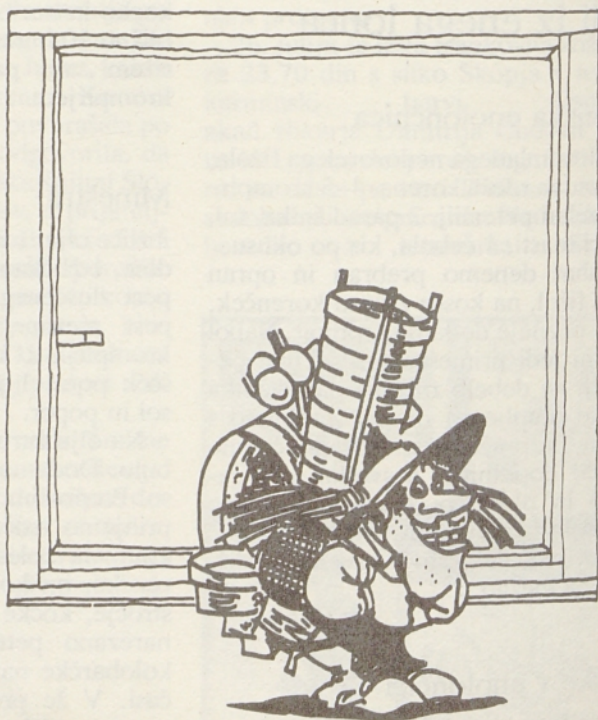

Cena knjige v slovenščini je 1400 dinarjev.
Lahko jo naročite tudi po pošti na naslov:
**CANKARJEVA ZALOŽBA, uvozno izvozni
oddelek,**
Ljubljana, Hribarjevo nabrežje 13

industrija
stavbnega
pohištva
61310 ribnica
partizanska 3
jugoslavija
telefon: (061) 861-411

**inovak okna
kombivak okna
okna s polkni
gibljiva polkna
notranja vrata
vhodna vrata
garažna vrata
lamelirani profili
lamelirane plošče**

The fastest way to Ljubljana
with

YOUR TRAVEL AGENT:

DC-10
MCDONNELL DOUGLAS

Yugoslav Airlines
61000 Ljubljana, Miklošičeva 34
JAT offices in:

AMSTERDAM
FRANKFURT
LOS ANGELES
LYON
LONDON
MALTA
NEW YORK
MADRID
PARIS
MELBOURNE

ZÜRICH
MILAN
AMMAN
MOSCOW
ATHENS
MUNICH
OSLO
BAGHDAD
BERLIN GDR
PERTH
BERLIN WEST

PRAGUE
BIRMINGHAM
ROME
BRUSSELS
SINGAPORE
BUDAPEST
CLEVELAND
STUTTGART
CHICAGO
STOCKHOLM
CAIRO
SYDNEY

COPENHAGEN
DAMASCUS
TOKYO
DETROIT
DÜSSELDORF
TORONTO
GOTHENGURG
TRIPOLI
HAMBURG
VIENNA
ISTANBUL

XIV zimske
olimpijske igre
Sarajevo 1984

XIV Olympic
Winter Games
Sarajevo 1984

XIVèmes jeux
olympiques d'hiver
Sarajevo 1984

Official Olympic Carrier

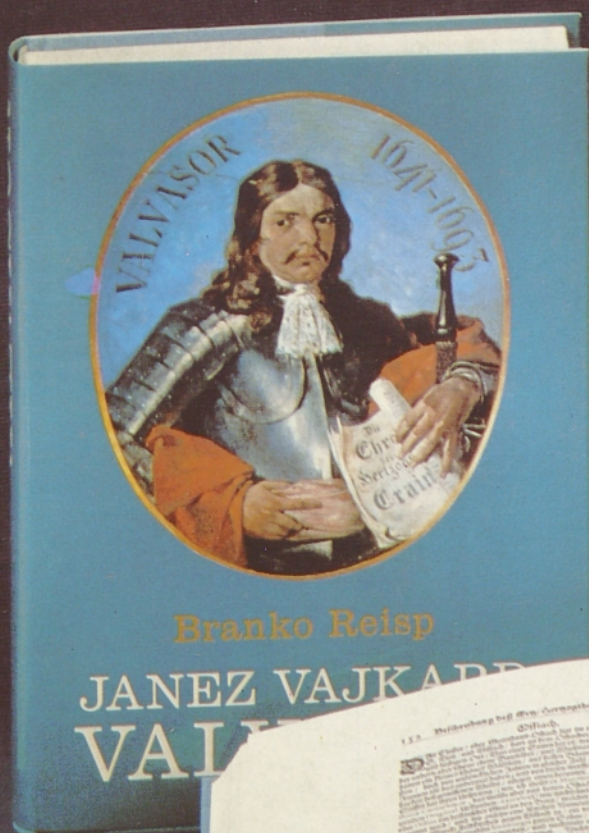
Dr. Branko Reisp

Kranjski polihistor Janez Vajkard Valvasor

VALVASOR

S to knjigo smo Slovenci naposled dobili prvo veliko znanstveno monografijo v slovenščini o Janezu Vajkardu Valvasorju izpos peresa odličnega poznavalca njegovega življenja in dela, dr. Branka Reispa, ki je strnil starejša in lastna spoznanja in odkritja v celovito predstavitev Valvasorjeve osebnosti, njegovega dela in dobe; to je sedemnajstega stoletja na Slovenskem. Janez Vajkard Valvasor (1641–1693), baron, od 1687 član Kraljevske družbe v Londonu, avtor in izdajatelj znamenitega knjižnega dela Slava vojvodine Kranjske ter drugih pomembnih knjig, se je ukvarjal z mnogimi področji znanosti, nadalje je bil zbiratelj, risar in založnik, ob tem pa še vojak in poveljnik, ki se je bojeval proti Turkom. Bil je Evropejec po duhu in Slovenec po domovini, ki jo je resnično cenil.

Pisanje dr. Branka Reispa je kljub znanstveni tehtnosti ves čas prijetno berljivo in vabljivo za vsakogar, posebno za vse tiste bralce, ki jih zanima naša starejša kulturna zgodovina. Knjiga je lepo in bogato opremljena, barvne in črno-bele reprodukcije starih grafik in slik pa nam še posebej približajo baronovo življenjsko in družinsko okolje in delo. V platno vezana knjiga, obdana z barvnim varovalnim ovitkom, obsega 431 strani, od teh je 80 strani povzetka v nemškem in angleškem jeziku.

Branko Reisp

JANEZ VAJKARD
VALVASOR

